

Årsredovisning 2016 för KPA Pensionsförsäkring AB (publ)

Organisationsnummer 516401-6544

KPA
PENSION

Tre fördelar med KPA Pension

Vi är det förvalda alternativet

KPA Pension är det förvalda alternativet inom de kommunala pensionsavtalen AKAP-KL, KAP-KL och PA-KFS. Arbetsgivarna och fackförbunden har bestämt att vi ska förvalta tjänstepensionen om den anställda inte gör ett annat val. Och att pengarna investeras i en traditionell pensionsförsäkring med återbetalningsskydd.

Vi har riktigt låga avgifter

Vi har marknadens lägsta avgift på traditionell pensionsförsäkring för anställda i kommuner och landsting. Det betyder att varje kund får mer pengar i pension. Avgifterna spelar en stor roll för hur stor den framtida pensionen blir.

Vi investerar enbart etiskt

Vi förvaltar tryggt och etiskt våra kunders pensionspengar. Det är viktigt med en god pension men inte på bekostnad av andra. Genom goda investeringar kan vi förändra framtiden och verka för en hållbar utveckling. Dessutom har vi fått utmärkelsen Sustainable Brand Index fem år i rad, Skandinavians största undersökning av hållbara varumärken.

Innehåll

Sidan

Det här är KPA Pension	4
Året som gått	6
Förvaltningsberättelse	8
Räkenskaper.....	28
Noter	45
Underskrifter.....	142
Definitioner	143

Det här är KPA Pension

Vi är pensionsbolaget för dig som jobbar inom kommuner och landsting.

Majoriteten av våra 1,6 miljoner kunder har en traditionell pensionsförsäkring som ger trygghet i form av en garanterad pension. För våra kunder är det viktigt att deras pensionspengar förvaltas tryggt och etiskt till så låga kostnader som möjligt. Våra kunder är till största delen kvinnor som ägnat sina liv åt att ta hand om och utveckla andra människor i vård, skola och omsorg.

Vår vision

Våra kunder ska känna sig trygga i en hållbar värld.

Vår affärsidé

Vi erbjuder kundanpassade pensionslösningar främst till kommunsektorn. Vi kombinerar trygga pensioner med etiska placeringar.

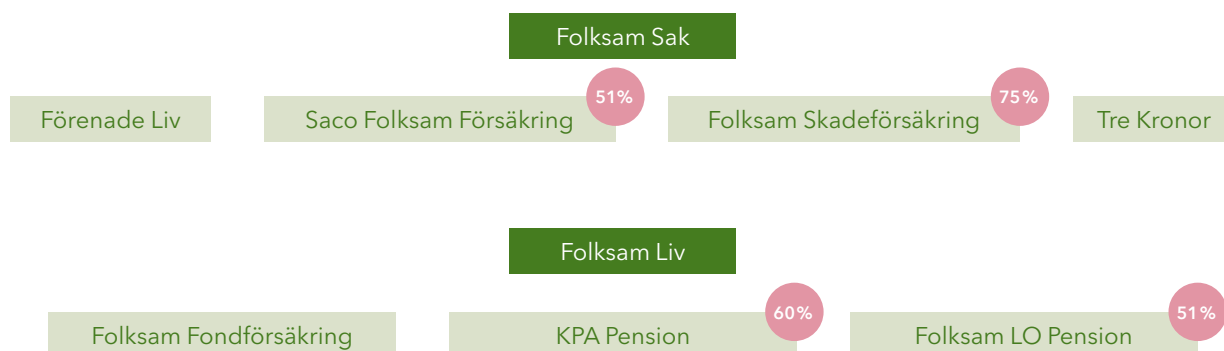
Vårt övergripande mål

Varumärket ska vara det mest kända i målgrupperna kommun- och landstingsanställda samt arbetsgivare inom kommunal sektor.

Ett av våra övergripande mål är att ha nöjda kunder. Vi har därför gjort kundnöjdhetsmätningar under många år. Mätningarna är ett betydelsefullt inslag i vårt ständiga förändrings- och förbättringsarbete.

Kundindex	2016	Mål 2016	2015	2014
Arbetsgivare	85	83	86	86
Individmarknad	54	52	49	51

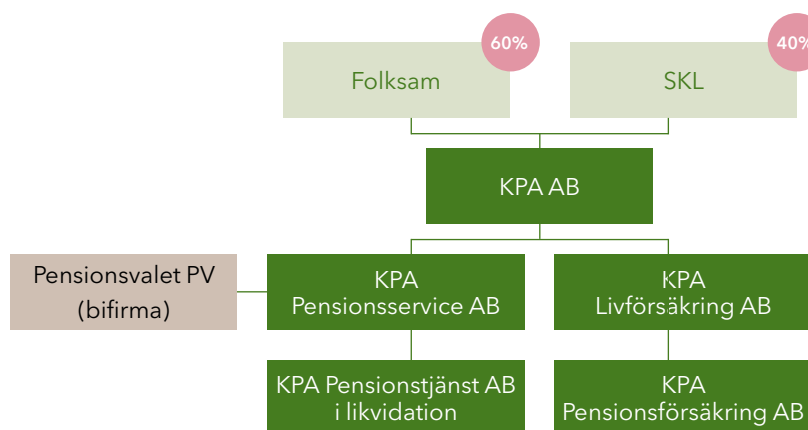
En del av Folksamgruppen

Folksamgruppen omfattar de två moderföretagen Folksam Liv (Folksam ömsesidig livförsäkring) och Folksam Sak (Folksam ömsesidig sakförsäkring) med dotterföretag. Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels det helägda dotterföretaget Folksam Fondförsäkring (Folksam Fondförsäkringsaktiebolag), dels delägda företag som bolagen inom KPA Pension, som ägs till 60 procent, och Folksam LO Pension (Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag), som ägs till 51 procent. KPA Pension omfattar KPA AB, KPA

Livförsäkring AB, KPA Pensionsförsäkring AB, KPA Pensionsservice AB samt KPA Pensionstjänst AB i likvidation. Folksam Sak är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Tre Kronor (Tre Kronor Försäkring AB), Förenade Liv (Förenade Liv Grupp-försäkring AB) samt SalusAnsvar AB, dels delägda bolag som det finska försäkringsbolaget Folksam Skadeförsäkring AB som ägs till 75 procent. SalusAnsvar AB äger i sin tur 51 procent i Saco Folksam Försäkrings AB.

Två ägare och två kundgrupper

Året som gått

Mer än en halv miljard kronor

Efter flera år av god avkastning delar ett 150-tal kommuner och kommunala företag med överskottsfond på uppemot 600 miljoner kronor.

KPA Pension fick Söderberg & Partners utmärkelse Årets livbolag för 2015.

KPA Pension är för femte året i rad det mest hållbara varumärket både i pensions- och i hela finansbranschen, enligt Sustainable Brand Index.

KPA Pension får betyget väl godkänt inom traditionell förvaltning när Max Matthiessen tar tempen på hur svenska pensionsbolag arbetar med ansvarsfulla investeringar.

Totalavkastning

6,6%

Britta Burreau
ny vd i KPA Pension

0,75 % i garantiränta

KPA Pension anpassade från och med den 1 januari 2016 den garanterade räntenivån för premiebestämd traditionell försäkring till rådande ränteläge genom en sänkning från 1,5 procent till 0,75 procent.

Gröna obligationer

KPA Pension investerade under året 2,1 miljarder kronor i gröna obligationer.

Fastighetsköp

KPA Pension förvärvar Kungsbrohuset för 1,5 miljarder kronor.

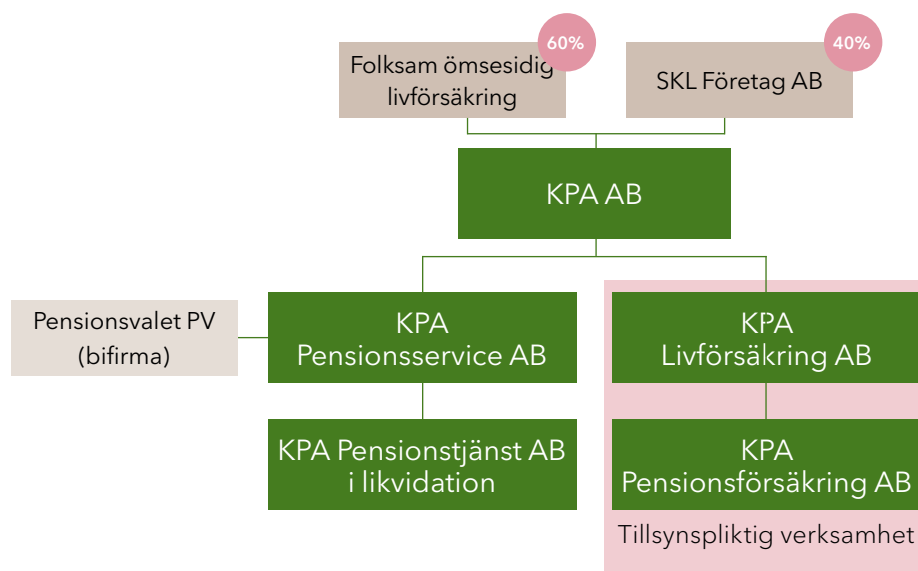
Förvaltningsberättelse

Styrelsen och verkställande direktören för KPA Pensionsförsäkring AB (publ) nedan KPA Pensionsförsäkring AB, org. nr 516401-6544, med säte i Stockholm, avger härmed årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2016.

Ägarförhållanden och koncernstruktur

KPA Pensionsförsäkring AB ägs till 100 procent av KPA Livförsäkring AB (publ) (502010-3502), nedan KPA Livförsäkring AB. KPA Livförsäkring AB är ett helägt dotterföretag till KPA AB (556527-7182). KPA AB ägs till 60 procent av Folksam ömsesidig livförsäkring

säkring (502006-1585) och till 40 procent av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, genom SKL Företag AB (556117-7535). KPA-gruppen består också av KPA Pensionsservice AB (556569-1077) med bifirma Pensionsvalet PV. KPA Pensionsservice AB äger i sin tur dotterföretaget KPA Pensionstjänst AB i likvidation (556254-6969).

KPA Pensionsförsäkring AB drivs, liksom sitt moderföretag KPA Livförsäkring AB, enligt ömsesidiga principer. Bolagen får inte dela ut vinst och konsolideras inte. Allt överskott återförs till försäkringstagarna.

Samverkan med närstående företag sker inom bland annat distribution, administration och kapitalförvaltning för att nå stordriftsfördelar till nytta för kunderna. För information om bolagets dotterföretag och intresseföretag hänvisas till not 14 Aktier och andelar i koncernföretag och not 15 Aktier och andelar i intresseföretag. En översikt finns även i not 43 Upplysningar om närstående.

Alla KPA-bolagen har säte i Stockholm. KPA-bolagen benämns nedan KPA Pension.

Verksamhet

Samtliga KPA-bolag bedriver verksamhet under det gemensamma varumärket KPA Pension och erbjuder traditionell pensionsförsäkring, fondförsäkring, livförsäkring, pensionsadministration, valcentral och kapitalförvaltning med etisk inriktning. KPA Pensionsförsäkring AB erbjuder traditionell försäkring och fondförsäkring för anställda i kommunal sektor (KAP-KL, AKAP-KL), där företaget också är förvalsalternativ. För anställda inom avtalsområdet PA-KFS är företaget förvalsalternativ sedan 2013. KPA Pensionsförsäkring AB erbjuder också försäkring för anställda i statlig sektor (PA 03) och för statsanställda inom kulturområdet (AIP) där varumärket KPA efterfrågas. KPA Pensionsförsäkring AB förvaltar kollektivavtalad förmånsbestämd försäkring inom avtalsområde KAP-KL, AKAP-KL och PA-KFS. Bolaget tillhandahåller även kompletta försäkringslösningar för arbetsgivarnas pensionsåtaganden.

Väsentliga händelser under året

Styrelserna i KPA AB och KPA Pensionsförsäkring AB utsåg Britta Burreau till ny verkställande direktör (vd) i bolagen samt till koncernchef i KPA Pension. Hon tillträdde tjänsterna den 2 december 2016. Britta Burreau kommer närmast från Nordea Liv & Pension där hon varit vd sedan 2004.

I januari 2016 anpassade KPA Pensionsförsäkring AB den garanterade räntenivån för premiebestämd traditionell försäkring till rådande ränteläge genom en sänkning från 1,5 procent till 0,75 procent. Premier inbetalda före den 1 januari 2016 påverkades inte.

KPA Pensionsförsäkring AB har under året genomfört flera investeringar i gröna obligationer, till ett totalt värde om 2 068 miljoner kronor. Gröna obligationer är räntebärande värdepapper där upplånade medel används till miljö- och klimatrelaterade investeringsprojekt. En rad svenska kommuner, landsting och företag har börjat ge ut gröna obligationer för att finansiera miljöförbättrande projekt de senaste åren. Den enskilt största investeringen var på 1 035 miljoner kronor i en grön obligation utgiven av Kommuninvest. Obligationen kommer att användas för att finansiera ett 60-tal investeringsprojekt i fler än 40 svenska kommuner och landsting. Ambitionen är att över tid öka innehavet i gröna obligationer i takt med att möjligheter uppstår.

Under året har KPA Pensionsförsäkring AB även tagit ett första steg i att se över pensioneringsprocessen, bland annat genom att se över kommunikationen till försäkrade inför pensionering. Denna åtgärd har inneburit en väsentlig ökning av antal individer som väljer livsvarigt uttag.

I februari 2016 fick ett 150-tal kommuner och kommunala företag som tecknat förmånsbestämda pensionsförsäkringar med överskottsfond ta del av det överskott som KPA Pensionsförsäkring AB genererat under flera år av god avkastning. Kommunerna fick dela på ett överskott på närmare 600 miljoner kronor, vilket kan användas till pensionsändamål, såsom betalning av kommande och löpande försäkringspremier för försäkringsavtal hos KPA Pensionsförsäkring AB eller för försäkringslösningar av den intjänade pensionsrätten per 1997-12-31. Överskottet kan även användas till kommande premieindexeringar.

I juni 2016 tecknade KPA Pensionsförsäkring AB avtal med GIC (Government of Singapore Investment Corporation) om förvärv av fastigheten Kåkenhusen 37 (Kungshuset) i centrala Stockholm. Det underliggande fastighetsvärdet är 1 510 miljoner kronor och fastigheten utgörs av drygt 16 600 kvadratmeter.

Arbetsmarknadens parter inom kommun- och landstingssektorn utsåg i oktober 2016 KPA Pensionsförsäkring AB till försäkringsgivare för familjeskyddet för alla anställda i kommunsektorn som omfattas av den avgiftsbestämda kollektivavtalade tjänstepensionen AKAP-KL.

I december 2016 valde KPA Pensionsförsäkring AB att, tillsammans med Folksam Liv och Folksam Sak,

göra en miljardinvestering i preferensaktier i Volvo Cars. Investeringen ger kunderna god riskjusterad avkastning och stöttar samtidigt Volvo Cars expensionsplaner. Folksam var en av tre svenska institutionella investerare i emissionen, vars totala värde uppgick till fem miljarder kronor. KPA Pensionsförsäkring AB investerade 400 miljoner kronor.

Ekonomisk översikt

Koncernens finansiella resultat och ställning avser i huvudsak verksamheten i KPA Pensionsförsäkring AB. I koncernen ingår även KPA Pensionsförsäkrings dotterföretag som i huvudsak utgörs av fastighetsbolag. Följande kommentarer gäller moderföretaget om inte annat anges.

Premieinkomsten för KPA Pensionsförsäkring AB ökade med drygt 400 miljoner kronor jämfört med föregående år och uppgick 2016 till 12 138 (11 726) miljoner kronor. Ökningen förklaras främst av ökat premieflöde för KAP-KL/AKAP-KL-avtalet, beroende på att bolagets marknadsandel ökat med drygt 1 procentenhet. Bolaget hade under 2016 cirka 784 000 premiedragande individer inom KAP-KL/AKAP-KL.

Bolaget har under året haft en mycket god kapitalavkastning, se mer under avsnitt kapitalförvaltning och -avkastning.

Driftskostnaderna uppgick till 290 (317) miljoner kronor exklusive skadebehandling. Kostnadsminskningen mot föregående år beror främst på lägre kostnader för anpassningar till regelverk samt lägre systemförvaltnings- och utvecklingskostnader.

Utbetalda försäkringsersättningar blev lägre jämfört med föregående år och uppgick till 3 616 (3 782) miljoner kronor. Minskningen berodde framförallt på att flyttfrekvensen avseende flytträtt i KAP-KL avtagit. Utbetalat flyttkapital uppgick till 900 (1 234) miljoner kronor. Dessutom har 1 659 (1 419) miljoner utbetalats i återbäring. Denna post redovisas dock inte över resultaträkningen.

Livförsäkringsavsättningar motsvarar det förväntade kapitalvärdet av bolagets garanterade förpliktelser enligt försäkringsavtal efter avdrag för det förväntade kapitalvärdet av framtida premieinbetalningar. Kapitalvärdena beräknas med beaktande av antaganden om framtida ränta, dödlighet och sjuklighet, driftskostnader och skatter. Avsättningarna är beräknade

utifrån aktsamma antaganden. Förändringen i avsättningarna uppgick under året till 9 415 (7 075) miljoner kronor. Förändringen beror främst på sjunkande marknadsräntor och nya premier.

Bolagets tekniska resultat uppgick till 7 281 (4 099) miljoner kronor och årets resultat före bokslutsdispositioner och skatt blev 7 288 (4 118) miljoner kronor.

KPA Pensionsförsäkring AB:s solvenssituation bedöms vara god och stabil. Diskonteringsräntan har på grund av de underliggande marknadsräntorna minskat under året vilket resulterade i att försäkringstekniska avsättningar ökade med 6,2 miljarder kronor. Totalt är solvensgraden oförändrad jämfört med föregående år och uppgår till 164 (164) procent.

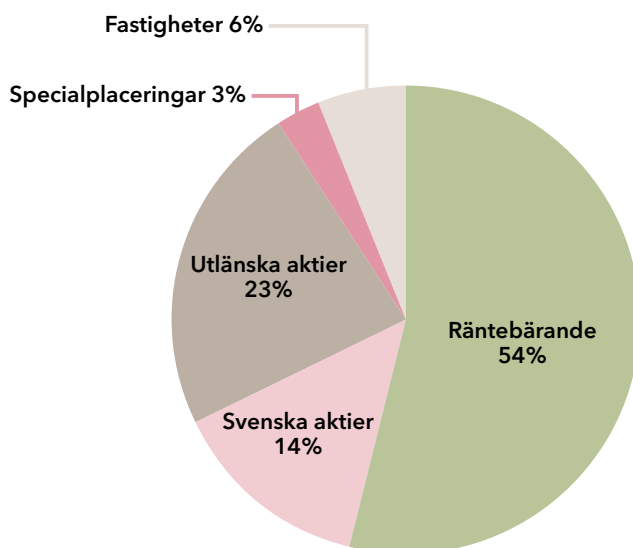
Kapitalförvaltning och -avkastning

För att nå en god riskspridning och avkastning fördelas bolagets investeringar på olika tillgångsslag och marknader. Investeringar görs i räntebärande värdepapper, aktier, fastigheter och specialplaceringar (onoterade tillgångar).

Under 2016 har KPA Pensionsförsäkring AB infört begreppet ansvarsfull kapitalförvaltning. Detta innebär att samtliga tillgångar, inte bara noterade innehav, numera förvaltas utifrån ett långsiktigt ansvarsfullt perspektiv. Såväl etiska som miljömässiga hänsyn beaktas, utan att göra avkall på avkastningskrav och lämplig risknivå.

Bolagets förvaltade kapital uppgick vid utgången av 2016 till 148 412 (132 350) miljoner kronor. Av detta utgjorde 54 (56) procent, räntebärande värdepapper utgivna av staten, kommuner och bostadsinstitut i Sverige. Räntebärande placeringar uppgick till 79 354 (73 990) miljoner kronor och durationen i den räntebärande portföljen var under året cirka 5 (5) år. Aktieportföljen, bestående av noterade svenska och utländska aktier, stod för 37 (37) procent av det förvaltade kapitalet och uppgick till 56 293 (48 610) miljoner kronor. KPA Pensionsförsäkring AB äger en större post aktier i Swedbank. Värdet på dessa aktier var vid årsskiftet cirka 3,7 (3,1) miljarder kronor. Fastigheter stod för 6 (5) procent av kapitalet och uppgick till 8 246 (6 089) miljoner kronor. Värdet på specialplaceringarna var vid årsskiftet 4 519 (3 661) miljoner kronor vilket motsvarade 3 (3) procent.

Placeringsstillgångarnas fördelning, marknadsvärde

Totalavkastningen för år 2016 på bolagets tillgångar var 6,6 (3,3) procent, motsvarande 9 237 (3 837) miljoner kronor. Det som i huvudsak förklarar totalavkastningen är bolagets strategiska tillgångsfördelning, vilken bland annat styrs av försäkringsåtagandenas art och bolagets risktolerans. Mot bakgrund av denna tillgångsfördelning förklaras årets avkastning främst av mycket god utveckling för aktier och fastigheter i

kombination med mycket låga, men ändå svagt sjunkande, räntor. Även viss kronförsvagning mot dollar har bidragit positivt genom att värdet på utländska aktieinnehav, i svenska kronor, ökat i värde. Avkastningen på aktier blev 11,9 (6,0) procent, för fastigheter 11,8 (6,8) procent och för räntebärande tillgångar 2,3 (0,9) procent. Valutaexponeringen har under året ökat från cirka 15 till cirka 17 procent.

Totalavkastningstabell, moderföretaget

Mkr	Ingående marknads- värde 2016-01-01	Utgående marknads- värde 2016-12-31	Total- avkastning 2016 Mkr	Total- avkastning 2016 %	Total- avkastning 2015 Mkr	Total- avkastning 2015 %	Total- avkastning 2014 %	Total- avkastning 2013 %
Räntebärande placeringar	73 990	79 354	1 691	2,3	380	0,9	7,1	-0,7
Aktier	48 610	56 293	6 262	11,9	2 835	6,0	22,0	31,3
Special- placeringar	3 661	4 519	451	11,3	235	11,1	11,7	14,2
Fastigheter	6 089	8 246	833	11,8	387	6,8	11,9	7,1
Summa	132 350	148 412	9 237	6,6	3 837	3,3	13,3	8,2

Totalavkastningstabellen är uppställd enligt rekommendation från Svensk Försäkring och företagets riktlinjer för mätning och rapportering av totalavkastning. I not 45 redovisas hur totalavkastningstabellen är kopplad till resultat- och balansräkningen.

Medarbetare

KPA-bolagen ingår i Folksamgruppen som tillämpar tillikaanställning vilket innebär att personalen är anställd i flera bolag inom Folksam. För mer information om bolag inom Folksam, se not 43 Upplysningar om närstående. Arbetet med människor och miljöer sker inom ramen för Folksams verksamhet. Folksam har en gemensam HR-funktion som ger stöd i HR-processerna för samtliga bolag inom Folksam. I Folksam med dotterföretag i Sverige arbetar närmare 3 900 medarbetare på olika bolag och orter. Varje anställd är organisatoriskt placerad på ett kostnadsställe och inom KPA Pension finns cirka 110 medarbetare.

Folksam, inklusive KPA, ska vara en attraktiv arbetsplats med kända och konkurrenskraftiga erbjudanden till nuvarande och framtida medarbetare. Rekryteringstakten är fortsatt hög och under 2016 externrekryterades 456 (479) personer i hela Folksamgruppen. KPA Pension externrekryterade 3 personer. Målen om en jämn fördelning mellan kvinnor och män på chefspositioner är högt ställda och här är systematiken i bemanningsprocessen och arbetet med att leva varumärket centralt. Under 2016 genomförde Folksam, inklusive KPA, ett nytt ledarutvecklingsprogram i syfte att öka förändringsförmågan i tvärfunktionella satsningar. I årets medarbetarundersökning i KPA Pension låg totalindex på en fortsatt hög nivå, 81 (80) procent positiva svar i genomsnitt och 82 (82) procent svarar att de gärna eller mycket gärna vill arbeta kvar i Folksam. Motsvarande siffror i hela Folksam ligger på 73 (76) procent respektive 82 (86) procent.

Arbetsmiljön, arbetssättet och arbetsplatsen ska främja god hälsa, motivation och produktivitet. Under 2016 har analyser av organisationens sjuktal genomförts och åtgärder för att sänka dessa är planerade för 2017.

Folksam, inklusive KPA, ska ha chefer och ledare som skapar nöjda kunder genom att ge förutsättningar för lärande och rätt prestationer. Inom ramen för KPA Pensions kompetensutvecklingsprojekt har under året e-utbildning och läraktiviteter för medarbetare tagits fram. Projektet fortsätter arbetet med att utveckla fler läraktiviteter under nästa år. I november 2016 genomfördes en medarbetardag i syfte att bland annat bidra till den digitala förflyttningen av bolaget.

Löner, ersättningar och övriga villkor

Folksam, inklusive KPA, är genom medlemskapet i Arbetsgivarföreningen KFO bundet av kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor. Enligt Folksams lönepolitik ska lönerna vara individuella och differentierade, motivera goda prestationer och önskvärda beteenden samt bidra till ett sunt risktagande som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar. Folksam, inklusive KPA, har en restriktiv hållning till rörliga ersättningar eftersom de kan medföra ett överdrivet risktagande, varför huvuddelen av ersättningarna utgörs av fast grundlön. Vad gäller jämförbara löner låg skillnaden i medellön mellan kvinnliga och manliga medarbetare på cirka 10 procent för 2016. Vid en nedbrytning på likvärdiga arbeten ligger löneskillnaderna på 2 procent. För att få jämförbara löner kartlägger och analyserar Folksam eventuella osakliga löneskillnader vid lönerevisionerna varje år, istället för att endast göra en kartläggning vart tredje år som lagstiftningen kräver.

Folksam, inklusive KPA, har ett belöningsprogram för medarbetarna som syftar till att synliggöra och sätta fokus på Folksams affärsstrategier och övergripande mål. Belöningsprogrammet omfattar samtliga medarbetare inom Folksams svenska verksamhet utom verkställande direktör, ledamöter i Folksams ledningsgrupp, verkställande direktör/vice verkställande direktör i dotterföretagen samt chef för internrevision.

Etik och hållbarhet

KPA Pension förvaltar tryggt och etiskt kunders pensionspengar. Sedan 1998 arbetar KPA Pension för en hållbar framtid genom att ta ett aktivt ansvar för människa och miljö. KPA Pensions hållbarhetsarbete tar dels avstamp i visionen om att människor ska känna sig trygga i en hållbar värld och dels i kundernas önskemål om en trygg och hållbar pension. För att leva upp till det arbetar KPA Pension med etiska placeringar, ställer miljökrav på leverantörer och försöker leva som vi lär i den egna verksamheten.

KPA Pensions etiska placeringskriterier utgör grunden för alla placeringar. Det innebär att vi påverkar de företag vi investerar i att ta ett större ansvar för mänskliga rättigheter, antikorruption och miljö. Vi utesluter också verksamheter som inte stödjer KPA Pensions vision. Det betyder att vi inte investerar

i företag som tillverkar vapen, tobak, alkohol eller erbjuder kommersiell spelverksamhet.

Hållbarhet handlar inte bara om att förvalta allt kapital enligt etiska placeringskriterier. Det ställer också krav på företaget. KPA Pension är miljöcertifierat enligt ISO 14001 sedan 1998 och arbetar medvetet med att minimera den egna miljöpåverkan, att skapa en bra arbetsmiljö för alla anställda och att stödja olika sociala engagemang i samhället. Det systematiska miljöarbetet har gjort att koldioxidavtrycket är på väg att halveras jämfört med 1998 och sedan 2003 är verksamheten koldioxidneutral.

KPA Pension har några utvalda samarbetspartners inom ramen för hållbarhetsarbetet. Vissa projekt och organisationer stödjer vi med pengar och engagemang. Vad gäller koldioxidkompensation har vi valt att fortsätta vårt mångåriga stöd till plantering av träd i Afrika inom ramen för Vi-skogens projekt.

KPA Pension är också anslutna till några samarbetsorganisationer vilket innebär att vi strävar efter att följa de riktlinjer och värderingar som dessa organisationer har när vi placerar kundernas pengar. Vi är anslutna till Global Compact, Principles for Responsible Investments (PRI), Transparency International Sverige, Carbon Disclosure Project, Diversity Charter samt Sweden Green Building Council.

Under året har vi fortsatt vårt arbete med att minska klimatexponeringen i våra investeringar. Vi mäter och publicerar årligen vårt koldioxidavtryck sedan 2014. I år har vi gått vidare och investerar inom energibranschen bara i bolag som har mindre än 30 procent omsättning i kolförbränning och kolbrytning, för att vi vill att energibolagen ska ställa om mot större andel förnybar energi. KPA Pension har även investerat cirka 2 miljarder kronor i gröna obligationer främst till kommuner som en led i att återinvestera i gröna projekt hos våra arbetsgivarkunder.

Vi är även stolta över att hamnat i toppen i flera undersökningar som Sustainable brands och Max Matthiessen. Sustainable brands är en årlig undersökning i vilken allmänheten rankar de varumärken som upplevs som mest hållbara ur flera dimensioner, bland annat FNs hållbarhetsmål. Max Mathiessens undersökning utgörs av att de är ett oberoende institut där flera hållbarhetsparametrar bedöms av granskare som har en professionell bakgrund att granska finansiella aktörer utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

För mer information om vårt hållbarhetsarbete hänvisar vi till vår hållbarhetsredovisning som numera finns tillgänglig i digital form på vår hemsida www.kpa.se.

Tvister

Det förekommer inte några tvister som i väsentligt avseende kan påverka bolagets finansiella ställning.

Information om risker och osäkerhetsfaktorer

Resultatutvecklingen påverkas i hög grad av börs- och valutakursers utveckling liksom av förändringar i det allmänna ränteläget. Dessa påverkas i sin tur av förändringar av makroekonomiska faktorer såsom tillväxt, inflation och arbetslöshet. Riskerna och de beslut som fattas för att hantera dessa påverkar bolagets ekonomiska ställning och förmåga att nå bolagets mål. Genom aktiva, kontrollerade och affärsmässiga beslut med beaktande av risker skapas förutsättningar att erbjuda kunderna trygga försäkringslösningar. Av den anledningen är det viktigt att risker hanteras och kontrolleras på ett strukturerat sätt, både i ett kort och ett långt tidsperspektiv. En beskrivning av bolagets risker och hur de styrs samt hanteras återfinns i not 2.

Bolagsstyrning

God bolagsstyrning handlar om att säkerställa att bolag sköts hållbart, ansvarsfullt och så effektivt som möjligt. Bolagsstyrning inom KPA Pensionsförsäkring AB utgår från lagstiftning, främst försäkringsrörelselagen samt Finansinspektionens författningssamling i form av föreskrifter och allmänna råd. Solvens II-direktivet är ett europeiskt regelverk för försäkringsbolag som syftar till att skapa en enhetlig europeisk försäkringsmarknad med ökat skydd för försäkringstagare. De nya reglerna trädde i kraft 2016.

KPA Pensionsförsäkring AB är ett försäkringsföretag som bedriver tjänstepensionsverksamhet som, i avvaktan på den kommande regleringen av tjänstepensionsverksamhet, valt att tillämpa övergångsregler istället för Solvens II-reglering. Övergångsreglerna innebär huvudsakligen att de försäkringsföretag som bedriver tjänstepensionsverksamhet ska, som huvudregel, fortsätta att tillämpa de äldre bestämmelser om rörelse, tillsyn och ingripande, som gällde under 2015 och de nya Solvens II-bestämmelserna om företagsstyrning.

För verksamheten gäller också interna regelverk som, i tillämpliga delar, omfattar såväl styrelseledamöter som anställda. En översyn har skett av dessa med anpassning till de nya kraven enligt Solvens II-regelverket. Exempel på interna regelverk är bolagsordningen som anger verksamhetens ramar och ger en beskrivning av bolaget och hur det ska styras samt arbetsordning för styrelsen, vilken bland annat tydliggör styrelsens respektive styrelseordförandens ansvar. Den av styrelsen fastställda företagsstyrningspolicyn omfattar områden som företagsstyrningssystem, organisation, affärsstyrning, riskhanteringssystem, internkontrollsystem med mera. Bland de viktigare interna reglerna kan även nämnas bolagets etiska riktlinjer som reglerar hur företrädare för KPA Pensionsförsäkring AB uppträder i olika situationer.

Det är styrelsen som ytterst ansvarar för bolagets organisation och för förvaltningen av dess angelägenheter. Det är styrelsen som ansvarar för bolagets interna styrning och kontroll, och som ansvarar för att det finns en policy och en organisation för det operativa arbetet kring detta.

Svensk kod för bolagsstyrning (koden)

Koden, senast reviderad 1 december 2016, utgör basen för en ökad självreglering inom näringslivet och vänder sig i första hand till bolag noterade på en reglerad marknad i Sverige. Koden bygger på principen "följ eller förklara". De företag som tillämpar koden kan avvika från enskilda regler, men ska då lämna förklaringar till avvikelserna.

KPA Pensionsförsäkring AB har 1,6 miljoner kunder (försäkrade). Hos dessa kunder finns självklart ett stort och berättigat intresse att veta hur bolaget sköts. Det ligger också i bolagets intresse och affärsidé att vara så öppna som möjligt mot kunder och andra intressenter i gruppens bolag. KPA Pensionsförsäkring AB har därför valt att tillämpa koden främst för att tillgodose dessa intressen. Koden tillämpas (se avvikelser nedan) för KPA AB och för KPA Pensionsförsäkring AB. För övriga bolag inom gruppen tillämpas den delvis.

Avvikelser från bolagskoden och skäl för dessa

- Eftersom KPA Pensionsförsäkring AB endast har en ägare har kallelse till årsstämman inte offentliggjorts på hemsidan.
- Revisionsutskottet avskaffades 2008, se vidare avsnitt "Revisionsutskott".
- Bolagets revisorer granskar inte bolagets halvårs- eller niomånadersrapport. Avvikelse från Kodens bestämmelser sker med hänsyn till att bolaget inte är ett aktiemarknadsbolag och med syftet att begränsa kostnaderna för försäkringstagarna.

Valberedning

Valberedningens uppgift är att bereda tillsättning av styrelse och revisor i bolaget. Valberedningen ska, med beaktande av bolagsordningens bestämmelser och av stämman fastställd process för lämplighetsprövning, föreslå stämman val av styrelseledamöter och revisorer. Vidare ska valberedningen lämna stämman förslag på arvoden som ska utgå till styrelseledamöter och revisor. Valberedningens ledamöter fram till och med stämman 2017 är Elisabeth Sasse och Lena Dahl.

Bolagsstämma

KPA Pensionsförsäkring AB:s högsta beslutande organ är bolagsstämman vilken senast hölls den 25 maj 2016. På stämman utsågs styrelsens tio ordinarie ledamöter. Ledamöterna tillsätts enligt bestämmelser i bolagsordningen. Anders Knappe omvaldes till styrelseordförande för tiden fram till och med årsstämman 2017. Bolagsstämman utser även revisionsbolag och lekmanarevisorer.

Den 7 juni hölls en extra bolagsstämma då revisionsbolaget Deloitte entledigades och ersattes av Ernst & Young jämte KPMG.

Styrelse

Styrelsen ansvarar för bolagets övergripande organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter inom de ramar som bolagsstämman och externa regelverk ger. Styrelsen har fastställt sin egen arbetsordning. En av ledamöterna utses med stöd av bolagsordningen och 11 kapitel 7 § andra stycket försäkringsrörelselagen till ledamot av bolagets styrelse med särskilt uppdrag att tillvarata försäkringstagarnas intressen. Ledamoten utses av Svenska Kommunal-

arbetareförbundet. På stämman omvaldes åtta av styrelsens ledamöter. Daniel Eriksson avgick vid stämman 2016 och ersattes av Karin George af Klercker. Nyval skedde även av Christina Blomkvist som ersatte Emelie Westholm som avgick under 2015. Christina Blomkvist avgick sedan i december 2016 i samband med att hon avslutade sin anställning i Folksam.

Styrelsens arbete 2016

För styrelsen gäller en strategisk dagordning som fastställs varje år i den för styrelsen gällande arbetsordningen. Enligt arbetsordningen som fastställdes vid konstituerande sammanträde den 25 maj 2016 ska styrelsen sammanträda minst fyra gånger per år. Vid varje sammanträde ska genomgång av föregående protokoll ske, öppna frågor från tidigare sammanträden följas upp och vd:n lämna information om vad som skett i verksamheten sedan förra sammanträdet.

Följande ärenden ska årligen behandlas: Fastställande av styrelsens arbetsordning, i förekommande fall utseende av vd och vice vd, fastställande av instruktion för vd, fastställande av anställningsvillkor för vd och vice vd.

Årligen fastställer styrelsen affärsplan och budget. Rapportering sker av prognoser samt kvartals-, halvårs- och helårsbokslut. Styrelsen behandlar bland annat finansrapporter, aktuarierapporter, riskrapporter, compliancerapporter, regelverksgenomgång, rapport avseende granskning av ersättningspolicyn och dess tillämpning, interna revisionsrapporter och externa revisionsrapporter. Styrelsen fastställer revisionsplan, riskplan och complianceplan för kommande år. Avrapportering sker av utlagd verksamhet.

Årligen genomförs en styrelseutvärdering samt en utvärdering av vd. Översyn och fastställande sker regelbundet av instruktioner och övriga regelverk. Sammanträdesplan samt strategisk dagordning fastställs för kommande år.

Antal sammanträden

Under året hölls sex styrelsemöten, varav två extra styrelsemöten. Utöver dessa har styrelsen, mellan sammanträdena, fått skriftlig information bestående av finansiell information, pressmeddelanden, kundutskick med mera. Under november 2016 hölls ett möte för samtliga styrelseordföranden inom Folksam Liv-gruppen för att åstadkomma en bättre samverkan med dotterföretagen vad gäller ORSA-processen

(egen risk- och solvensbedömning) där föreslagna scenarier och efterföljande resultat diskuterades. Genomgång skedde även av de kapitalkvoter som under året rapporterats till Finansinspektionen. Samtliga ordföranden i risk- och kapitalutskott, för de bolag som har detta, deltog också. Dessa ordförandemöten kommer att hållas två gånger per år.

Utbildning av styrelseledamöter

I september och oktober hölls vid tre olika tillfällen en utbildning för styrelseledamöter i Folsams dotterföretag. Utbildningen behandlade nya lagregler för revisorer och revision och det styrelseansvar som följer av dessa regler. En årlig introduktionsdag för nyvalda styrelseledamöter i var och ett av bolagen inom Folsamgruppen ägde rum i oktober.

Styrelseseminarium

Ett styrelseseminarium hölls i maj 2016 för ledamöterna i KPA Pensionsförsäkring AB. Då behandlades bland annat "legal fastighetsorganisation", "etiska placeringskriterier" och "styrelsens arbetsformer". I november hölls det årliga gemensamma styrelseseminarier för ledamöterna i KPA AB, KPA Livförsäkring AB samt KPA Pensionsförsäkring AB. Områden som behandlades var "Omvärldsanalys", "Värderingsgrund", "Hållbarhet" samt "Digital förflyttning".

Utvärdering av styrelsearbetet

Enligt Svensk kod för bolagsstyrning ska styrelsen årligen utvärdera styrelsearbetet med syfte att utveckla dess arbetsformer och effektivitet. Utvärdering av styrelsearbetet, i enlighet med svensk kod för bolagsstyrning, skedde första gången 2007. En sådan utvärdering har under året genomförts i form av en webbenkät. Resultatet rapporterades och diskuterades på styrelsemötet i mars.

Ersättningsutskott

Enligt koden ska styrelsen inrätta ett ersättningsutskott. Om styrelsen däremot finner det mer ändamålsenligt kan hela styrelsen fullgöra ersättningsutskottets uppgifter, förutsatt att styrelseledamot som ingår i bolagsledningen inte deltar i arbetet. Bolagets styrelse har valt att inte inrätta ett ersättningsutskott utan att hantera frågorna av styrelsen som helhet.

Revisionsutskott

Frågan om inrättande av revisionsutskott bereds med anledning av nya regler för revisorer och revision.

På konstituerande styrelsemöte i maj 2016 beslutade styrelsen att tillsvidare låta styrelsen utföra de uppgifter som åligger ett revisionsutskott inom ramen för ordinarie styrelsearbete.

Risk- och kapitalutskott

Utskottet bistår styrelsen i dess arbete med riskhantering, solvenskrav och kapitalbehov och bidrar därigenom till att ytterligare utveckla bolagets hantering av nämnda områden. Styrelsen fastställer en arbetsordning för utskottet. Utskottet ska bestå av minst tre styrelseledamöter och utses för en period om ett år. Till ledamöter utsågs Anders Knape (ordförande), Patrik Schinzel och Eva Fagerberg.

Uppgifter om styrelseledamöter valda vid stämman 2016

Anders Knappe	Lena Dahl	Eva Fagerberg
Styrelseordförande	Styrelseledamot	Styrelseledamot
Ordförande sedan 2013 Födelseår 1955 <i>Utbildning</i> Ekonom <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • 2:e vice ordförande SKL • Vice ordförande SKL Företag AB <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Försäljningschef RB Trading AB • Kommunalråd <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Vice ordförande Europarådets kongress för lokala och regionala myndigheter • Vice ordförande EU:s regionkommitté • Vice ordförande Europeiska kommunförbundet CEMR • Ordförande Karlstads kommunfullmäktige • Ordförande Visit Karlstad <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> • Styrelseledamot i KPA AB	Ledamot sedan 2011 Födelseår 1966 <i>Utbildning</i> • Civilekonom, Uppsala universitet <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • Administrativ direktör SKL • Vice vd SKL Företag <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Controller Vd-stab SKL • Ekonom Tyresö kommun <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Styrelseordförande SKL Fastigheter och Service koncernen • Styrelseordförande SKL Kapitalförvaltning AB • Styrelseordförande SKL Pensionsstiftelse • Styrelseledamot i SKL Kommentus AB • Styrelseledamot i SOS ALARM Sverige AB <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> • Adjungerad ledamot i KPA AB	Ledamot sedan 2011 Födelseår 1963 <i>Utbildning</i> • Socionom <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • Kanslichef/1a ombudsman Offentlighetsanställdas förhandlingsråd (OFR) <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Kriminalvårdsinspektör • Personalhandläggare • Förhandlingschef Akademikerförbundet SSR <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Ersättare i Kåpan Pensioner och i Omställningsfonden • Ledamot i KL-delegationen på AFA Försäkring <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> • Adjungerad ledamot i KPA AB

Karin George af Klercker	Anders Henriksson	Sture Nordh
Styrelseledamot	Styrelseledamot	Styrelseledamot
Ledamot sedan 2016 Födelseår 1962 <i>Utbildning</i> • Lunds universitet Ekonomi-utbildning, Kandidatexamen, inriktning marknadsföring • Linjen för Personal och arbetslivsfrågor, basblocksexamen • Katedralskolan, Linköping: 3-årig samhällsvetenskaplig linje <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • Sektionschef, Produkt Liv, Folksam <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Funktionschef Liv & Pensions-service • Vice vd, Adm. chef, KPA Pension • Ekonomichef/Chef controller och verksamhetsutveckling, KPA Pension • Controller, SEB Trygg Liv • Fastighetsförmedlare/ fastighetsmäklare <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Styrelseledamot i Kris & Trauma-center, Sthlm <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> • Styrelseledamot i Folksam LO Fondförsäkring AB	Ledamot sedan 2015 Födelseår 1961 <i>Utbildning</i> • Gymnasieskola samt fyraårig teknisk matematik <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • Ordförande landstingsstyrelsen i Landstinget Kalmar län • 1: vice ordförande i SKL <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Livsmedelsarbetare • Ombudsman • Landstingsråd <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Ledamot SKL företag • Ordförande INERA AB • Ledamot Amerikavägen 1, AB <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> -	Ledamot sedan 2015 Födelseår 1952 <i>Utbildning</i> • Förvaltnings socionom Umeå Universitet <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> • Styrelseordförande Förenade Liv Grupp försäkring AB <i>Arbetslivserfarenhet</i> • Ordförande Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> • Styrelseordförande Bergendal Meetings • Ledamot Pressens Opinionsnämnd • Styrelseledamot i Arenagruppen <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> -

Helene Odenjung	Patrik Schinzel	Annika Wallenskog
Styrelseledamot	Styrelseledamot	Styrelseledamot
Ledamot sedan 2011 Födelseår 1965 <i>Utbildning</i> - Gymnasium och branscutbildning till skeppsmäklare <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> - Kommunalråd, Göteborgs stad <i>Arbetslivserfarenhet</i> - Skeppsmäklare <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> - Ledamot i SKL styrelse - Ledamot i SKL Företag - Ledamot International School of Gothenburg Region samt i Stiftelsestyrelsen för Chalmers tekniska högskola - Skolinspektionens insynsråd - Göteborgsregionens kommunalförbund - Ledamot i Göteborgs Stads-hus AB <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> -	Ledamot sedan 2013 Födelseår 1967 <i>Utbildning</i> Civilekonom, Lunds Universitet Executive MBA, Handelshögskolan i Stockholm <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> Chef Ägarstyrning, KF <i>Arbetslivserfarenhet</i> - Folksam Senior rådgivare - Stabschef, Folksams ordförandekansli - Chef GRC (Governance, Risk, Compliance) Folksam - Chefscontroller Folksam - Controller Folksam <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> - <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> -	Ledamot sedan 2015 Födelseår 1959 <i>Utbildning</i> - Universitetsexamen Uppsala Universitet <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> - Chefsekonom SKL <i>Arbetslivserfarenhet</i> - Sakkunnig Finansdepartementet - Kommundirektör Vallentuna - Ekonomidirektör Landstinget Uppsala län - Ekonomidirektör Nacka kommun - Administrativ direktör AB Stockholm Globe Arena - Ekonomichef Hälso- och sjukvården Västerås - Analyschef samt biträdande chefekonom SKL <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> - Adjungerad ledamot AFA Försäkring - Styrelseledamot SKL Kapitalförvaltning - Ledamot SKLs pensionsstiftelse - Vice ordförande i RKA Rådet för främjande av kommunala analyser - Styrelsemedlem i Arena för Tillväxt <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> -

Christina Blomkvist	Lenita Granlund
Styrelseledamot	Försäkringstagarrepresentant
Tillträdde som styrelseledamot i maj 2016 samt begärde utträde i december 2016 i samband med att hon avslutade sin anställning i Folksam.	Ledamot sedan 2010 Födelseår 1962 <i>Utbildning</i> Vårdgymnasium <i>Nuvarande yrke/uppdrag</i> * Avtalssekreterare <i>Arbetslivserfarenhet</i> * Undersköterska * Ombudsman <i>Övriga uppdrag utanför Folksam</i> * Vice ordförande i Omställningsfonden KOM-KL * Vice ordförande i föreningen Sunt arbetsliv * Styrelseledamot i AFA försäkring * Styrelseledamot i Prevent <i>Övriga uppdrag inom Folksam</i> * Adjungerad ledamot i KPA AB

Arbetstagarrepresentanter

Några arbetstagarrepresentanter finns inte i KPA Pensionsförsäkring AB:s styrelse. Arbetstagarrepresentation finns i KPA AB:s styrelse samt i KPA Livförsäkring AB:s styrelse.

Närvaro på styrelsemöten samt styrelsens utskott 2016			
Namn	Funktion i styrelsen	Styrelsemöte ¹⁾	Risk- & kapitalutskott ²⁾
Anders Knappe ⁵⁾	ordförande	6 av 6	3 av 3
Christina Blomkvist ³⁾	ledamot	5 av 5	-
Lena Dahl	ledamot	4 av 6	-
Daniel Eriksson ⁴⁾	ledamot	0 av 1	-
Eva Fagerberg	ledamot	4 av 6	3 av 3
Karin George af Klercker ³⁾	ledamot	4 av 5	-
Anders Henriksson	ledamot	3 av 6	-
Sture Nordh	ledamot	6 av 6	-
Helene Odenjung	ledamot	4 av 6	-
Patrik Schinzel	ledamot	6 av 6	3 av 3
Annika Wallenskog	ledamot	5 av 6	-
Lenita Granlund	försäkringstagar-representant	4 av 6	-

¹⁾ Totalt 4 ordinarie styrelsemöten (varav konstituerande möte i maj) samt 2 extra styrelsemöten

²⁾ Totalt 3 möten

³⁾ Invald i maj 2016

⁴⁾ Avgick i maj 2016

⁵⁾ Ordförande i Risk- och kapitalutskottet

Ersättning till styrelsens ledamöter		
Arvoden beslutade av stämman 2016:	Årsarvode (kronor)	Sammanträdesarvode (kronor)
Styrelsens ordförande	105 900	6 700
Ledamot av Folksam koncernledning	inget	inget
Övriga ledamöter anställda i Folksam	inget	inget
Övriga styrelseledamöter	70 900	6 700
Ledamöter i Risk- och kapitalutskott	30 000	5 000

Risk- och kontrollorganisationen

Risk- och kontrollorganisationen i KPA Pensionsförsäkring AB följer en modell med tre ansvarslinjer vilket beskrivs i not 2 avsnitt "Risk- och kontrollorganisation".

Utöver de tre ansvarslinjerna utser stämman revisionsbolag och lekmannarevisorer som granskar årsredovisningen inklusive bolagsstyrningsrapport samt styrelsens och vd:s förvaltning (externrevision).

Risk- och kontrollfunktioner

Det finns en organisatorisk enhet som inkluderar en riskfunktion och en compliancefunktion. Vidare finns även en organisatorisk enhet för aktuariefunktionen. Dessa organisatoriska enheter och funktioner är skilda från motsvarande enheter och funktioner i Folksam Sak-gruppen och fristående från den operativa verksamhet som kontrolleras.

Risk- och compliancefunktioner

Risk- och compliancefunktionerna är direkt underställda vd. Riskfunktionen ansvarar bland annat för att utveckla och förvalta (normera) riskhanteringsystemet samt stödja första ansvarslinjen i att genomföra riskhantering effektivt. Compliancefunktionen ansvarar bland annat för att övervaka, kontrollera, följa upp och utvärdera regelefterlevnaden i första ansvarslinjen. Bolagets risk manager är Joni Heinen och bolagets compliance officer är Magnus Vesterlund. Ansvar, mandat och uppgifter framgår av företagsstyrningsriktlinjerna.

Aktuariefunktion

Aktuariefunktionen är direkt underställd vd. Aktuariefunktionen ansvarar bland annat för att samordna de försäkringstekniska beräkningarna och utredningarna. Funktionen ansvarar vidare för att identifiera bristande regelefterlevnad vid beräkningen av försäkringstekniska avsättningar och andra försäkringstekniska beräkningar samt föreslår korrigerande åtgärder. Bolagets aktuariefunktion, tillika bolagets ansvariga aktuarie, utgörs av Susanna Rahnster.

Internrevision

Internrevisionen har en oberoende, objektivt granskande och rådgivande verksamhet. Internrevisionen stödjer bolaget att nå sina mål genom att systematiskt och strukturerat utvärdera företagsstyrningssystemet och verksamheten samt lämna råd och synpunkter på densamma i syfte att på så sätt bidra till att öka effektiviteten i riskhantering, intern kontroll samt ledningsprocesser.

Internrevisionen är direkt underställd styrelsen och är fristående från den verksamhet som granskas. Funktionens oberoende innebär att den normalt inte får delta i den operativa verksamheten eller vara involverad i det löpande arbetet med intern kontroll. Internrevisionens arbete bedrivs enligt god sed för internrevision som bland annat framgår av internationella standards, International Professional Practices Framework (IPPF). Internrevisionens uppdrag fastställs av styrelsen och regleras i en instruktion för internrevision. Inger Rost var till och med september internrevisionschef. Numera har Sari Zander denna roll.

Externa revisorer

Revisionsbolagen Ernst & Young och KPMG är valda till revisorer till 2017 års stämma. Kenneth Strömberg och Leif Sandberg är valda till lekmannarevisorer till 2017 års stämma. Marianne Ericsson och Lennart Petterson har valts till suppleanter för samma tid.

Verkställande direktör och företagsledning

KPA Pensionsförsäkring AB:s vd är direkt underställd styrelsen. Vd svarar för den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar. En skriftlig instruktion som styrelsen fastställer reglerar det ansvar och de befogenheter som gäller för vd. Henrik Persson har varit tillförordnad vd fram till den 2 december då Britta Burreau tillträdde som vd.

Uppgifter om KPA Pensionsförsäkring AB:s vd

Britta Burreau

**Vd för KPA Pensionsförsäkring AB,
sedan 2 december 2016**

Födelseår 1964

Tidigare anställningar

- Vd och styrelsemedlem Nordea Liv & Pension AB
- Accenture Financial Services

Nuvarande uppdrag

- Vd i KPA AB
- Ordförande i KPA Pensionsservice AB
- Ordförande i Scouterna
- Svensk försäkring: Nomineringskommittén Min Pension, S4I, Fullmaktskollen
- Svensk Försäkrings styrelse, valberedning
- Akademiska hus: ordförande i Finansutskottet

Tidigare uppdrag

- Nordea Liv Danmark, Nordea Liv Norge, Nordea Liv Finland
- Svensk Försäkring: Styrelsemedlem

Utbildning

- Stockholms Handelshögskola, Executive MBA-Finance
- Stockholms Universitet,
 - Institutionen för Nordiska språk: Retorisk och skriftlig framställning
 - Filosofiska institutionen: Argumentationsanalys
- Chalmers Tekniska Högskola
 - Master of Science Industrial Engineering and Management: specialization Industrial Organisation and Industrial Marketing

Företagsledning KPA Pensionsförsäkring AB

Britta Burreau, vd KPA AB och KPA Pensionsförsäkring AB, född 1964

Inge Bäckström, affärsområde Arbetsgivare och försäljning (tf) samt verksamhetsområde Parter och ledningsstöd, född 1956

Johan Sjöström, affärsområde Individ och marknad (tf), född 1968

Jeanette Almér, verksamhetsområde Affärsutveckling, född 1973

Bent Malmsjö, verksamhetsområde Chefsaktuarie och controller, född 1969

Adjungerade:

Camilla Ankelstam, IT, född 1972

Ninni Wibeck, Liv- och Pensionsservice, född 1973

Principer för ersättning till ledningen

Lönesättningen för anställda inom KPA Pension ska vara marknadsmässig. Anställningsvillkor för vd:ar inom KPA Pension fastställs av respektive styrelse. Ingen rörlig ersättning utgår till vd:ar eller medlemmar i KPA Pensions företagsledning.

Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen 2016

Intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen, IKFR, är en process som involverar alla företag i gruppen, både styrelse, ledning och medarbetare. Målsättningen med IKFR är att den finansiella rapporteringen ska vara tillförlitlig och i överensstämmelse med lag, gällande redovisningsregler och andra krav som ställs på företaget.

IKFR utgår från det ramverk som tagits fram av The Committee of Sponsoring Organisations of the Threadway Commission "COSO". Ramverket delas in fem områden som beskrivs nedan och omfattar kontrollmiljö, riskbedömning, kontroller, information och kommunikation samt uppföljning.

Kontrollmiljö

Kontrollmiljön utgör grunden för IKFR och är central för hur risker identifieras och hanteras baserat på den kultur och de värderingar som styrelse och ledning

etablerat. KPA Pensionsförsäkring AB:s kultur och värderingar har sin utgångspunkt i företagets etiska inriktning. Det tar sig uttryck i hur företaget placerar kundernas pensionsmedel samt i de etiska riktlinjer som är vägledande i det dagliga arbetet. Styrelsen har beslutat om denna inriktning. Förutom en stark förankring i företagets ledning och styrelse finns ett stort engagemang för den etiska inriktningen hos alla medarbetare. Kontrollmiljön utgörs även av tydliga ansvarsområden och roller. Arbetet med risk och kontroll följer en modell med tre ansvarslinjer. Information om företagets övergripande organisationsstruktur inklusive beskrivning av de tre ansvarslinjerna finns i avsnittet "Risk- och kontrollorganisationen".

Styrande regelverk

Ansvar och roller i den finansiella rapporteringen, samt redovisningsprinciper, fastställs i styrande regelverk. Som stöd för intern styrning och kontroll finns också styrande regelverk. Det finns en etablerad process för att årligen uppdatera de styrande regelverken som beslutas av styrelse och vd. De styrande regelverken publiceras därefter på intranätet.

Ramverk för intern kontroll

Ett företagsövergripande ramverk för intern kontroll håller på att införas där den finansiella rapporteringen ingår. Ramverket syftar bland annat till att utvärdera om den finansiella rapporteringen är tillförlitlig genom att identifiera risker och kontroller i väsentliga processer och därefter regelbundet följa upp att de fungerar som avsett.

Riskbedömning

Halvårsvis genomförs självutvärdering av risker, per bolag, affärsområde och enhet. Risker avseende den finansiella rapporteringen ingår i analysen. Det är chefen för respektive verksamhetsområde som är ansvarig för att genomföra självutvärderingen med stöd från risk- och compliancefunktionen. Självutvärdering av risker innebär att identifiera risker och att bedöma vilken påverkan en risk kan få, sannolikheten för att den ska inträffa samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att hantera risken.

KPA Pensionsförsäkring AB är sedan 2012 certifierade enligt ISO 27001:2013. Ledningssystemet för informationssäkerhet är en del av företagets riskhantering och arbete med intern styrning och kontroll. Det innebär att företaget lever upp till de högt ställda

krav på informationssäkerhet som standarden ställer. Genom systematiskt säkerhetsarbete förbättras skyddet av företagets informationstillgångar löpande, vilket gynnar kunderna genom exempelvis säkrare pensionsutbetalningar.

Kontroller och riskåtgärder

Åtgärdsplaner ska tas fram för alla de risker som verksamheten vill hantera genom förebyggande aktiviteter. Åtgärderna kan i vissa fall innebära att införa eller förstärka kontroller som syftar till att till exempel säkerställa regelefterlevnad, kvalitet eller förbättrade processer och rutiner. Kontroller för att hantera risker avseende den finansiella rapporteringen är till exempel avstämningar av huvudbok mot försäkringssystem, bankkonton eller andra sidoordnade register och underlag. Uppföljning, analys och prognoser är andra exempel på kontroller. Andra väsentliga kontroller avseende den finansiella rapporteringen är de som utförs avseende försäkringsersättningar, inköp och driftskostnader där det finns särskilda principer och rutiner som till exempel krav på dualitet, kontroll av större belopp samt slumpvisa utbetalningskontroller.

Information och kommunikation

För att säkerställa effektiv och korrekt informationsutbyte krävs att alla delar inom verksamheten kommunicerar och delar relevant information såväl inom och mellan affärsområden och enheterna som till och från ledning och styrelse. Informationsgivning från styrelsen och företagsledning till chefer och medarbetare sker bland annat genom de styrande regelverken samt genom andra ledningsgrupper i verksamheten. Det finns även en regelverksgrupp inom ekonomiavdelningen som bevakar och informerar om regelverksförändringar som påverkar den finansiella rapporteringen. Regelverksspecialisterna ingår även i ett företagsövergripande nätverk som arbetar med strategiska regelverksfrågor.

Styrelsen får regelbunden återkoppling från verksamheten om intern styrning och kontroll samt aktuella redovisningsfrågor. Styrelsen har regelbundna möten med företagets externrevisorer samt med funktionerna för ekonomi, internrevision, risk och compliance. Övergripande verksamhetsuppföljning sker huvudsakligen genom ekonomiska översikter. Intern kontroll ingår som en del i riskrapporteringen. Dessa rapporter presenteras för styrelse och ledning.

Uppföljning

Om överträdelse skett av styrande regelverk eller om väsentliga risker och händelser identifierats, sker rapportering till vd, ledning och styrelse. Ett stöd i arbetet med att identifiera risker och väsentliga händelser är det företagsövergripande risk- och incidenthanteringssystemet. I det systemet rapporteras oönskade händelser och verksamheten ska därefter vidta åtgärder för att förhindra att samma sak inträffar igen. Därutöver genomför funktionerna för risk- och compliance samt internrevisionen granskningar och andra aktiviteter för att utvärdera den interna styrningen och kontrollen. Årsbokslut samt processen för framtagande och rapportering av finansiell information granskas även årligen av de externa revisorerna. Resultatet av den finansiella granskningen rapporterar de till styrelsen. Till stämman sker avrapportering genom avlämnande av revisionsberättelsen.

Framtida utveckling

Negativa marknadsrörelser, genomgripande regelverksändringar, digitalisering och hållbarhet. Omvärlden förändras i snabb takt, inte minst genom dessa fyra drivkrafter, och med den utvecklas även KPA Pensionsförsäkring AB.

Negativa marknadsrörelser

För att behålla goda förutsättningar att leverera på bolagets åtaganden till kunderna krävs både en beredskap för att anpassa garantiräntnivån och nya typer av investeringar som ger avkastning. Det handlar framförallt om investeringar i onoterade tillgångar som infrastruktur inom ramen för det KPA Pensionsförsäkring AB kallar specialplaceringar. Häri ingår även den pågående satsningen på gröna obligationer. KPA Pensionsförsäkring AB arbetar även med att öka andelen fastigheter i sina kapitalportföljer.

Kommande regelverk

Bolagets verksamhet kommer att präglas mycket av kommande regelverk. Redan idag pågår arbete med att förbereda sig för kommande ny tjänstepensionsreglering, som regeringen kom med ett inriktningsbeslut kring i oktober 2016. Den nya lagen kommer att utgöra ett alternativt regelverk till Solvens II för drivande av tjänstepensionsverksamhet.

Ett annat regelverk som kommer att påverka verksamheten från omkring mitten av 2018 är den nya dataskyddsförordningen, General Data Protection Regulation (GDPR) som ersätter Personuppgiftslagen (PUL). Den nya dataskyddsförordningen innebär en skärpning av hur organisationer inom EU får samla in, ge tillgång till, lagra och hantera personuppgifter.

Digitalisering

Digitaliseringen skapar ett starkt tryck från kunder för att få tillgång till bättre och effektivare digitala tjänster, samtidigt som det utifrån ett arbetsgivarperspektiv är centralt att KPA Pensionsförsäkring AB upplevs som ett företag som tar tillvara på de möjligheter som digitaliseringen ger upphov till.

Inom KPA Pensionsförsäkring AB pågår det därför ett intensivt arbete med att utveckla de digitala gränssnitten för att tillhandahålla en bättre kundupplevelse, öka servicekvaliteten och ge såväl arbetsgivare som medarbetare tillgång till de arbetsmässiga fördelar som en digital arbetsmiljö innebär. Samtidigt som det sker måste också de risker och utmaningar som digitaliseringen innebär löpande identifieras och uppmärksammas.

Hållbarhet

Det ställs allt större krav på företag att ta sitt ansvar. Fler och fler konsumenter väger in ansvarstagande i köpbesluten parallellt med att allt fler företag använder hållbarhetsaspekten som en konkurrensfördel. För KPA Pensionsförsäkring AB:s kunder är det viktigt med en trygg pension, men det får inte ske på bekostnad av andra.

För att lyckas med ett långsiktigt hållbarhetsarbete är det avgörande att både styrelse och medarbetare har ett starkt engagemang att driva dessa frågor. För att möjliggöra det genomförs återkommande utbildningsinsatser inom bolaget i syfte att stärka kunskapen inom hållbarhetsområdet.

Femårsöversikt, Mkr

Koncernen	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat					
Premieinkomst	12 138	11 726	10 172	9 889	7 713
Kapitalavkastning, netto i försäkringsrörelse	9 495	3 983	14 499	7 384	5 857
Försäkringsersättningar	-3 616	-3 782	-2 793	-2 054	-1 792
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	8 305	4 533	7 400	14 201	7 246
Årets resultat	8 018	4 179	7 038	13 993	6 954
Ekonomisk ställning					
Placeringstillgångar till verkligt värde	154 312	138 083	128 778	105 112	90 175
Försäkringstekniska avsättningar	99 252	89 431	82 142	65 610	63 589
Konsolideringskapital					
Aktiekapital	300	300	300	300	300
Övrigt eget kapital	58 494	51 830	49 098	42 607	29 247
Summa Konsolideringskapital	58 794	52 130	49 398	42 907	29 547

Femårsöversikt, Mkr

Moderföretaget	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat					
Premieinkomst	12 138	11 726	10 172	9 889	7 713
Kapitalavkastning netto i försäkringsrörelsen	9 007	3 993	15 270	8 378	6 214
Försäkringsersättningar, netto	-3 616	-3 782	-2 793	-2 054	-1 791
Försäkringsrörelsens tekniska resultat	7 281	4 099	6 923	14 082	7 090
Årets resultat	7 175	3 828	6 627	13 897	6 816
Ekonomisk ställning					
Placeringstillgångar till verkligt värde	152 260	136 734	127 691	104 439	89 415
Försäkringstekniska avsättningar	99 252	89 431	82 141	65 610	63 589
Konsolideringskapital					
Aktiekapital	300	300	300	300	300
Övrigt eget kapital	58 130	51 863	49 153	42 645	29 165
Summa Konsolideringskapital	58 430	52 163	49 453	42 945	29 465
Kollektiv konsolidering	2 831	2 768	2 980	1 586	1 563
Kollektiv konsolidering, i %	102	102	102	102	102
Kapitalbas	58 430	52 163	49 453	42 945	29 465
Erforderlig solvensmarginal	3 806	3 422	3 138	2 508	2 465
Solvenskvot	15,4	15,2	15,8	17,1	12,0

Femårsöversikt, Mkr forts.

Nyckeltal	2016	2015	2014	2013	2012
Förvaltningskostnadsprocent	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Direktavkastning, procent*	1,8	2,2	2,1	2,4	2,7
Totalavkastning, procent**	6,6	3,3	13,3	8,2	7,2

* Redovisade nyckeltal avseende direktavkastning redovisas enligt FFFS 2008:26

** Redovisad totalavkastning är redovisad enligt Svensk Försäkrings rekommendation för rapportering av totalavkastning. Direktavkastning och totalavkastning avser traditionell livförsäkring.

Styrelsens förslag till vinstdisposition

Till årsstämman förfogande står enligt balansräkningen

Konsolideringsfond	49 316 005 421
Årets resultat	<u>7 175 079 310</u>
Totalt, kronor	56 491 084 731

Styrelsen föreslår stämman att 56 491 084 731 kronor balanseras i ny räkning.

Räkenskaper

Finansiella rapporter

Koncernen

Resultaträkning.....	29
Rapport över totalresultat.....	30
Balansräkning	31
Rapport över förändringar i eget kapital	33
Kassaflödesanalys.....	34

Moderföretaget

Resultaträkning.....	37
Rapport över totalresultat.....	38
Resultatanalys.....	39
Balansräkning	40
Rapport över förändringar i eget kapital	42
Kassaflödesanalys.....	43

NOTER

Not 1. Redovisningsprinciper.....	45	Not 25. Övriga fordringar	97
Not 2. Upplysningar om risker	56	Not 26. Finansiella tillgångar och skulder	98
Not 3. Premieinkomst.....	75	Not 27. Eget kapital	110
Not 4. Kapitalavkastning, intäkter.....	76	Not 28. Aktiekapital	110
Not 5. Värdeökning på övriga placerings- tillgångar, netto	76	Not 29. Disposition av företagets vinst eller förlust	110
Not 6. Övriga tekniska intäkter	76	Not 30. Obeskattade reserver	111
Not 7. Utbetalda försäkringsersättningar	77	Not 31. Livförsäkringsavsättning.....	112
Not 8. Driftskostnader	77	Not 32. Avsättning för oreglerade skador	113
Not 9. Kapitalavkastning, kostnader	78	Not 33. Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkring för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisk	114
Not 10. Värdeminskning på övriga placeringstillgångar, netto.....	78	Not 34. Pensioner och liknande förpliktelser	115
Not 11. Nettoresultat per kategori av finansiella instrument	79	Not 35. Skulder till kreditinstitut	121
Not 12. Skatter.....	83	Not 36. Övriga skulder	121
Not 13. Förvaltningsfastigheter.....	85	Not 37. Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	121
Not 14. Aktier och andelar i koncernföretag.....	88	Not 38. Förväntade återvinningstidpunkter för tillgångar och skulder	122
Not 15. Aktier och andelar i intresseföretag	89	Not 39. Ställda säkerheter	124
Not 16. Immateriella tillgångar	90	Not 40. Eventuelförpliktelser	125
Not 17. Aktier och andra andelar.....	90	Not 41. Ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen	125
Not 18. Obligationer och andra räntebärande värdepapper	91	Not 42. Hyresintäkter.....	126
Not 19. Övriga lån.....	91	Not 43. Upplysningar om närstående	127
Not 20. Utlåning till kreditinstitut.....	92	Not 44. Medeltal anställda samt löner och ersättningar..	132
Not 21. Placeringstillgångar för vilka livförsäkrings- tagaren bär placeringsrisken.....	92	Not 45. Avstämning av totalavkastningstabell.....	138
Not 22. Derivat	93	Not 46. Viktiga uppskattningar och bedömningar.....	140
Not 23. Upplysningar om kvittning.....	95	Not 47. Väsentliga händelser efter balansdagen	141
Not 24. Avsättning för skatter.....	97		

Resultaträkning

Koncernen, Mkr	Not	2016	2015
Teknisk redovisning av livförsäkringsrörelsen			
Premieinkomst efter avgiven återförsäkring			
Premieinkomst	Not 3	12 138	11 726
		12 138	11 726
Intäkter från investeringsavtal		4	4
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	5 691	7 029
Orealiserade vinster på placeringstillgångar			
Värdeökning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Värdeökning på fondförsäkringstillgångar	Not 33	565	474
Värdeökning på övriga placeringstillgångar	Not 5	4 073	281
Övriga tekniska intäkter	Not 6	26	39
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7, 8		
Före avgiven återförsäkring		-3 616	-3 782
Förändring i avsättning för oreglerade skador	Not 32	-1	4
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Livförsäkringsavsättningar	Not 31	-9 415	-7 075
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk	Not 33	-565	-474
Driftskostnader	Not 8	-290	-317
Kapitalavkastning, kostnader	Not 8, 9	-269	-219
Orealiserade förluster på placeringstillgångar			
Värdeminskning på övriga placeringstillgångar	Not 10	-	-3 108
Övriga tekniska kostnader		-	-20
Andel i intresseföretags resultat		-29	-10
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen		-7	-19
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		8 305	4 533

Icke-teknisk redovisning

Koncernen, Mkr	Not	2016	2015
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		8 305	4 533
Kapitalavkastning, intäkter		1	1
Kapitalavkastning överförd från livförsäkringsrörelsen		7	19
Avkastningsskatt		<u>-98</u>	<u>-274</u>
Resultat före skatt		8 214	4 279
Skatt på årets resultat	Not 12	<u>-196</u>	<u>-100</u>
Årets resultat		8 018	4 179

Rapport över totalresultat

Koncernen, Mkr	Not	2016	2015
Årets resultat		8 018	4 179
Övrigt totalresultat			
Aktuariella vinster och förluster inkl löneskatt		1	33
Övrigt totalresultat för året, netto efter skatt		1	33
Årets totalresultat		8 019	4 212
Hänförligt till:			
Försäkringstagarna		7 921	4 151
Innehav utan bestämmande inflytande		98	61

Balansräkning

Tillgångar

Koncernen, Mkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Immateriella tillgångar			
Andra immateriella tillgångar	Not 16	14	21
Placeringstillgångar			
Förvaltningsfastigheter	Not 13	8 687	5 911
Placeringar i intresseföretag			
Lån till intresseföretag		55	85
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 15	<u>57</u>	<u>45</u>
		8 799	6 041
Andra finansiella placeringstillgångar			
Aktier och andelar	Not 17	58 310	50 197
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 18	75 972	71 152
Övriga lån	Not 19	2 056	2 063
Utlåning till kreditinstitut	Not 20	619	477
Derivat	Not 22	<u>286</u>	<u>289</u>
		137 243	124 178
Summa placeringstillgångar		146 042	130 219
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Fondförsäkringstillgångar	Not 21	8 270	7 864
Fordringar			
Fordringar avseende direkt försäkring		27	18
Övriga fordringar	Not 25	<u>1 209</u>	<u>257</u>
		1236	275
Andra tillgångar			
Kassa och bank		3 952	3 890
Aktuell skattefordran		<u>178</u>	<u>-</u>
		4 130	3 890
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter			
Upplupna ränteintäkter		749	885
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		<u>52</u>	<u>53</u>
		801	938
Summa tillgångar		160 493	143 207

Balansräkning

Eget kapital, avsättningar och skulder

Koncernen, Mkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Eget kapital	Not 27		
Aktiekapital	Not 28	300	300
Konsolideringsfond		49 316	47 147
Balanserade vinstmedel inklusive årets resultat		<u>8 776</u>	<u>4 683</u>
		58 392	52 130
Innehav utan bestämmande inflytande		<u>402</u>	<u>304</u>
		58 794	52 434
Försäkringsteknisk avsättning (före avgiven återförsäkring)			
Livförsäkringsavsättning	Not 31	90 907	81 492
Avsättning oreglerade skador	Not 32	68	68
Övriga försäkringstekniska avsättningar		<u>7</u>	<u>7</u>
		90 982	81 567
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk	Not 33	8 270	7 864
Avsättningar för andra risker och kostnader			
Pensioner och liknande förpliktelser	Not 34	53	51
Aktuell skatteskuld		-	5
Uppskjuten skatteskuld	Not 24	363	225
Övriga avsättningar		<u>13</u>	<u>-</u>
		429	281
Skulder			
Skulder avseende direkt försäkring		28	15
Derivat	Not 22	114	87
Skulder till kreditinstitut	Not 35	161	170
Övriga skulder	Not 36	<u>1 635</u>	<u>725</u>
		1 938	997
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter			
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 37	80	64
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		160 493	143 207

Rapport över förändringar i eget kapital

Koncernen, Mkr	Eget kapital hänförligt till försäkringstagarna				Innehav utan bestämmande inflytande	Totalt eget kapital
	Aktiekapital	Konsolideringsfond	Balanserad vinstmedel inkl årets resultat ¹⁾	Eget kapital hänförligt till försäkringstagare		
Ingående balans 2015-01-01 enligt fastställd balansräkning	300	41 940	7 158	49 398	243	49 641
Vinstdisposition 2015	-	6 627	-6 627	-	-	-
Beståndsoverlåtelse 2015-01-01	-	-	-	-	-	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-	-1 419	-	-1 419	-	-1 419
Årets resultat	-	-	4 118	4 118	61	4 179
Årets övriga totalresultat	-	-	33	33	-	33
Årets totalresultat	-	-	4 151	4 151	61	4 212
Utgående balans 2015-12-31	300	47 148	4 682	52 130	304	52 434
Ingående balans 2016-01-01	300	47 148	4 682	52 130	304	52 434
Vinstdisposition 2016	-	3 828	-3 828	-	-	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring	-	-1 659	-	-1 659	-	-1 659
Årets resultat	-	-	7 920	7 920	98	8 018
Årets övriga totalresultat	-	-	1	1	-	1
Årets totalresultat	-	-	7 921	7 921	98	8 019
Utgående balans 2016-12-31	300	49 316	8 776	58 392	402	58 794

¹⁾ Balanserade vinstmedel inkluderar Reservfond, Kapitalandelsfond, Obeskattade reserver, Aktuariella vinster och förluster inkl löneskatt, skatt hänförligt till komponenter avseende övrigt totalresultat och årets resultat.

I Not 1 Redovisningsprinciper beskrivs karaktär och syfte med reservposter under eget kapital

Kassaflödesanalys

Mkr	Koncernen	
	2016	2015
Den löpande verksamheten		
Resultat före bokslutsdispositioner ¹⁾	8 186	4 279
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet ²⁾	4 023	7 104
Betald skatt	<u>-214</u>	<u>-42</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring i tillgångar och skulder	11 995	11 341
Förändring av placeringstillgångar ³⁾	-8 403	-9 500
Förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring, netto ⁴⁾	-	-
Förändring av övriga rörelsefordringar	-834	969
Förändring av övriga rörelseskulder	930	-188
Utbetald återbäring från konsolideringsfonden	<u>-1 659</u>	<u>-1 420</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten	2 029	1 202
Investeringsverksamheten		
Nettoinvestering i koncernföretag ⁵⁾	-212	-
Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar ⁶⁾	-1 810	-225
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-2 022	-225
Årets kassaflöde	7	977
Likvida medel vid årets början	3 890	2 727
Kursdifferens i likvida medel	55	186
Likvida medel vid årets slut⁷⁾	<u>3 952</u>	<u>3 890</u>
Årets kassaflöde	7	977

¹⁾Betalda och erhållna räntor och utdelningar		
Under perioden betald ränta	-19	5
Under perioden erhållen ränta	2 095	977
Under perioden erhållen utdelning	<u>1 794</u>	<u>1 897</u>
Summa betalda och erhållna räntor och utdelningar	3 870	2 879

Kassaflödesanalys, forts.

Mkr	Koncernen	
	2016	2015
²⁾Poster som inte ingår i kassaflödet		
Nedskrivningar	-	-
Avskrivningar	19	5
Utdelad resultatandel i koncernföretag som ej gått via likvida medel	-182	-
Realiserad vinst (-)/förlust (+)	-1 043	-2 386
Orealiserad vinst (-)/förlust (+)	-3 828	2 807
Valutakursvinst (-)/förlust (+)	-1 570	-1 443
Förändring av upplupet anskaffningsvärde räntebärande värdepapper	1 211	1 054
Förändring av avsättningar avseende försäkringsavtal	9 415	7 071
Övriga avsättningar	1	-
Förändring avsättningar	-	-4
Summa poster som inte ingår i kassaflödet	4 023	7 104

³⁾Förändring av placeringstillgångar		
Investering av placeringstillgångar, livförsäkring	-50 041	-48 721
Försäljning av placeringstillgångar, livförsäkring	41 638	39 221
Summa förändring av placeringstillgångar	-8 403	-9 500

⁴⁾Förändring av placeringstillgångar/ försäkringstekniska avsättningar fondförsäkring, netto		
Investering i placeringstillgångar, fondförsäkring	-408	-219
Förändring av försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring	408	219
Summa förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar fondförsäkring, netto	-	-

Kassaflödesanalys, forts.

Mkr	Koncernen	
	2016	2015
⁵⁾Nettoinvestering i koncernföretag		
Investering i koncernföretag	-212	-
Summa nettoinvestering i koncernföretag	-212	-
⁶⁾Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar		
Investering i övriga placeringstillgångar	-1 810	-7
Försäljning av övriga placeringstillgångar	-	-218
Summa nettoinvestering i övriga placeringstillgångar	-1 810	-225
⁷⁾Delkomponenter som ingår i likvida medel		
Kassa och banktillgodohavanden	3 952	3 890
Summa delkomponenter som ingår i likvida medel	3 952	3 890

Som kortfristiga placeringar har klassificerats ej likviderade affärer avseende aktier och obligationer vilka likvidregleras i nära anslutning till affärsdagen.

Resultaträkning

Teknisk redovisning av livförsäkringsrörelsen

Moderföretaget, Mkr	Not	2016	2015
Premieinkomst efter avgiven återförsäkring			
Premieinkomst	Not 3	12 138	11 726
		12 138	11 726
Intäkter från investeringsavtal		4	4
Kapitalavkastning, intäkter	Not 4	5 322	6 761
Orealiserade vinster på placeringstillgångar			
Värdeökning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Värdeökning på fondförsäkringstillgångar	Not 33	565	474
Värdeökning på övriga placeringstillgångar	Not 5	3 284	-
Övriga tekniska intäkter	Not 6	26	39
Försäkringsersättningar (efter avgiven återförsäkring)			
Utbetalda försäkringsersättningar	Not 7, 8		
Före avgiven återförsäkring		-3 616	-3 782
Förändring i avsättning för oreglerade skador	Not 32	-1	4
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar			
Livförsäkringsavsättningar	Not 31	-9 415	-7 075
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar		-565	-474
Driftskostnader	Not 8	-290	-317
Kapitalavkastning, kostnader	Not 8, 9	-164	-134
Orealiserade förluster på placeringstillgångar			
Värdeminskning på övriga placeringstillgångar	Not 10	-	-3 108
Kapitalavkastning överförd till finansrörelsen		-7	-19
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		7 281	4 099

Icke-teknisk redovisning

Moderföretaget, Mkr	Not	2016	2015
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat		7 281	4 099
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen		<u>7</u>	<u>19</u>
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt		7 288	4 118
Bokslutsdispositioner	Not 30	<u>-7</u>	<u>-10</u>
Resultat före skatt		7 281	4 108
Skatt på årets resultat	Not 12	<u>-106</u>	<u>-280</u>
Årets resultat		7 175	3 828

Rapport över totalresultat

Moderföretaget, Mkr	2016	2015
Årets resultat	<u>7 175</u>	<u>3 828</u>
Årets totalresultat	7 175	3 828

Resultatanalys

Moderföretaget 2016, Mkr	Totalt	1	2	3	4
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat					
Premieinkomst	12 142	1 603	10 486	48	5
Kapitalavkastning, intäkter	5 322	852	4 455	14	1
Orealiserade vinster på placeringstillgångar	3 849	526	2 750	8	565
Övriga tekniska intäkter	26	-	-	-	26
Utbetalda försäkringsersättningar	-3 616	-906	-2 685	-23	-2
Förändring i avsättning för oreglerade skador	-1	-	-	-1	-
Förändring i andra försäkringstekniska avsättningar	-9 980	-1 358	-8 057	-	-565
Driftskostnader	-290	-139	-135	-1	-15
Kapitalavkastning, kostnader	-164	-26	-138	-	-
Kapitalavkastning överförd från finansrörelsen	<u>-7</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-7</u>
Livförsäkringsrörelsens tekniska resultat	7 281	552	6 676	45	8
Avvecklingsresultat före avgiven återförsäkring	14	-	-	14	-
Försäkringstekniska avsättningar, före avgiven återförsäkring	90 907	20 473	70 434	-	-
Livförsäkringsavsättning	68	-	-	69	-1
Avsättning för oreglerade skador	<u>7</u>	<u>7</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Summa	90 982	20 480	70 434	69	-1
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk					
Fondförsäkringstaganden	<u>8 270</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>8 270</u>
Summa	8 270	-	-	-	8 270
Återförsäkrares andel av försäkringstekniska avsättningar					
Konsolideringsfond	49 316	3 191	45 793	240	92
Noter till resultatanalys					
Utbetalda försäkringsersättningar					
Före avgiven återförsäkring	-3 616	-906	-2 685	-23	-2
Återförsäkrares andel	-	-	-	-	-
Förändring i oreglerade skador					
Före avgiven återförsäkring	-1	-	-	-1	-

(1) Förmånsbestämd tjänstepensionsförsäkring

(2) Avgiftsbestämd traditionell tjänstepensionsförsäkring

(3) Tjänsteanknuten sjukförsäkring och premiebefrielseförsäkring

(4) Fondförsäkring

Avkastningsränta

Den fördelade avkastningen (avkastningsränta) till försäkringstagarna blev 6,7 (3,7) procent under 2016.

Balansräkning

Tillgångar

Moderföretaget, Mkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Immateriella tillgångar			
Andra immateriella tillgångar	Not16	14	21
Placeringstillgångar			
Placeringar i koncern- och intresseföretag			
Aktier och andelar i koncernföretag	Not 14	2 632	1 764
Lån till koncernföretag		4 003	2 793
Aktier och andelar i intresseföretag	Not 15	57	50
Lån till intresseföretag		<u>55</u>	<u>85</u>
		6 747	4 692
Andra finansiella placeringstillgångar			
Aktier och andelar	Not 17	58 310	50 197
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Not 18	75 972	71 152
Övriga lån	Not 19	2 056	2 063
Utlåning till kreditinstitut	Not 20	619	477
Derivat	Not 22	<u>286</u>	<u>289</u>
		137 243	124 178
Summa placeringstillgångar		143 990	128 870
Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk			
Fondförsäkringstillgångar	Not 21	8 270	7 864
Fordringar			
Fordringar avseende direkt försäkring		27	18
Övriga fordringar	Not 25	<u>1 184</u>	<u>247</u>
		1 211	265
Andra tillgångar			
Kassa och bank		3 156	3 365
Aktuell skattefordran		<u>183</u>	<u>-</u>
		3 339	3 365
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter			
Upplupna ränteintäkter		749	884
Övriga förutbetalda kostnader		<u>2</u>	<u>3</u>
		751	887
Summa tillgångar		157 575	141 272

Balansräkning

Eget kapital, avsättningar och skulder

Moderföretaget, Mkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Eget kapital	Not 27		
Aktiekapital	Not 28	300	300
Konsolideringsfond		49 316	47 147
Årets resultat		<u>7 175</u>	<u>3 828</u>
		56 791	51 275
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfond	Not 30	52	45
Försäkringsteknisk avsättning (före avgiven återförsäkring)			
Livförsäkringsavsättning	Not 31	90 907	81 492
Avsättning för oreglerade skador	Not 32	68	68
Övriga försäkringstekniska avsättningar		<u>7</u>	<u>7</u>
		90 982	81 567
Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk			
Fondförsäkringsåtaganden	Not 33	8 270	7 864
Andra avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	Not 34	4	5
Aktuell skatteskuld		-	5
Uppskjuten skatteskuld	Not 24	<u>13</u>	<u>10</u>
		17	20
Skulder			
Skulder avseende direktförsäkring		28	16
Derivat	Not 22	114	87
Skulder till kreditinstitut	Not 35	161	170
Övriga skulder	Not 36	<u>1 153</u>	<u>226</u>
		1 456	499
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter			
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 37	7	2
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		157 575	141 272

Upplysningar om moderföretagets ställda säkerheter, eventalförpliktelser och ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen, se not 39, not 40 och not 41.

Rapport över förändringar i eget kapital

Moderföretaget, Mkr	Aktiekapital	Konsolideringsfond	Årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående balans 2015-01-01	300	41 939	6 627	48 866
Föregående års vinstdisposition		6 627	-6 627	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring		-1 418	-	-1 418
Årets resultat, tillika årets totalresultat	<u> </u>	<u> </u> -	<u>3 828</u>	<u>3 828</u>
Utgående balans 2015-12-31	300	47 147	3 828	51 275
Ingående balans 2016-01-01	300	47 147	3 828	51 275
Föregående års vinstdisposition		3 828	-3 828	-
Under räkenskapsåret tilldelad återbäring		-1 658	-	-1 658
Årets resultat, tillika årets totalresultat	<u> </u>	<u> </u> -	<u>7 175</u>	<u>7 175</u>
Utgående balans 2016-12-31	300	49 317	7 175	56 792

I not 1 Redovisningsprinciper beskrivs karaktär och syfte med reservposter under eget kapital.

Kassaflödesanalys

Moderföretaget, Mkr	2016	2015
Den löpande verksamheten		
Resultat före bokslutsdispositioner ¹⁾	7 288	4 117
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet ²⁾	4 772	7 419
Betald skatt	<u>-292</u>	<u>-297</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring i tillgångar och skulder	11 768	11 239
Förändring av placeringstillgångar ³⁾	-8 400	-9 500
Förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring, netto ⁴⁾	-	-
Förändring av övriga rörelsefordringar	-810	960
Förändring av övriga rörelseskulder	901	-237
Utbetald återbäring från konsolideringsfonden	<u>-1 659</u>	<u>-1 420</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten	1 800	1 042
Investeringsverksamheten		
Nettoinvestering i koncernföretag ⁵⁾	-2 061	-146
Nettoinvestering i intresseföretag	-3	-3
Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar ⁶⁾	-	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-2 064	-149
Finansieringsverksamheten		
Aktieägartillskott netto	<u>-</u>	<u>-67</u>
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-	-67
Årets kassaflöde	-264	826
Likvida medel vid årets början	3 365	2 353
Kursdifferens i likvida medel	55	186
Likvida medel vid årets slut⁷⁾	<u>3 156</u>	<u>3 365</u>
Årets kassaflöde	-264	826

¹⁾Betalda och erhållna räntor och utdelningar

Under perioden betald ränta	-19	5
Under perioden erhållen ränta	2 109	977
Under perioden erhållen utdelning	<u>1 794</u>	<u>1 897</u>
Summa betalda och erhållna räntor och utdelningar	3 884	2 879

Moderföretaget, Mkr	2016	2015
²⁾Poster som inte ingår i kassaflödet		
Nedskrivningar	35	23
Avskrivningar	9	5
Utdelad resultatandel i koncernföretag som ej gått via likvida medel	-	-21
Realiserad vinst (-)/förlust (+)	-1 043	-2 386
Orealiserad vinst (-)/förlust (+)	-3 284	3 120
Valutakursvinst (-)/förlust (+)	-1 570	-1 443
Förändring av upplupet anskaffningsvärde räntebärande värdepapper	1 211	1 054
Förändring av avsättningar avseende försäkringsavtal	9 415	7 071
Övriga avsättningar	1	-
Förändring avsättningar	<u>-2</u>	<u>-4</u>
Summa poster som inte ingår i kassaflödet	4 772	7 419
³⁾Förändring av placeringstillgångar		
Investering av placeringstillgångar, livförsäkring	-50 041	-48 721
Försäljning av placeringstillgångar, livförsäkring	<u>41 640</u>	<u>39 221</u>
Summa förändring av placeringstillgångar, livförsäkring	-8 401	-9 500
⁴⁾Förändring av placeringstillgångar/ försäkringstekniska avsättningar avsättningar fondförsäkring, netto		
Investering i placeringstillgångar, fondförsäkring	-408	-219
Förändring av försäkringstekniska avsättningar, fondförsäkring	<u>408</u>	<u>219</u>
Summa förändring av placeringstillgångar/försäkringstekniska avsättningar fondförsäkring, netto	0	0
⁵⁾Nettoinvestering i koncernföretag		
Investering i koncernföretag	<u>-2 061</u>	<u>-146</u>
Summa nettoinvestering i koncernföretag	-2 061	-146
⁶⁾Nettoinvestering i intresseföretag		
Investering i intresseföretag	<u>-3</u>	<u>-3</u>
Summa nettoinvestering i intresseföretag	-3	-3
⁶⁾Nettoinvestering i övriga placeringstillgångar		
⁷⁾Delkomponenter som ingår i likvida medel		
Kassa och banktillgodohavanden	<u>3 156</u>	<u>3 365</u>
Summa delkomponenter som ingår i likvida medel	3 156	3 365

Som kortfristiga placeringar har klassificerats ej likviderade affärer avseende aktier och obligationer vilka likvidregleras i nära anslutning till affärsdagen.

Noter

Not 1. Redovisningsprinciper

Allmän information

Årsredovisningen avges per den 31 december 2016 och avser räkenskapsåret 2016 för KPA Pensionsförsäkring AB med organisationsnummer 556401-6544 med säte i Stockholm. Företaget ägs till 100 procent av KPA Livförsäkring AB med organisationsnummer 502010-3502 med säte i Stockholm. Adressen till huvudkontoret är Östgötagatan 90, 116 64 Stockholm.

Överensstämmelse med normgivning och lag

Koncernredovisningen är upprättad i enlighet med International Financial Reporting Standards (IFRS) utgivna av International Accounting Standards Board (IASB) och antagna av EU. Tillämpning sker även av Rådet för finansiell rapporterings rekommendation RFR 1 för koncerner. Även tillämpliga delar av Finansinspektionens föreskrifter FFFS 2015:12 och dess ändringsföreskrifter och Lag om årsredovisningslagen för försäkringsföretag tillämpas i koncernredovisningen. KPA Pensionsförsäkring AB:s årsredovisning är upprättad enligt Lag om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) samt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag FFFS 2015:12, och Rådet för finansiell rapporterings rekommendation RFR 2, Redovisning för juridiska personer. KPA Pensionsförsäkring AB tillämpar så kallad lagbegränsad IFRS i juridisk person och med detta avses internationella redovisningsstandards som har antagits för tillämpning med de begränsningar som följer av RFR 2 och FFFS 2015:12 och dess ändringsföreskrift. Detta innebär att samtliga av EU godkända IFRS och uttalanden tillämpas så långt detta är möjligt inom ramen för svensk lag och med hänsyn till sambandet mellan redovisning och beskattning.

Förutsättningar vid upprättande av KPA Pensionsförsäkring AB:s finansiella rapporter

KPA Pensionsförsäkring AB:s funktionella valuta är svenska kronor och de finansiella rapporterna presenteras i svenska kronor. Samtliga belopp, om inte annat anges, är avrundade till närmaste miljontal kronor. Till följd av detta kan avrundningsdifferenser förekomma. Tillgångar och skulder är redovisade till anskaffningsvärde, förutom vissa finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde. Finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde består av derivatinstrument, finansiella tillgångar klassificerade som finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen, samt finansiella skulder i fondförsäkringar. Även fastigheter värderas till verkligt värde.

Bedömningar och uppskattningar i de finansiella rapporterna

Vid upprättande av de finansiella rapporterna i enlighet med IFRS görs bedömningar och uppskattningar samt antaganden som påverkar tillämpningen av redovisningsprinciperna och de redovisade beloppen av tillgångar, skulder, intäkter och kostnader. Uppskattningarna och antagandena är baserade på historiska erfarenheter och ett antal andra faktorer som under rådande förhållanden synes vara rimliga. Verkliga utfall kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar. Uppskattningar och antaganden ses över regelbundet. I not 46 beskrivs bedömningar och uppskattningar som har en betydande inverkan på de finansiella rapporterna.

De viktigaste antagandena som påverkar redovisade belopp för tillgångar och skulder är relaterade till de försäkringstekniska avsättningarna beskrivs i not 31-33. Avsättningarna kontrolleras och utvärderas löpande i det ordinarie boksluts- och prognosarbetet. Betydelsen av respektive antagande visas i känslighetsanalys i not 2, Upplysningar om risker.

De nedan angivna redovisningsprinciperna har tillämpats konsekvent på samtliga perioder som presenteras i de finansiella rapporterna om inte annat framgår nedan eller enligt femårsöversikten i förvaltningsberättelsen.

Årsredovisningen har godkänts för utfärdande av styrelsen den 20 mars 2017. Resultat- och balansräkning blir föremål för fastställelse på stämman den 16 maj 2017.

Ändrade redovisningsprinciper

Ändrade redovisningsprinciper föranledda av nya eller ändrade IFRS, samt andra regelverk

Förändringar ÅRFL samt förändringar enligt FFFS 2015:12

FFFS 2015:12, Föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag har ersatt Finansinspektionens föreskrifter om allmänna råd (FFFS 2008:26) om årsredovisning i försäkringsföretag. I de nya föreskrifterna har det införts utökade upplysningskrav på den diskonteringsränta som företaget använder. Bestämmelserna om nyckeltal har anpassats till de krav och begrepp som gäller i och med genomförandet av Solvens II-direktivet och försäkringsgrenarnas indelning har anpassats till den nationella tillsynsrapporteringen. Reglerna om offentliggörande av redovisningsrelaterade uppgifter om ersättning och förmåner till ledningen har överförts till FFFS 2015:12 från Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2011:2) om ersättningspolicy i försäkringsföretag, fondbolag, börser, clearingorganisationer och institut för utgivning av elektroniska pengar. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 2016 och tillämpas för första gången på årsbokslut, årsredovisningar och koncernredovisningar för räkenskapsår som inleds efter den 31 december 2015 och i delårsrapporter som upprättas för del av sådant räkenskapsår. Utöver förändrade krav på upplysningar och nyckeltal har inte de nya reglerna inneburit någon väsentlig förändring i de finansiella rapporterna.

Förändringar i ÅRFL har införts som en följd av EU:s nya redovisningsdirektiv. Poster inom linjen har tagits bort och redovisas istället i not. Inom eget kapital tillkommer en ny fond, Fond för utvecklingsutgifter, som ska innehålla internt upparbetade utvecklingsutgifter. Det innebär att för företag som har aktiverat egenupparbetade immateriella tillgångar

blir dessa bundna i Fonden för utvecklingsutgifter tills de är helt avskrivna. Förändringarna i ÅRFL har inte fått någon väsentlig effekt på de finansiella rapporterna.

Ändrad IAS 1 Utformning av finansiella rapporter: Upplysningsinitiativ. Här betonas att utgångspunkten för upplysningar ska vara väsentlighet. Exempelvis innebär detta att specifika upplysningar inte behöver lämnas om de är oväsentliga även om det finns ett uttryckligt krav i en standard. Noterna kan inkludera redovisningsprinciper och behöver inte presenteras i en speciell ordning. Rader i resultat och övrigt totalresultat samt balansräkning kan specificeras ytterligare vid behov. Vidare kan rader i balansräkningen som IAS 1 kräver aggregeras om dessa bedöms som inte väsentliga. Ändringen bedöms inte ha inneburit någon väsentlig förändring av de finansiella rapporterna.

Nya IFRS och tolkningar som ännu inte börjat tillämpas

Ett antal nya eller ändrade standarder och tolkningsuttalanden träder ikraft först under kommande räkenskapsår och har inte förtidstillämpats vid upprättandet av dessa finansiella rapporter. Nyheter eller ändringar som blir tillämpliga fr.o.m. räkenskapsår 2017 och framåt planeras inte att förtidstillämpas.

Nedan beskrivs förväntade effekter på de finansiella rapporterna som tillämpningen av nedanstående nya eller ändrade IFRS förväntas få på de finansiella rapporterna. Utöver dessa bedöms inte de övriga nyheterna påverka KPA Pensionsförsäkring ABs finansiella rapporter.

IFRS 9 Finansiella instrument kommer att ersätta IAS 39 Finansiella instrument: Redovisning och värdering. Standarden omfattar nya utgångspunkter för klassificering och värdering av finansiella instrument, en framåtblickande nedskrivningsmodell och förenklade förutsättningar för säkringsredovisning. IFRS 9 träder ikraft den 1 januari 2018 och tidigare tillämpning är tillåten. EU godkände standarden under 2016. IASB har föreslagit att företag som huvudsakligen bedriver försäkringsverksamhet ska få ett tillfälligt undantag att senarelägga övergången till IFRS 9 till den 1 januari 2021 för att kunna samordna tillämpningen med den nya redovisningsstandarden för försäkringsavtal, IFRS 17 som förväntas börja gälla från detta datum.

De kategorier för finansiella tillgångar som finns i IAS 39 ersätts av tre kategorier; där värdering antingen sker till upplupet anskaffningsvärde, verkligt värde via övrigt totalresultat eller verkligt värde via resultatet. Indelningen i de tre kategorierna görs utifrån företagets affärsmodell för de olika innehaven respektive egenskaperna på de kassaflöden som tillgångarna ger upphov till. Fair value option är möjlig att tillämpa för skuldinstrument i de fall detta eliminerar eller väsentligen reducerar en mis-match i redovisningen. För eget kapitalinstrument är utgångspunkten att värdering ska ske till verkligt värde via resultatet med en valmöjlighet att istället redovisa värdeförändringar som inte innehas för handel i övrigt totalresultat.

Vad gäller de delar som berör finansiella skulder överensstämmer merparten med de tidigare reglerna i IAS 39 förutom vad avser finansiella skulder som frivilligt värderas till verkligt värde enligt den så kallad "Fair Value Option". För dessa skulder ska värdeförändringen delas upp på förändringar som är hänförliga till egen kreditvärdighet respektive på förändringar i referensränta.

Den nya nedskrivningsmodellen kommer kräva en redovisning av ett års förväntad förlust redan vid den initiala redovisningen och vid en väsentlig ökning av kreditrisken ska nedskrivningsbeloppet motsvara de kreditförluster som förväntas uppkomma under den återstående löptiden. De nya reglerna kring säkringsredovisning innebär bland annat förenklingar av effektivitetstester samt utökning av vad som är tillåtna säkringsinstrument och säkrade poster.

Tillägg till IFRS 4: IASB gav i september 2016 ut tillägg till nuvarande IFRS 4 för att hantera effekterna av att IFRS 9 Finansiella instrument och kommande IFRS 17 Försäkringsavtal har olika tillämpningsdatum. Förändringen förväntas godkännas av EU under 2017. Tilläggen innebär att företag som uppfyller kriterierna kan välja att antingen göra en justering i resultaträkningen (overlay approach) eller att senarelägga tillämpningen av IFRS 9 och samordna med tillämpningen av IFRS 17 (temporary exemption). I overlay approach tillämpar företaget IFRS 9 från 2018. För tillgångar som innehas i samband med försäkringskontrakt och som enligt IFRS 9 redovisas till verkligt värde via resultaträkningen men inte gjorde det under IAS 39, kan en justering göras i resultaträkningen till övrigt totalresultat. I temporary

exemption kan företag som huvudsakligen bedriver försäkringsverksamhet få ett tillfälligt undantag att senarelägga övergången till IFRS 9 till den 1 januari 2021 för att kunna samordna tillämpningen med den nya redovisningsstandarden för försäkringsavtal, IFRS 17 som förväntas börja gälla från detta datum. I temporary exemption fortsätter företaget att tillämpa IAS 39 tills övergång till IFRS 17 sker, dock senast till 1 januari 2021. KPA Pensionsförsäkring AB planerar att använda möjligheten till samordning med IFRS 17 Försäkringskontrakt och därmed senare tillämpning av IFRS 9.

IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder. Standarden ersätter IAS 18 samt övriga standarder avseende intäktsredovisning. IFRS 15 träder ikraft 2018 och EU godkände standarden under tredje kvartalet 2016. Syftet med en ny intäktsstandard är att ha en enda principbaserad standard för samtliga branscher som ska ersätta befintliga standarder och uttalanden om intäkter. Standarden anvisar att intäktsredovisning ska ske enligt en femstegsmodell som i korthet innebär att ett företag ska redovisa intäkter i takt med att prestationsåtaganden i avtal fullgörs. Ett företag ska för varje kontrakt med kund identifiera prestationsåtagande för varje produkt eller tjänst och därefter sätta ett transaktionspris som fördelas till respektive prestationsåtagande. En intäkt ska därefter redovisas när respektive prestationsåtagande fullgörs. Branscher som bedöms påverkas mest är telekom-, programvaru-, fastighets-, flyg-, förvars-, bygg- och anläggningsbranscherna samt företag som ägnar sig åt kontraktstillverkning. Alla företag kommer dock att påverkas av de nya, väsentligt utökade upplysningskraven. Tre alternativa sätt finns för övergången; full retroaktivitet, delvis retroaktivitet (inkluderar lätttnadsregler) och en "ackumulerad effekt-metod" där eget kapital justeras per 1 januari 2018 för kontrakt som är pågående enligt det gamla regelverket (IAS 11/IAS 18). Standarden är inte tillämplig på försäkringsavtal men är tillämplig för de avtal eller delar av avtal som bedöms utgöra en tjänst. KPA Pensionsförsäkring AB har gjort en översiktlig utvärdering av effekterna som bedöms bli små.

IFRS 16 Leases kommer att ersätta IAS 17 Leasingavtal. IFRS 16 ska tillämpas från och med 2019. Förtida tillämpning är tillåten förutsatt att även IFRS 15 tillämpas från samma tidpunkt. För leasetagaren

innebär IFRS 16 att begreppen finansiell respektive operationell leasing försvinner och ersätts av en modell där tillgångar och skulder för alla leasingavtal där antingen leasingperioden överstiger 12 månader eller den leasade tillgången inte är av mindre värde, ska redovisas i balansräkningen. För leasegivare bibehålls begreppen finansiell leasing och operationell leasing vilket innebär att redovisningen blir i princip oförändrad. KPA Pensionsförsäkring AB har ännu inte gjort någon utvärdering av standarden då den ännu inte godkänts för tillämpning inom EU.

Ändrad IFRS 10 och IAS 28: Sale or Contribution of Assets between an Investor and its Associate or Joint Venture. Det har funnits en inkonsistens mellan IFRS 10 och IAS 28 avseende hur försäljning eller tillskott av tillgångar mellan investerare och intresseföretag eller joint venture ska redovisas. Ändringen innebär att hela vinsten eller förlusten redovisas om försäljningen eller tillskottet av tillgångarna utgörs av en rörelse (oavsett om det är ett dotterföretag eller en inkråmsöverlåtelse). När det gäller försäljning eller tillskott av tillgångar som inte är en rörelse ska endast del av vinst eller förlust redovisas. EU avvaktar godkännandeprocessen tills tidpunkt för tillämpning finns för den föreslagna ändringen av IFRS 10 och IAS 28.

Tillägg till IAS 7 Kassaflödesanalys: Tillägget avser ytterligare upplysningar avseende förändringar för skulder hänförliga till finansieringsverksamheten. Tillägget ska tillämpas från 2017.

Tillägg till IAS 12 Skatter: IASB har förtydligat hanteringen av uppskjutna skattefordringar relaterade till orealiserade förluster på skuldinstrument som värderas till verkligt värde. Tillägget ska tillämpas från 2017.

Konsolideringsprinciper

Dotterföretag

KPA Pensionsförsäkring AB konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Bestämmande inflytande innebär direkt eller indirekt en rätt att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar. För att bestämmande inflytande ska föreligga ska följande kriterier vara uppfyllda; KPA Pensionsförsäkring AB har inflytande över investeringsobjektet, KPA Pensionsförsäkring AB är exponerad för eller har

rätt till rörlig ersättning från sitt engagemang samt kan använda sitt inflytande över investeringen till att påverka avkastningen. Vid bedömningen om ett bestämmande inflytande föreligger, beaktas potentiella röstberättigande aktier som utan dröjsmål kan utnyttjas eller konverteras. Koncernredovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden. Förvärvsmetoden innebär att ett förvärv av dotterföretag beaktas som en transaktion varigenom moderföretaget indirekt förvärvar dotterföretagets tillgångar och övertar dess skulder. I förvärvsanalysen fastställs det verkliga värdet på förvärvsdagen av förvärvade identifierbara tillgångar och övertagna skulder samt eventuella innehav utan bestämmande inflytande. Transaktionsutgifter, med undantag av transaktionsutgifter som är hänförliga till emission av eget kapitalinstrument eller skuldinstrument, som uppkommer redovisas direkt i årets resultat. Överförd ersättning i samband med förvärvet inkluderar inte betalningar som avser reglering av tidigare affärsförbindelser. Denna typ av regleringar redovisas i resultatet. Dotterföretags finansiella rapporter tas in i koncernredovisningen från och med förvärvstidpunkten till det datum då det bestämmande inflytandet upphör. I de fall dotterföretaget redovisningsprinciper inte överensstämmer med koncernens redovisningsprinciper har justeringar gjorts till koncernens redovisningsprinciper.

Intresseföretag

Aktieinnehav i vilka KPA Pensionsförsäkring AB har lägst 20 och högst 50 procent av rösterna eller på annat sätt har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande, över den driftsmässiga eller finansiella styrningen, redovisas enligt kapitalandelsmetoden. Metoden bygger på att det bokförda värdet av aktier i intresseföretag förändras med den årliga resultatandelen. Motsvarande belopp redovisas i resultaträkningen under "Andel i intresseföretags resultat" i det icke-tekniska resultatet. Redovisade vinstandelar är ej att betrakta som disponibla för ägarkoncernen och därför sker en omföring till kapitalandelsfonden.

När koncernens andel av redovisade förluster i intresseföretaget överstiger det redovisade värdet på andelarna i koncernen reduceras andelarnas värde till noll. Avräkning för förluster sker även mot långfristiga finansiella mellanhavanden utan säkerhet, vilka till sin ekonomiska innebörd utgör del av ägarföretagets

nettoinvestering i intresseföretaget. Fortsatta förluster redovisas inte såvida inte koncernen har lämnat garantier för att täcka förluster uppkomna i intresseföretaget. Kapitalandelsmetoden tillämpas fram till den tidpunkt när det betydande inflytandet upphör.

Transaktioner som elimineras vid konsolidering Koncerninterna fordringar och skulder, intäkter eller kostnader och orealiserade vinster eller förluster som uppkommer från koncerninterna transaktioner mellan koncernföretag, elimineras i sin helhet vid upprättandet av koncernredovisningen. Orealiserade vinster som uppkommer från transaktioner med intresseföretag elimineras i den utsträckning som motsvarar koncernens ägarandel i företaget. Orealiserade förluster elimineras på samma sätt som orealiserade vinster, men endast i den utsträckning det inte finns något nedskrivningsbehov.

Utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta omräknas till den funktionella valutan till den valutakurs som föreligger på transaktionsdagen. KPA pensionsförsäkring AB:s funktionella valuta är svenska kronor och vid värdering av tillgångar och skulder i utländsk valuta används balansdagens stängningskurser. Valutakursförändringar redovisas i resultaträkningen netto på raden "Kapitalavkastning, intäkter" respektive "Kapitalavkastning, kostnader".

Icke-monetära tillgångar och skulder som redovisas till historiska anskaffningsvärden omräknas till valutakurs vid transaktionstillfället. Icke-monetära tillgångar och skulder som redovisas till verkliga värden omräknas till den funktionella valutan till den kurs som råder vid tidpunkten för värdering till verkligt värde.

Försäkringsavtal och investeringsavtal

KPA Pensionsförsäkring AB har genomfört en klassificering av alla avtal utifrån den försäkringsrisk de innehåller och därmed den ekonomiska påverkan som en försäkringshändelse har för bolaget. För att räknas som ett försäkringsavtal ska den ekonomiska påverkan vara betydande. Företaget har bedömt att den ekonomiska påverkan är betydande om försäkringsrisken är minst fem procent. Är ekonomisk påverkan försumbar räknas avtalet som ett finansiellt instrument.

KPA Pensionsförsäkring AB har valt att dela upp fondförsäkringsavtal på en försäkringsdel och en finansiell del, så kallad unbundling oavsett klassificering som försäkringsavtal eller investeringsavtal. Redovisning av de finansiella delarna av avtalet sker enligt IAS 39 "Finansiella instrument, redovisning och värdering" samt IAS 18 "Intäkter". Uppdelning inom försäkringsavtalet ger en tydlig redovisning som visar hur stor del av inbetalningarna som går till verksamhet med risk respektive till sparandeverksamhet. Avtal med negativ risksumma delas upp och frigjord risksumma redovisas som premie för att kunna ge arvsvinst. För avtal med positiv risksumma gäller på motsvarande sätt att riskpremie erläggs för att risksumma ska kunna tillskjutas vid dödsfall. Valet att unbundla all fondförsäkring innebär att alla fondförsäkringsavtal kan redovisas på ett enhetligt sätt.

Enligt IFRS 4 får avtal med betydande andel diskretionär del (återbäring) redovisas som försäkringsavtal. Eftersom alla bolagets avtal med traditionell förvaltning eller pensionstillägg har en betydande diskretionär del har bolaget beslutat att redovisa samtliga dessa avtal som försäkringsavtal. Sjuk- och premiefrielseförsäkring, samt avgiven återförsäkring redovisas som försäkringsavtal eftersom dessa avtal alltid innehåller betydande försäkringsrisk.

Redovisning av verksamhet som redovisas som försäkringsavtal

Verksamhet som redovisas som försäkringsavtal redovisas enligt IFRS 4.

Intäktsredovisning/Premieinkomst

Som premieinkomst redovisas inbetalda belopp under räkenskapsåret enligt försäkringsavtal för direkt försäkring.

Utbetalda försäkringssättningar

Som utbetald försäkringssättning redovisas utbetalningar till försäkringstagare under räkenskapsåret på grund av försäkringsavtal eller inträffade försäkringsskador, oberoende av när skadan inträffat.

Redovisning av verksamhet som delas upp i försäkringsdel respektive investeringsdel Fondförsäkringsavtal delas upp i en försäkringsdel och en investeringsdel ("unbundling"). Försäkringsdelen redovisas enligt IFRS 4 och investeringsdelen enligt IAS 39 Finansiella instrument redovisning och värdering och IAS 18 Intäkter. För avtal som delas upp

på en försäkringsdel och en investeringsdel redovisas in- och utbetalningar för den finansiella delen av avtalet inte som premieinkomst och försäkringssättningar över resultaträkningen, utan istället som en förändring via balansräkningen. Avgiftsintäkter avseende de avtal som delas upp redovisas dels som intäkter från investeringsavtal och dels bland övriga tekniska intäkter.

Intäktsredovisning/Premieinkomst

De olika typer av avgifter som debiteras kunderna för förvaltning intäktsförs i takt med att företaget tillhandahåller förvaltningstjänster till innehavarna av avtalen. Tjänsterna tillhandahålls jämnt fördelade under avtalens löptid. Avgifter som debiteras kunderna vid exempelvis fondbyte, flytt till annan försäkringsgivare eller återköp, intäktsförs i samband med händelsen.

För dödsfalls- och sjukfallsrisker tas premier ut genom inlösen av fondvärde/försäkringskapital en gång per månad. För långlevnadsrisker tas premier ut genom att hela eller delar av fondvärdet/försäkringskapitalet tillfaller bolaget vid försäkrads dödsfall. Belastning för avkastningsskatt görs genom inlösen av fondvärde/försäkringskapital.

Värdeförändring och utdelning

Verklig avkastning på tillgångar som tillhandahålls för försäkringstagarnas räkning redovisas som en värdeökning respektive värdeminskning av placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisk, och avkastning tillförd försäkringsavtalen redovisas i resultaträkningen som en förändring i försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för vilka försäkringstagaren bär risk.

Utbetalda försäkringsersättningar

Premiebefrielse vid sjukdom – Försäkringsersättning betalas ut genom att bolaget i försäkringstagarens ställe gör inbetalningar till det avtal som premiebefrielsebeloppet avses täcka.

Dödsfall - Försäkringsersättning betalas ut genom att bolaget vid behov skjuter till kapital till det värde som enligt avtalet ska gälla strax efter dödsfall.

Livsfall – Försäkringsersättningar betalas ut enligt avtal.

Försäkringstekniska avsättningar

Avsättning för oreglerade skador

Avsättning för oreglerade skador ska täcka framtida kostnader för försäkringsersättningar som uppstår vid sjukdom. Avsättningen för oreglerade skador avser avsättning för inträffade men ännu inte inrapporterade skador (IBNR) som omfattar kostnader för inträffade men ännu okända skador. Beloppet är en uppskattning baserad på KPA Pensionsförsäkring AB:s historiska erfarenheter och skadeutfall.

Fondförsäkringsavsättning

Avsättning för fondförsäkring redovisas under försäkringsteknisk avsättning för livförsäkring för vilka försäkringstagare bär placeringsrisk och motsvaras av värdet av försäkringstagarnas fondandelar.

Driftskostnader

Samtliga driftskostnader fördelas i resultaträkningen efter funktionerna skadereglering och administration samt kapitalförvaltningen.

Redovisning av kapitalavkastning

Kapitalavkastning på placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagarna bär placeringsrisken samt avkastningen på placeringstillgångar i livförsäkringsrörelsen redovisas i den tekniska resultatet. Kapitalavkastning på övriga placeringstillgångar i fondförsäkringsverksamheten och övriga koncernföretag redovisas i den icke-tekniska redovisningen.

Kapitalavkastning, intäkter

Posten Kapitalavkastning, intäkter avser avkastning på placeringstillgångar och omfattar hyresintäkter från byggnader och mark, utdelning på aktier och andelar (inklusive utdelningar på aktier i koncern- och intresseföretag), ränteintäkter, valutakursvinster (netto), återförda nedskrivningar och realisationsvinster (netto).

Kapitalavkastning, kostnader

Under Kapitalavkastning, kostnader redovisas kostnader för placeringstillgångar. Posten omfattar driftskostnader för byggnader och mark, kapitalförvaltningskostnader, räntekostnader, valutakursförluster (netto), av- och nedskrivningar samt realisationsförluster (netto).

Realiserade och orealiserade värdeförändringar
För placeringstillgångar som värderas till anskaffningsvärde utgör realisationsvinsten den positiva skillnaden mellan försäljningspris och bokfört värde. För placeringstillgångar som värderas till verkligt värde är realisationsvinsten den positiva skillnaden mellan försäljningspris och anskaffningsvärde. För räntebärande värdepapper är anskaffningsvärdet det upplupna anskaffningsvärdet och för övriga placeringstillgångar det historiska anskaffningsvärdet. Vid försäljning av placeringstillgångar redovisas tidigare orealiserade värdeförändringar som justeringspost under posterna Orealiserade vinster på placeringstillgångar respektive Orealiserade förluster på placeringstillgångar.

Orealiserade vinster och förluster redovisas netto per tillgångsslag. Sådana förändringar som förklaras av valutakursförändringar redovisas som valutakursvinst eller valutakursförlust under posten Kapitalavkastning. Såväl realiserade som orealiserade värdeförändringar på fondförsäkringstillgångar redovisas under värdeökning alternativt värdeminskning på fondförsäkringstillgångar.

Skatter

Inkomstskatt

Inkomstskatter utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Verksamhetsgrenar (huvudsakligen gruppliv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar) samt dotterföretag som ej bedriver försäkringsverksamhet beskattas enligt lagen om inkomstskatt.

Inkomstskatter redovisas i årets resultat utom då underliggande transaktion redovisas i övrigt totalresultat eller i eget kapital varvid tillhörande skatteeffekt redovisas i övrigt totalresultat eller i eget kapital. Aktuell skatt är skatt som ska betalas eller erhållas avseende aktuellt år, med tillämpning av de skattesatser som är beslutade eller i praktiken beslutade per balansdagen, hit hör även justering av aktuell skatt hänförlig till tidigare perioder.

Uppskjuten skatt beräknas enligt balansräkningsmetoden med utgångspunkt i temporära skillnader mellan redovisade och skattemässiga värden på tillgångar och skulder. Beloppen beräknas baserade på hur de temporära skillnaderna förväntas bli utjämnade och med tillämpning av de skattesatser och skatteregler som är beslutade eller aviserade per balansdagen. Temporära skillnader beaktas inte för

skillnader hänförliga till andelar i dotter- och intresseföretag under förutsättning att moderföretaget eller investeraren kan styra tidpunkten för återföring av de temporära skillnaderna och det är sannolikt att en sådan återföring inte sker inom överskådlig framtid.

Uppskjutna skattefordringar avseende avdragsgilla temporära skillnader och underskottsavdrag redovisas endast i den mån det är sannolikt att dessa kommer att kunna utnyttjas. Värdet på uppskjutna skattefordringar reduceras när det inte längre bedöms sannolikt att de kan utnyttjas.

För de verksamhetsgrenar där skatten beräknas utifrån förmögenhetsmassan (avkastningsskatt) har ingen belastning av uppskjuten skatt skett.

Eventuellt tillkommande inkomstskatt som uppkommer vid utdelning redovisas vid samma tidpunkt som när utdelningen redovisas som en skuld.

I juridisk person redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld. I koncernredovisningen delas däremot obeskattade reserver upp på uppskjuten skatteskuld och eget kapital.

Avkastningsskatt

Livförsäkringsbolag betalar avkastningsskatt enligt lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Avkastningsskatt är inte en skatt på försäkringsföretagets resultat, utan värdet på de nettotillgångar som förvaltas för försäkringstagarnas räkning belastas med avkastningsskatt som beräknas och betalas varje år. Avkastningsskatten redovisas i det icke-tekniska resultatet för koncernen och för moderföretaget som aktuell skattekostnad.

Förvaltningsfastigheter

Förvaltningsfastigheter är fastigheter som innehas i syfte att generera avkastning. Förvaltningsfastigheter redovisas till verkligt värde i balansräkningen med värdeförändringar över resultaträkningen i koncernen. Det verkliga värdet baseras halvårsvis på värderingar utförda av oberoende värderingsmän. Vid kvartalsbokslutens första respektive tredje kvartal värderas fastigheterna internt. I koncernen redovisas förvaltningsfastigheter till verkligt värde i balansräkningen med värdeförändringar över resultaträkningen. Det verkliga värdet fastställs genom en kombination av huvudsakligen en marknadsanpassad kassaflödeskalkyl samt avkastningsmetoden. Avkastningsmetoden är baserad på nuvärdet av beräknade

framtida kassaflöden samt nuvärdet av ett beräknat restvärde för respektive fastighet. Såväl realiserade som orealiserade värdeförändringar redovisas i resultaträkningen. Hyresintäkter redovisas under Kapitalförvaltning, intäkter och fastighetskostnaderna under Kapitalförvaltning, kostnader i koncernen.

Finansiella instrument

Finansiella instrument som redovisas i balansräkningen inkluderar på tillgångssidan kundfordringar, aktier och andra egetkapitalinstrument, lånefordringar och räntebärande värdepapper samt derivat. Bland skulder och eget kapital återfinns leverantörsskulder, låneskulder samt derivat. Förvärv och avyttring av finansiella tillgångar redovisas på affärsdagen, som utgör den dag då företaget förbinder sig att förvärva eller avyttra tillgången. En finansiell tillgång tas bort från rapport över finansiell ställning när rättigheter i avtalet realiserar, förfaller eller bolaget förlorar kontrollen över dem. Detsamma gäller för del av en finansiell tillgång. En finansiell skuld tas bort från rapport över finansiell ställning när förpliktelsen i avtalet fullgörs eller på annat sätt utsläcks. Detsamma gäller för del av en finansiell skuld.

En finansiell tillgång och en finansiell skuld kvittas och redovisas med ett nettobelopp i rapport över finansiell ställning endast när det föreligger en legal rätt att kvitta beloppen samt att det föreligger avsikt att reglera posterna med ett nettobelopp eller att samtidigt realisera tillgången och reglera skulden.

Klassificering och värdering

Finansiella instrument som inte är derivat redovisas initialt till anskaffningsvärde motsvarande instrumentets verkliga värde med tillägg för transaktionskostnader för alla finansiella instrument förutom avseende de som tillhör kategorin finansiell tillgång som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen, vilka redovisas till verkligt värde exklusive transaktionskostnader. Ett finansiellt instrument klassificeras vid första redovisningen utifrån i vilket syfte instrumentet förvärvades. Klassificeringen avgör hur det finansiella instrumentet värderas efter första redovisningstillfället såsom beskrivs nedan.

Derivatinstrument redovisas både initialt och löpande till verkligt värde. Värdeökningar respektive värdeminskningar samt i förekommande fall betald och upplupen ränta på derivat redovisas som nettoreultat av finansiella transaktioner.

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen.

Denna kategori består av två undergrupper: finansiella tillgångar som innehas för handel och andra finansiella tillgångar som företaget initialt valt att placera i denna kategori (enligt den så kallade Fair Value Option). Finansiella instrument i denna kategori värderas löpande till verkligt värde med värdeförändringar redovisade i resultaträkningen. I den första undergruppen ingår derivat med positivt verkligt värde. I undergruppen finansiella tillgångar som företaget initialt valt att placera i denna kategori ingår följande placeringstillgångar: aktier och andelar, obligationer och räntebärande värdepapper, placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär risk.

KPA Pensionsförsäkring AB har som princip att hänföra samtliga placeringstillgångar som är finansiella instrument till kategorin Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen därför att företaget löpande utvärderar kapitalförvaltningens verksamhet på basis av verkliga värden.

Beräkning av verkligt värde

För en beskrivning av hur verkligt värde bestäms hänvisas till not 26.

Lånefordringar och kundfordringar

Lånefordringar och kundfordringar är finansiella tillgångar som inte är derivat, som har fastställda eller fastställbara betalningar och som inte är noterade på en aktiv marknad. Till denna kategori hänförs lån med säkerhet i fast egendom, övriga lån, lån lämnade till koncern- och intresseföretag, övriga fordringar inklusive likvida medel samt upplupna ränteintäkter. Dessa tillgångar värderas till nominellt belopp plus upplupen ränta. Kund- och lånefordran redovisas till det belopp som beräknas inflyta, det vill säga efter avdrag för osäkra fordringar.

Finansiella skulder värderade till verkligt värde via resultaträkningen.

Denna kategori består av två undergrupper, finansiella skulder som innehas för handel och finansiella skulder som vid första redovisningstillfället identifierats som tillhörig till denna kategori. I den förstnämnda delkategorin ingår derivat med negativt verkligt värde. Förändringar i verkligt värde redovisas i resultaträkningen.

Företaget har som princip att hänföra samtliga fondförsäkringsåtaganden till värderingskategorin finansiella skulder värderade till verkligt värde över resultaträkningen därför att detta eliminerar den miss-match i redovisningen som annars skulle uppstå till följd av att de kopplade tillgångarna värderas till verkligt värde.

Andra finansiella skulder

Upplåning samt övriga finansiella skulder, till exempel leverantörsskulder, ingår i denna kategori. Skulderna värderas till upplupet anskaffningsvärde..

Nedskrivningar av finansiella instrument

Nedskrivningsprövning för finansiella tillgångar i kategorin lånefordringar/kundfordringar

Vid varje rapporttillfälle utvärderar KPA Pensionsförsäkring AB om det finns objektiva belägg som tyder på att en finansiell tillgång eller grupp av tillgångar är i behov av nedskrivning till följd av att en eller flera händelser (förlusthändelser) inträffat efter det att tillgången redovisats för första gången och att dessa förlusthändelser har en inverkan på de uppskattade framtida kassaflödena från tillgången eller gruppen med tillgångar. Om det finns objektiva bevis som tyder på att ett nedskrivningsbehov kan finnas så betraktas dessa tillgångar som osäkra. Objektiva bevis utgörs av observerbara förhållanden som inträffat och som har en negativ inverkan på möjligheten att återvinna anskaffningsvärdet.

Det redovisade värdet efter nedskrivningar på tillgångar tillhörande kategorin lånefordringar och kundfordringar vilka redovisas till upplupet anskaffningsvärde beräknas som nuvärdet av framtida kassaflöden diskonterade med den effektiva ränta som gällde då tillgången redovisades första gången. Tillgångar med en kort löptid diskonteras inte. En nedskrivning belastar resultaträkningen.

En finansiell tillgång har ett nedskrivningsbehov endast om objektiva belägg visar att en eller flera händelser inträffat som har en inverkan på framtida kassaflöden för den finansiella tillgången om dessa kan uppskattas på ett tillförlitligt sätt.

Objektiva belägg för att en eller flera händelser inträffat som påverkar uppskattade framtida kassaflöden är exempelvis följande:

- betydande finansiella svårigheter hos emittenten eller gäldenären,
- att långivaren beviljat låntagaren en eftergift som en följd av dennes finansiella svårigheter och som annars inte hade övervägts,
- ett avtalsbrott, såsom uteblivna eller försenade betalningar av räntor eller kapitalbelopp,
- att det är sannolikt att låntagaren kommer att gå i konkurs eller genomgå annan finansiell rekonstruktion och
- negativ värdeutveckling på pantsatta tillgångar.

Återföring av nedskrivningar

En nedskrivning återförs om det både finns bevis på att nedskrivningsbehovet inte längre föreligger och det har skett en förändring i de antaganden som låg till grund för beräkningen av det nedskrivna beloppet.

Nedskrivningar av tillgångar inom kategorin lånefordringar och kundfordringar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde återförs om en senare ökning av återvinningsvärdet objektivt kan hänföras till en händelse som inträffat efter det att nedskrivningen gjordes.

Leasade tillgångar

Samtliga leasingavtal har klassificerats som operationella och redovisas enligt reglerna för operationell leasing. Kostnader avseende operationella leasingavtal redovisas i årets resultat linjärt över leasingperioden.

Immateriella tillgångar

Övriga immateriella tillgångar

Tillgångarna består av förvärvade försäkringsbestånd som bedömts medföra framtida ekonomiska fördelar. Tillgångarna redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerad avskrivning (se nedan) och eventuella nedskrivningar.

Avskrivningsprinciper

Avskrivningar redovisas i resultaträkningen linjärt över den immateriella tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Nyttjandeperioderna omprövas årligen. Av-

skrivningsbara immateriella tillgångar skrivs av från det datum då de är tillgängliga för användning. Den beräknade nyttjandeperioden uppgår till fem-tio år.

Andra avsättningar

En avsättning redovisas i balansräkningen när KPA Pensionsförsäkring AB har en befintlig juridisk eller informell förpliktelse som en följd av en inträffad händelse, och det är troligt att ett utflöde av ekonomiska resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen samt en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras. Där effekten av när i tiden betalning sker är väsentlig, beräknas avsättningar genom diskontering av det förväntade framtida kassaflödet till en räntesats före skatt som återspeglar aktuella marknadsbedömningar av pengars tidsvärde och, om det är tillämpligt, de risker som är förknippade med skulden.

Aktieägartillskott

Aktieägartillskott redovisas direkt mot eget kapital hos mottagaren och aktiveras i aktier och andelar hos givaren.

Pensioner och liknande förpliktelser

Pensioner och liknande förpliktelser

KPA Pension tryggar sina pensionsåtaganden både gällande avgiftsbestämda och förmånsbestämda pensionsplaner. Förmånsbestämda planer innebär att bolaget har en pensionsförpliktelse som grundar sig på en eller flera faktorer där utfallet i nuläget är okänt. Exempelvis kan ersättningar vara beroende av slutlön och antal år av anställning.

Avgiftsbestämda planer innebär att bolaget gör löpande inbetalningar till separata myndigheter eller fonder och ersättningsnivån är beroende av den uppnådda avkastningen på dessa investeringar. De mest betydelsefulla förmånsbaserade planerna baseras på anställningstid och den ersättning som de anställda har vid eller nära pensioneringen. KPA Pension tryggar pensionerna enligt KTP-planen i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse sedan den 1 juli 2011. Tidigare intjänande enligt KPA-planen tryggas med försäkring och för före detta anställda i PA-KL-planen i en stiftelse.

Kortfristiga ersättningar

Kortfristiga ersättningar till anställda beräknas utan diskontering och redovisas som kostnad när de relaterade tjänsterna erhålls.

Avgiftsbestämda pensionsplaner

Som avgiftsbestämda pensionsplaner klassificeras de planer där Folksamns förpliktelse är begränsad till de avgifter företaget åtagit sig att betala. I sådant fall beror storleken på den anställdes pension på de avgifter som företaget betalar till planen eller till ett försäkringsbolag och den kapitalavkastning som avgifterna ger. Följaktligen är det den anställda som bär den aktuariella risken (att ersättningen blir lägre än förväntat) och investeringsrisken (att de investerade tillgångarna kommer att vara otillräckliga för att ge de förväntade ersättningarna). Företagets förpliktelser avseende avgifter till avgiftsbestämda planer redovisas som en kostnad i årets resultat i den takt de intjänas genom att de anställda utfört tjänster åt företaget under en period.

Förmånsbestämda pensionsplaner

Koncernens nettoförpliktelse avseende förmånsbestämda planer beräknas separat för varje plan genom en uppskattning av den framtida ersättning som de anställda intjänat genom sin anställning i både innevarande och tidigare perioder; denna ersättning diskonteras till ett nuvärde. Diskonteringsräntan är räntan på balansdagen på en svensk bostadsobligation med en löptid som motsvarar koncernens pensionsförpliktelser. Beräkningen utförs av en kvalificerad aktuarie med användande av den så kallade Projected Unit Credit Method. Vidare beräknas det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar per rapportdagen.

Koncernens nettoförpliktelse utgörs av nuvärdet av förpliktelsen, minus verkligt värde på förvaltningstillgångarna justerat för eventuella tillgångsbegränsningar.

Räntekostnaden/intäkten netto på den förmånsbestämda förpliktelsen/tillgången redovisas i årets resultat under finansnettot. Räntenettot är baserat på den ränta som uppkommer vid diskontering av nettoförpliktelsen, det vill säga ränta på förpliktelsen, förvaltningstillgångar och ränta på effekt av eventuella tillgångsbegränsningar. Övriga komponenter redovisas i rörelseresultatet.

Omvärderingseffekter utgörs av aktuariella vinster och förluster, skillnad mellan faktisk avkastning på förvaltningstillgångar och den summa som inkluderas i räntenettot och eventuella ändringar av effekter tillgångsbegränsningar (exklusive ränta som inkluderas i räntenettot). Omvärderingseffekterna redovisas i övrigt totalresultat.

När beräkningen leder till en tillgång för koncernen begränsas det redovisade värdet på tillgången till det lägsta av överskottet i planen och tillgångsbegränsningen beräknad med hjälp av diskonteringsräntan. Tillgångsbegränsningen utgörs av nuvärdet av de framtida ekonomiska fördelarna i form av minskade framtida avgifter eller kontant återbetalning.

Ändringar eller reduceringar av en förmånsbestämd plan redovisas vid den tidigaste av följande tidpunkter; I, när ändringen i planen eller reduceringen inträffar eller II, när företaget redovisar relaterade omstruktureringskostnader och ersättningar vid uppsägning. Ändringarna/reduceringarna redovisas direkt i årets resultat.

Den särskilda löneskatten utgör en del av de aktuariella antagandena och redovisas därför som en del av nettoförpliktelsen/-tillgången. Den del av särskild löneskatt som är beräknad utifrån tryggandelagen i juridisk person redovisas av förenklingsskäl som upplupen kostnad istället för som del av nettoförpliktelsen/-tillgången.

Avkastningsskatt redovisas löpande i resultatet för den period skatten avser och ingår därmed inte i skuldberäkningen. Vid fonderade planer belastar skatten avkastningen på förvaltningstillgångar och redovisas i övrigt totalresultat. Vid ofonderade eller delvis ofonderade planer, belastar skatten årets resultat.

Pensionering i egen regi

KPA Pensionsförsäkring AB har utöver de kollektivavtalade pensioner som tryggats i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse utfäst till vissa anställda att ersätta 65 procent av lönen för de medarbetare som väljer att gå i pension från 62 års ålder. Förändring i pensionsförpliktelserna redovisas över resultaträkningen.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse redovisas när det finns ett möjligt åtagande som härrör från inträffade händel-

ser och vars förekomst bekräftas endast av en eller flera osäkra framtida händelser eller när det finns ett åtagande som inte redovisas som en skuld eller avsättning på grund av det inte är troligt att ett utflöde av resurser kommer att krävas.

Skillnader mellan koncernens och moderföretagets redovisningsprinciper

Skillnaderna mellan koncernens och moderföretagets redovisningsprinciper framgår nedan. De nedan angivna redovisningsprinciperna för moderföretaget har tillämpats konsekvent på samtliga perioder som presenteras i moderföretagets finansiella rapporter, där inte annat anges.

Dotterföretag och intresseföretag

Aktier i dotter- och intresseföretag redovisas i moderföretaget till anskaffningsvärden efter avdrag för erforderliga nedskrivningar. Aktieägartillskott som lämnas som kapitaltillskott bokförs som en ökning av andelsvärdet i balansräkningen. För att fastställa huruvida det föreligger nedskrivningsbehov av placeringar i koncern- och intresseföretag tillämpas IAS 36, Nedskrivningar. För att beräkna konsolideringskapitalet görs en värdering till verkligt värde av koncern- och intresseföretag genom en substansvärde metod, beroende på karaktären på innehavet. I samband med förvärv eller andra strukturella förändringar görs en djupare analys av företagets värde som även tar hänsyn till kassaflöde, framtida vinster, varumärke och värdering av kundstocken.

Samtliga utdelningar redovisas som intäkt.

Förmånsbestämda pensionsplaner

I moderföretaget tillämpas andra principer för redovisning av förmånsbestämda pensionsplaner än de som anges i IAS 19. Moderföretaget följer Tryggandelagens bestämmelser och Finansinspektionens föreskrifter eftersom detta är en förutsättning för skattemässig avdragsrätt. De mest väsentligaste skillnaderna jämfört med reglerna i IAS 19 är hur diskonteringsräntan fastställs, att beräkningen av den förmånsbestämda förpliktelsen sker utifrån nuvarande lönenivå utan antagande om framtida löneökningar, och att alla aktuariella vinster och förluster redovisas i resultaträkningen då de uppstår.

Skatter

I moderföretaget redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld. I koncernredovisningen delas däremot obeskattade reserver upp på uppskjuten skatteskuld och eget kapital. Vidare redovisas avkastningsskatten som en aktuell skattekostnad.

Koncernbidrag och aktieägartillskott för juridiska personer

Koncernbidrag redovisas enligt de redovisningsprinciper som anges i RFR 2, IAS 18 p 3 (erhållna koncernbidrag) samt RFR 2 IAS 27 p 2 (lämnade koncernbidrag). Detta innebär att koncernbidrag som företaget erhåller från dotterföretag redovisas enligt samma principer som utdelning från dotterföretag. Koncernbidrag som bolaget lämnar till dotterföretag redovisas som investering i aktier i dotterföretag.

Beskrivning av karaktär och syfte med reservposter under eget kapital

Nedan följer en beskrivning av karaktären hos och syftet med reservposterna under eget kapital.

Eget kapital i obeskattade reserver

I koncernredovisningen redovisas eget kapitaldelen (78 procent) av obeskattade reserver som eget kapital.

Konsolideringsfond

Här redovisas det belopp i moderföretaget som får användas för förlusttäckning och andra ändamål som följer av bestämmelser i bolagsordningen.

Reservfond

Syftet med reservfonden var att spara en del av årets resultat som inte gick åt för täckning av balanserad förlust. Avsättning till reservfond är inte längre erforderlig.

Kapitalandelsfond

Här redovisas belopp som härrör från att andelar i intresseföretag tagits upp till ett högre värde än i närmast föregående balansräkning med tillämpning av kapitalandelsmetoden.

Balanserade vinstmedel

Balanserade vinstmedel i koncernen utgörs av årets resultat samt föregående års balanserade vinstmedel efter eventuell vinstutdelning till minoritetsägare. Styrelsen lämnar förslag till utdelning. Utdelningens storlek beslutas av bolagsstämman.

Not 2. Upplysningar om risker

Denna not beskriver KPA Pensionsförsäkring AB:s riskhantering och lämnar kvantitativa och kvalitativa upplysningar om försäkringsrisker, finansiella risker och verksamhetsrisker.

Företagets riskhanteringssystem

KPA Pensionsförsäkrings riskhanteringssystem syftar till att skapa struktur och stöd för verksamheten i arbetet med att hantera risker. Riskhanteringssystemet omfattar strategier, processer, rutiner och metoder för hur risker ska identifieras, värderas/mätas, hanteras, övervakas, följas upp och rapporteras samt hur uppgifter och ansvar för detta är fördelat. Riskhanteringssystemet är formaliserat genom styrande regelverk i form av policyer, riktlinjer och instruktioner.

KPA Pensionsförsäkring AB bedrivs enligt ömsidiga principer vilket innebär att företagets risker ytterst bärs av försäkringstagarkollektivet. Eftersom syftet med risktagandet är att skapa värde för kunderna är risk en central komponent i KPA Pensionsförsäkring AB:s affärsmodeller. Risktagandet i företaget ska ske medvetet och kunna ställas i relation till företagets solvens- och kapitalsituation.

KPA Pensionsförsäkring AB bedriver tjänstepensionsverksamhet. KPA Pensionsförsäkring AB tillämpar övergångsbestämmelser för tjänstepensionsverksamheten sedan den 1 januari 2016 och tillämpar därmed den äldre regleringen för denna verksamhet fram till ett nytt tjänstepensionsregelverk är på plats. Detta innebär bland annat att KPA Pensionsförsäkring AB, såväl externt som internt, rapporterar

kapitalkrav beräknade i enlighet med Solvens I och Finansinspektionens trafikljus för tjänstepensions-verksamhet.

Riskfilosofi

Riskfilosofin anger KPA Pensionsförsäkring AB:s övergripande inställning till risk och risktagande. Företagets riskfilosofi är att risk tas medvetet och att risktagandet styrs som en integrerad del av verksamhetsstyrningen med utgångspunkt från företagets vision och värderingar och med högt ställda krav på efterlevnad av lagar och regler. Företaget ska ta risker som förväntas addera sådant värde till kundnyttan att det motiverar tillskottet till det totala risktagandet. Risker som inte bedöms addera något värde begränsas i den utsträckning som är ekonomiskt försvarbart. Företaget ska enbart ta risk inom områden där det finns ett stort kunnande och kapacitet att hantera risk.

Risktagandet styrs genom den formaliserade struktur som ges av företagets riskhanteringssystem. För att riskhanteringssystemet ska fungera och skapa nytta i den dagliga verksamheten behöver företaget ha en sund riskkultur. Ledning och chefer bidrar till en sund riskkultur genom att i ord och handling förmedla till sina medarbetare vad som är företagets attityd till och aptit på risk, samt hur riskhantering bedrivs inom företaget. Alla företagets medarbetare bidrar till en sund riskkultur genom att agera i enlighet med företagets värderingar och hålla sig uppdaterade om aktuella regelverk.

Riskaptitramverket

Företagets riskaptitramverk är ett stöd för verksamheten vid styrning av företagets riskexponering och beslutas årligen av styrelsen. Ramverket består av komponenterna riskaptit, risktolerans, risk- och kapitalmått, eskaleringsrutiner och möjliga åtgärder. Riskaptitramverket utgör en central och viktig komponent i att binda samman företagets processer för mål- och strategiformulering, riskhantering och verksamhetsstyrning. Resultatet av företagets strategi- och affärsplaneringsprocess, samt företagets egna risk- och solvensbedömning, ska stämmas av med gällande riskaptitramverk och utgör även underlag för riskaptitramverkets utformning.

Risk- och kapitalmått mäter och ger underlag för att analysera den möjliga effekten av olika risker på KPA Pensionsförsäkring AB. För att möjliggöra analys

av företagets väsentliga risker är valet av riskmått baserat på företagets styrmodell. Riskaptiten omfattar styrelsens uttryck för de risker, i art och omfattning, som företaget önskar exponera sig mot i sin strävan efter måluppfyllelse. Risktoleransen uttrycker vilken nivå på dessa risker som styrelsen är villig att ta. Risktoleransen ska begränsa företagets risktagande totalt såväl som nedbrutet på enskilda riskkategorier. Risktoleransen utgör även en utgångspunkt vid härledning av det samlade kapitalbehovet/-målet.

Den kvalitativa riskaptiten anger den nivå på risk som är önskvärd för att uppnå företagets långsiktiga mål. Risker som företaget söker är risker som förväntas bidra positivt till KPA Pensionsförsäkring AB:s måluppfyllnad och där osäkerheten avseende möjligheten till måluppfyllnad är acceptabel och hanterbar. Risker som undviks är risker som företaget inte är villigt att exponera sig för då de negativa konsekvenserna inte förväntas överväga de positiva eller osäkerheten är större än vad företaget är villigt eller kapabelt att hantera.

Risktoleransen anges i form av en gräns med tillhörande eskaleringsrutiner och möjliga åtgärder som, i händelse av att toleransgränsen överträds, kan genomföras i syfte att återföra riskexponeringen inom risktoleransen.

Riskbaserad verksamhetsstyrning

KPA Pensionsförsäkring AB:s riskhanteringssystem baseras på principen om riskbaserad verksamhetsstyrning. Detta innebär att förändringar i företagets riskexponering, som kan uppstå till följd av beslut på olika nivåer, styrs genom att riskerna på ett strukturerat och transparent sätt identifieras, analyseras och hanteras. Detta görs samordnat med övriga analyser som genomförs i verksamheten. Särskilt väsentliga områden som omfattas av riskbaserad verksamhetsstyrning är företagets strategi- och affärsplanering, förvaltning av kapital, produkt- och erbjudandehantering samt hantering av andra väsentliga interna och externa förändringar.

Den samlade effekten som KPA Pensionsförsäkring AB:s övergripande strategier och affärsplaner har på riskexponering och kapitalbehov analyseras och stäms av mot riskaptiten genom en egen risk- och solvensbedömning. Styrelsen ges information om huruvida de långsiktiga mål och strategier samt affärsplaner och aktiviteter som föreslås, är förenliga med

företagets riskaptit och kapitalbehov både på kort och lång sikt. Styrelsen beslutar årligen ORSA:n.

Riskhanteringsprocessen

Företagets riskhanteringsprocess är integrerad i verksamhetsprocesserna och utgör en viktig beståndsdel i den övergripande riskhanteringen. Nedan beskrivs riskhanteringsprocessens olika steg.

Identifiera risker

Företaget definierar risk som osäkerhet om framtida händelser och deras effekter på företagets möjligheter att nå sina mål. Risker på både kort och lång sikt identifieras med hjälp av olika metoder för olika kategorier av risk. Exempel på analysmetoder som tillämpas är omvärldsanalyser, verksamhetsanalyser, produkt- och erbjudandeanalyser samt portföljanalyser. Identifierade risker, inklusive deras orsaker och konsekvenser, dokumenteras och kategoriseras.

Syftet med riskidentifieringen är att öka insikten om vilka händelser som kan uppstå och deras konsekvenser. Kunskap om verksamheten och dess risker finns i första linjen där respektive chef är ytterst ansvarig för att risker identifieras och dokumenteras inom sina ansvarsområden inklusive eventuell utlagd verksamhet. I samband med riskidentifiering ska även de konsekvenser som kan uppstå om risken inträffar och de bakomliggande orsakerna till risken identifieras och dokumenteras. Riskfunktionen stödjer första linjens riskidentifiering genom att tillhandahålla metod- och dokumentationsstöd, samt stöd vid formulering och värdering av identifierade risker.

Genomföra riskanalys

Vid riskanalysen analyseras och värderas konsekvens och sannolikhet för de risker som identifieras. Effekten av samverkan mellan olika risker analyseras för KPA Pensionsförsäkring AB, detta för att kunna bedöma företagets sammanlagda riskexponering. För risker som bedöms samverka eller enskilt ha stor påverkan på flera områden inom verksamheten ska scenarioanalyser tillämpas. Värdering av konsekvenser görs avseende kundpåverkan, påverkan på varumärke och ekonomisk påverkan. Metod och skalor för värdering av konsekvens och sannolikhet för verksamhetsrisk tillhandahålls av risk- och complianceavdelningen.

Hantera risker

I processens nästa steg hanteras riskerna genom att först besluta om riskerna ska accepteras, reduceras/ökas eller elimineras för att därefter besluta om vilka eventuella åtgärder som ska vidtas, samt att slutligen planera och genomföra beslutade åtgärder. Företagets riskaptit är vägledande för beslut om hantering. Risktagandet begränsas av företagets risktolerans. Riskaptit och risktolerans beslutas av styrelsen. I styrande regelverk tydliggörs ansvaret för riskhanteringen i såväl första som andra ansvarslinjen. I första linjen är affärsområdeschefer och chefer för centrala enheter ansvariga för att hantera och dokumentera risker inom sina ansvarsområden. Inom andra ansvarslinjen har riskfunktionen ansvar för att utveckla och förvalta riskhanteringssystemet i enlighet med interna och externa regelverk för riskhantering.

Övervaka och följ upp risker, utvärdera riskhantering

Processens nästa steg innebär att följa upp och övervaka att riskhanterande åtgärder genomförs. Chefer i verksamheten följer upp att de riskhanterande åtgärder som beslutats genomförs och får avsedd effekt. Riskfunktionen övervakar och stödjer första linjens uppföljning samt följer upp och utvärderar utförande och effektivitet av riskhanterande åtgärder.

Analysera och rapportera riskexponering

De risker som identifieras rapporteras kontinuerligt vidare i organisationen till berörda parter, inklusive riskfunktionen. Rapporterings- och eskaleringsrutiner är anpassade efter organisationsstrukturen och vad som är mest lämpligt för respektive riskkategori.

Minst två gånger per år sammanställer och analyserar riskfunktionen information om företagets risker samt övergripande status på riskhanterande åtgärder. Riskfunktionen rapporterar sin bedömning av företagets sammanlagda riskexponering till vd och styrelse. Därutöver rapporterar riskfunktionen omgående till vd och/eller styrelse om det finns allvarliga brister avseende riskhantering eller om händelser inträffat som kan leda till en materiell förändring av företagets riskexponering.

Riskorganisation och beslutsprocesser

Styrelsen i KPA Pensionsförsäkring AB har det yttersta ansvaret för att verksamheten bedrivs med god riskhantering. Ansvaret för riskhantering inom företaget följer i övrigt principen om de tre ansvarslinjerna.

Första ansvarslinjen

Den första ansvarslinjen utgörs av verksamheten där riskerna tas, vilket även innebär ansvar för att riskerna hanteras.

Inom första ansvarslinjen är affärsområdeschefer och chefer för centrala enheter ansvariga för att identifiera, analysera/värdera, hantera och dokumentera risker inom sina ansvarsområden. Detta innefattar även eventuell utlagd verksamhet. I chefsansvaret ingår att säkerställa god intern kontroll genom att se till att de processer och/eller rutiner som används möjliggör ett medvetet risktagande. Detta sker genom effektiva kontroller och övervakning av processer. Chefer på alla nivåer ansvarar för att den verksamhet de leder bedrivs enligt fastställda principer för riskhantering.

Alla medarbetare i företaget har, inom ramen för sina arbetsuppgifter eget ansvar för att identifiera, hantera risker och rapportera risker. Medarbetarna ska även rapportera incidenter såväl som väsentliga brister, limitöverträdelser och andra avvikelser till närmaste chef och/eller till funktionerna i andra ansvarslinjen i enlighet med vid var tid gällande rutiner.

Första ansvarslinjen ska ge andra och tredje ansvarslinjen tillgång till den information dessa behöver för att kunna genomföra kontroller och analyser av företags riskexponering.

Andra ansvarslinjen

Den andra ansvarslinjen utgörs av aktuarie-, risk- och compliancefunktionerna. Dessa funktioner är underställda vd, och stödjer vd och styrelse i deras arbete med att fullgöra sitt ansvar för aktuarie, risk-, compliance- och internkontrollverksamheten i företaget. Inom andra ansvarslinjen har riskfunktionen ansvar för att utveckla och förvalta riskhanteringssystemet i enlighet med de krav och principer som anges i företagsstyrningspolicyn och övriga styrande regelverk för riskhantering. Riskfunktionen ska stödja, övervaka och vid behov utmana första linjens identifiering, analys, värdering och hantering av risker. När det

gäller risker i försäkringsrörelsen ansvarar aktuariefunktionen för motsvarande aktiviteter. Riskfunktionen och aktuariefunktionen ska även tillhandahålla metod- och dokumentationsstöd och stödja första linjen vid tillämpningen av dessa. Ansvar, uppgifter och rapporteringsrutiner för andra linjens funktioner har fastställts i styrande regelverk.

Tredje ansvarslinjen

Den tredje ansvarslinjen utgörs av internrevisionen som arbetar på styrelsens uppdrag. Internrevisionen granskar och utvärderar riskhanteringssystemet, samt första och andra ansvarslinjens arbete med intern styrning och kontroll inklusive riskhantering. Ansvar och uppgifter för internrevisionen fastställs av styrelsen i styrande regelverk.

Styrelsens ansvar

Styrelsen är ytterst ansvarig för riskhanteringen. Ansvaret innebär bland annat att säkerställa att riskhanteringssystemet är ändamålsenligt och proportionerligt i förhållande till verksamhetens komplexitet och riskexponering. Styrelsen ansvarar även för uppföljning av att företags riskhanteringssystem fungerar i enlighet med styrelsens avsikter.

Styrelsen beslutar om företags riskaptit och risktolerans och säkerställer att riskaptiten och principerna för riskhantering ligger i linje med företags långsiktiga mål, strategier och affärsplaner. Styrelsen ska även säkerställa att den får tillgång till information om och har förståelse för de materiella risker som företaget är eller kan bli exponerat för. Styrelsen ska proaktivt begära information om materiella risker samt utmana den information som kommer från första och andra ansvarslinjen. Slutligen ska styrelsen säkerställa att information från riskhanteringssystemet beaktats vid styrelsebeslut. Hur detta ska dokumenteras.

Verkställande direktörens ansvar

Vd ska leda företaget i enlighet med de regelverk styrelsen fastställt. Vd ska därutöver fastställa de styrande regelverk som behövs för att tydliggöra ansvar och genomförande av riskhantering.

För att säkerställa ett aktivt informationsutbyte mellan ansvarslinjerna och öka kvaliteten i beslutsunderlag och rapportering till vd och styrelse har vd inrättat kommittéer där risk- och kapitalfrågor bereds

och diskuteras. Första och andra ansvarslinjen är representerade i dessa kommittéer.

Väsentliga risker i KPA Pensionsförsäkring AB

KPA Pensionsförsäkring AB definierar risk som osäkerhet om framtida händelser och deras effekter på företagets möjligheter att nå sina mål. Den verksamhet som KPA Pensionsförsäkring AB bedriver innebär risker som kan leda till förluster i försäkringsprodukter eller tillgångar. Händelser kopplade till försäkringsavtalen eller finansiella händelser vilka kan påverka företagets möjligheter att nå sina mål kallas försäkringsrisker respektive finansiella risker. Risker kan även uppstå som följd av såväl politiska förändringar, innovationer, förändrad rättslig praxis som icke ändamålsenliga interna processer, rutiner och system och brott mot externa eller interna regler. Dessa risker ryms inom kategorin verksamhetsrisker.

I kommande avsnitt beskrivs KPA Pensionsförsäkring AB:s försäkringsrisker, finansiella risker samt verksamhetsrisker.

Hantering av försäkringsrisker

Målet för KPA Pensionsförsäkring AB:s försäkringsverksamhet är att tillhandahålla ett utbud av produkter, som svarar mot våra kunders behov. KPA Pensionsförsäkring AB ska vara ett ansvarstagande och pålitligt företag med god kontroll av försäkringsriskerna. Hantering och värdering av risker i försäkringsverksamheten är grundläggande för alla försäkringsföretag. Korrekt prissättning tryggar KPA Pensionsförsäkring AB:s långsiktiga lönsamhet, reservsättningarna måste vara tillräckliga och fördelningen av överskott skälig. Såväl risker som principer och verktyg för riskhantering kan skilja sig åt mellan olika typer av försäkringskontrakt.

KPA Pensionsförsäkring AB erbjuder tjänstepensionsförsäkringar. Dessa utgörs av både olika former av sparandeförsäkring (förmånsbestämd och avgiftsbestämd traditionell livförsäkring samt fondförsäkring) och av riskförsäkring (premiebefrielseförsäkring). Produktutbudet exponerar KPA Pensionsförsäkring AB för en mängd olika försäkringsrisker, vilka hänger samman med försäkrade händelser och produkternas utformning. Konsekvenser av dessa risker beaktas när försäkringsvillkor

utformas, premier och åtaganden fastställs, försäkringstekniska avsättningar beräknas och överskott fördelas till försäkringsavtalen. Ett stort försäkrings-tagarkollektiv bidrar till en utjämning av de olika riskerna.

Den övergripande styrningen av försäkringsriskerna fastställs i de försäkringstekniska riktlinjerna och det försäkringstekniska beräkningsunderlaget. De försäkringstekniska riktlinjerna innehåller bland annat principer för hur premier bestäms, försäkringstekniska avsättningar beräknas och hur överskott fördelas. Riktlinjerna är också styrande för uppföljningen av gjorda antaganden. Riktlinjerna beslutas av styrelsen. I det försäkringstekniska beräkningsunderlaget, som beslutas av vd, anges vilka antaganden och beräkningsmetoder som ska gälla för att riktlinjerna ska uppfyllas. Aktuarietfunktionen föreslår förändringar av försäkringstekniska riktlinjer medan chefsaktuarien föreslår förändringar av försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

Dödlighetsrisk

Med dödlighetsrisk avses risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av en ökad eller minskad dödlighet bland de försäkrade. Om dödligheten överskattas vid tecknande av försäkring kan det leda till att för höga ersättningar utlovas. En överskattad dödlighet medför också att de beräknade avsättningarna blir otillräckliga, liksom att fördelningen av överskott blir felaktig. Det förekommer även risk för ökad dödlighet både bland vissa sparandeprodukter och riskprodukter.

Riskerna hanteras genom att dödligheten i bestånden följs upp, och genom att dödlighetsantaganden uppdateras. I samband med skadereglering av dödsfall sker också riskbedömning, främst av så kallade oriktiga uppgifter eller av om den försäkrade uppfyller kraven i villkoren för att omfattas av försäkringen.

Sjuklighetsrisk

Med sjuklighetsrisk avses risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar av de försäkrades insjuknande eller tillfrisknande.

Risken hanteras genom att sjukligheten i bestånden följs upp, och genom att sjuklighetsantaganden uppdateras.

Driftskostnadsrisk

Med driftskostnadsrisk avses risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål påverkas av risken för att de driftskostnader som försäkringen medför underskattas. Underskattade driftskostnader kan medföra förluster på grund av att för höga ersättningar utlovas eller att otillräckliga avsättningar beräknas. Även fördelning av överskott påverkas av belastning för driftskostnader. Förutsättningar för hantering av driftskostnadsrisken skapas genom uppföljning och utveckling av förbättrade metoder för att fördela driftskostnader.

Optionsrisk

Många försäkringsprodukter, främst produkter med sparandeinslag, innehåller optioner att avsluta försäkringen på grund av flytt samt att avsluta premiebetalningen. Med annullationsrisk avses risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s finansiella resultat och ställning påverkas till följd av ett ökat utnyttjande av dessa optioner. Försäkringstagaren har även en option att ändra till exempel utbetalningstidpunkt eller utbetalningstidens längd. I optionsrisk ingår, förutom annullationsrisk, även risken att KPA Pensionsförsäkring AB inte når sina mål på grund av att nyttjandet av dessa optioner avviker från vad som är förväntat.

Dessa optionsrisker regleras i första hand genom försäkringsvillkor och ändringsregelverk. Målen är att avgiftsstrukturen ska vara utformad så att lönsamheten kan bibehållas och finansiell stabilitet upprätthållas. Vidare bör det säkerställas att avsättningarna är tillräckliga vid annullationer samt att annullationer inte medför att oskälig andel av överskottet utbetalas så att kvarvarande/övriga kunder drabbas negativt.

Katastrof- och koncentrationsrisk

Med katastrofrisk avses risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av en enskild händelse som drabbar en stor andel av beståndet av försäkrade. Koncentrationsrisk avser i stället risken för att KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av otillräcklig diversifiering av försäkringsrisker inom och mellan verksamhetsgrenar.

Koncentrationsrisker kan medföra att enskilda händelser kan få betydande konsekvenser. Koncentrationsrisk kan också uppstå om KPA Pensionsförsäkring AB är ensidigt exponerat mot till exempel ett begränsat produktutbud eller ett enskilt avtalsområde.

KPA Pensionsförsäkring AB:s försäkringsverksamhet är inriktad på stora kollektiv. Inom ett och samma kollektiv adderas en stor mängd oberoende risker vilket ger en riskutjämning i form av en större förutsägbarhet om den totala ersättningens omfattning. För kollektivavtalad försäkring har KPA Pensionsförsäkring AB begränsad möjlighet att styra över riskspridningen, men de stora bestånd som KPA Pensionsförsäkring AB försäkrar reducerar denna risk.

KPA Pensionsförsäkring AB har ett återförsäkringsprogram som omfattar katastrofåterförsäkring för olyckshändelser med mer än ett dödsfall. Katastrof- och koncentrationsrisker utvärderas löpande och återförsäkringsprogrammet justeras vid behov.

Utöver ovan nämnda försäkringsrisker så kan förändringar i lagar och externa regelverk också få betydelse för KPA Pensionsförsäkring AB:s möjlighet att nå sina mål. Dessa hanteras bland annat genom omvärldsbevakning och justerad prissättning.

Mätning av försäkringsrisk

Mätning av försäkringsrisk sker genom uppföljning. Bland annat sker uppföljning av det så kallade riskresultatet och driftskostnadsresultatet. Uppföljning sker också av använda antaganden och av hur känsliga avsättningarna är för en förändring av dessa.

En validering av försäkringsrisker görs i samband med lämplighetsprövning av kapitalkravsberäkningar för försäkringsrisker i Trafikljuset.

De försäkringstekniska avsättningarnas känslighet visas under rubriken Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk. Koncentrationer av försäkringsrisk analyseras under rubriken Koncentrationer av försäkringsrisk.

Exponering mot försäkringsrisk

I hur hög grad KPA Pensionsförsäkring AB är exponerat för olika typer av försäkringsrisk illustreras genom de stresser som visas under rubriken Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk. Störst påverkan har en ökad länglevnad (minskad dödlighet) och ett ökat utnyttjande av optioner. 39 procent av KPA Pensionsförsäkring AB:s försäkringstekniska avsättningar utgörs av försäkringar med länglevnadsrisk år 2016 medan 68 procent utgörs av försäkringar med option att flytta och/eller ändra utbetalningstidens längd.

Känslighetsanalyser och stresstester för försäkringsrisk

I tabellen visas hur de försäkringstekniska avsättningarna skulle förändras om antaganden om dödlighet, sjuklighet, driftskostnader eller utnyttjandet av optioner förändrades. De förändringar av antaganden som visas i tabellen nedan baseras till stor del på KPA Pensionsförsäkring AB:s riskprofil och är att betrakta som stresser. Företagets bedömning är att detta ger en rättvisande bild av känsligheten i avsättningarna. Tabellen visar känsligheten i KPA Pensionsförsäkring AB:s totala avsättningar, för såväl sparandeförsäkring som riskförsäkring. De försäkringstekniska avsättningarnas känslighet för ränteförändringar framgår av avsnittet om finansiella risker.

Dödssannolikheten antas minska med 20 procent. En minskad dödssannolikhet innebär minskade avsättningar för efterlevandepensioner och ökade avsättningar för sparandeförsäkringar utan återbetalningsskydd. I tabellen visas det sammanvägda resultatet.

Utnyttjande av optioner stressas genom att fem procent av de försäkringar där möjlighet finns att nyttja optionen annulleras. Därutöver stressas ökat utnyttjande av optioner genom att andelen i beståndet som utnyttjar möjligheten att ändra utbetalningstiden antas öka med 50 procent.

Sjukligheten stressas genom att

- ettårssannolikheten för insjuknande ökas med 50 procent,
- sannolikheten att sjukfall upphör minskas med 20 procent och
- invaliditetsgraderna ökas med 20 procent.

Reservavsättningen för framtida driftskostnader antas öka med tio procent.

Analyserna är gjorda utan hänsyn till eventuella korrelationer mellan antaganden.

Moderföretaget	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital
Försäkringstekniska avsättningar 2016-12-31	90 982		
Dödlighet	93 131	-2 149	-2 149
Optioner - annulation	87 526	-66	-2 768
Optioner - ändring av utbetalningstid	93 428	-2 446	-2 446
Sjuklighet	91 010	-28	-22

Moderföretaget	Avsättningar brutto	Effekt på resultat före skatt	Effekt på eget kapital
Försäkringstekniska avsättningar 2015-12-31	81 567		
Dödlighet	83 502	-1 935	-1 935
Optioner - annulation	78 514	-66	-2 471
Optioner - ändring av utbetalningstid	83 626	-2 059	-2 059
Sjuklighet	81 585	-18	-14
Driftskostnader	81 721	-154	-154

Koncentrationer av försäkringsrisk

Koncentration av försäkringsrisk uppstår om riskexponeringen är koncentrerad till ett fåtal försäkrade eller viss geografisk plats.

Försäkringar med risk för förhöjd dödlighet eller sjuklighet är geografiskt spridda över Sverige. De är även spridda på ett stort antal olika försäkringar.

Detta illustreras i nedanstående tabell som visar antal försäkringsavtal som är exponerade mot en förhöjd dödlighet eller sjuklighet och försäkrat belopp i olika beloppsintervall.

Moderföretaget	2016		2015	
	Antal försäkringar	Totalt försäkrat belopp	Antal försäkringar	Totalt försäkrat belopp
Försäkrat belopp som betalas ut i händelse av dödsfall eller sjukfall				
Dödsfall				
Mindre än 20 prisbasbelopp	119 094	27 207	119 571	26 327
20-30 prisbasbelopp	185	192	156	163
30-45 prisbasbelopp	25	38	17	26
45-60 prisbasbelopp	2	5	1	2
Mer än 60 prisbasbelopp	1	3	1	3
	119 307	27 445	119 746	26 521
Sjukfall				
Mindre än 20 prisbasbelopp	118 570	2 451	119 478	2 401
20-30 prisbasbelopp	710	769	623	679
30-45 prisbasbelopp	427	691	394	637
45-60 prisbasbelopp	184	419	175	403
Mer än 60 prisbasbelopp	183	669	139	493
	120 074	4 999	120 809	4 613

Rapportering av försäkringsrisk

Som ett led i KPA Pensionsförsäkring AB:s interna uppföljning och riskhantering informeras styrelsen löpande om utvecklingen av försäkringsriskerna. I riskrapporten, riskfunktionens rapport om risker till vd och styrelse, ges en samlad bild av riskläget. Riskrapporten innehåller information om såväl finansiella-, försäkrings- och verksamhetsrisker. Riskrapporten innehåller såväl kvantitativ som kvalitativ uppföljning av risker.

I aktuarierapporten rapporterar aktuariefunktionen till styrelsen om förändrade metoder och modeller för hantering av försäkringsrisk i samband med tecknande av försäkring, överskottshantering och beräkning av försäkringstekniska avsättningar, liksom förändring av parametrar. Extern rapportering sker i

form av Aktuarieredogörelsen, i årsrapporten till FI, vilken innehåller en analys av årets legala riskresultat och driftsresultat.

Finansiella risker

Finansiell risk definieras som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av finansiella händelser. Exempel på händelser kan vara marknadshändelser såsom aktiekursfall eller förändring av marknadsräntor men även andra finansiella händelser som förändrad kreditvärdighet eller fallissemang hos motparter.

Målet för förvaltningen av tillgångarna är att uppnå högsta möjliga reala avkastning under gällande risk- och placeringsrestriktioner. KPA Pensionsförsäkring AB ska vara det ledande pensionsföretaget

inom trygg pension och etiska placeringar. Ett steg i detta arbete är att företaget ställer etiska krav på de företag där placeringar görs. Valet av tillgångsportfölj görs med utgångspunkten att företaget ska tåla att utvecklingen på finansmarknaderna blir mycket svag. Ytterligare begränsningar vid valet av sammansättningen av tillgångsportföljer är att regulatoriska krav avseende skuldtäckning och solvens ska uppfyllas samt att risknivån aldrig får vara högre än att grönt ljus erhålls i Finansinspektionens trafikljusmodell.

Styrelsen har det yttersta ansvaret för förvaltningen av företagets tillgångar och anger ramar och limiter för exponeringar samt riktlinjer för verksamheten. Vd ansvarar för att förvaltningen av företagets tillgångar sker inom de ramar och anvisningar som styrelsen givit samt för översynen av placeringsriktlinjerna. Finanskommittén är vd:s forum för uppföljning av tillgångsförvaltningen och beslut rörande den taktiska riskstyrningen.

Vid valet av placeringsinriktning beaktas tillgångarnas och skuldernas egenskaper såsom förväntad avkastning, risk och korrelation, prognoser för försäkringsrörelsens utveckling samt möjlighet att använda tillgångarna för skuldtäckning. Därutöver gör företaget en miljö- och etikanalys av de företag där placeringar görs. Den placeringsinriktning som fastställs ger ramar för tillgångsförvaltningen. Inom dessa ramar och limiter ansvarar avdelningen för kapitalförvaltning för den löpande förvaltningen och för spridningen mellan olika tillgångsslag såsom aktier, obligationer, valutor, fastigheter samt specialplaceringar (såsom hedgefonder eller placeringar i syfte att uppnå en exponering mot råvaror och infrastruktur).

Placeringar sköts både internt och genom externt utlagda förvaltningsuppdrag. Löpande aktie- och ränteförvaltning samt värdepappersadministration har lagts ut till Swedbank Robur. Placeringar vars huvudsyfte är att matcha placeringsrisker i åtagandena eller justera portföljens risknivå hanteras internt inom avdelningen för kapitalförvaltning. Även specialplaceringar och placeringar i fastigheter sköts internt inom företaget.

Hantering av finansiella risker

Inom traditionell försäkring med avkastningsgaranti är utvecklingen på de finansiella marknaderna och avkastningen på placeringstillgångarna av stor betydelse, inte bara för försäkringstagarna/förmånstagarna utan även för företaget som helhet. Avkastningsgarantin i försäkringarna bestäms utifrån de långsiktiga avkastningsmålen så att garantin med betryggande säkerhet kan infrias.

Aktuariefunktionen ansvarar för att löpande avstämningar av garantinivåerna görs mot aktuella marknadsnoteringar, speciellt marknadsräntorna, för att säkerställa att framtida garantier är förenliga med avkastningsmålen samt följa att utbetalning av överskott är lämplig i förhållande till kort- och långsiktig avkastning eller legala krav (kontributionsprincipen).

Företagets kapitalförvaltning ansvarar för att styra, följa upp och utvärdera hur de utlagda förvaltningsuppdragen sköts. Swedbank Robur ansvarar för daglig kontroll av efterlevnaden av gällande placeringsriktlinjer samt att resultatet av utförd kontroll rapporteras till Riskfunktionen och företagets kapitalförvaltning. Riskfunktionen genomför självständig uppföljning av exponeringar på daglig basis av de limiter som fastställts av styrelsen i placeringsriktlinjerna. Rapportering sker regelbundet till vd och styrelse avseende utvecklingen av de finansiella riskerna och omgående av eventuella överträdelser av limiterna.

I placeringsriktlinjerna anges principerna för vilka instrument, emittenter och motparter som är tillåtna att använda i förvaltningen av placeringstillgångarna. Den totala tillgångsportföljen i KPA Pensionsförsäkring AB är sammansatt av fem delportföljer: aktier, räntor, fastigheter, specialplaceringar och säkringsinstrument.

I huvudsak används derivat för att skräddarsy portföljens risknivå. Ett annat syfte är att matcha marknadsrisker i åtagandena, exempelvis med ränteswappar för att reducera balansräkningens räntekänslighet.

Under året har handel skett med aktier, räntebärande värdepapper, värdepappersfonder, valutor och derivat på dessa (aktieindexterminer, aktieindexoptioner, ränteterminer, ränteswappar och valutaterminer).

Marknadsrisker

KPA Pensionsförsäkring AB definierar marknadsrisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i marknadspriser. Marknadsrisken är en betydande risk för KPA Pensionsförsäkring AB och delas i sin tur in i ränterisk, aktiekursrisk, fastighetsprisrisk, spreadrisk samt valutarisk. Dessa risker värderas och utvärderas nedan, i känslighetsanalyserna tas hänsyn till effekten av eventuella derivatpositioner.

Mätning av aktiekursrisk

KPA Pensionsförsäkring AB definierar aktiekursrisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i aktiekurser. Aktiekursrisken mäts med hjälp av känslighetsanalyser som mäter effekten på resultat före skatt och eget kapital av en nedgång med tio procent i marknadsvärdet på samtliga innehav, vilket illustreras i tabellen nedan. För aktiederivat mäts risken som värdeförändringen på derivatpositionen då den underliggande tillgången minskar i värde i samma utsträckning som övriga aktieinnehav.

Aktiepriskänslighet 2016	Koncern	
	Marknadsvärde	Känslighet
Aktier	57 405	-5 741
Investeringsfonder aktier	619	-62
Kapitalandelsbevis	140	-14
Restitutioner	12	-1
Lån till intresseföretag	57	-6
Aktierelaterade derivatinstrument	6	309
Nettopåverkan resultat före skatt		-5 515
Nettopåverkan eget kapital		-5 501

Mätning av fastighetsprisrisk

Fastighetsprisrisken mäts genom känslighetsanalyser som effekten på resultat före skatt och eget kapital vid en nedgång med tio procent i marknadsvärde på fastighetsinnehaven. Moderbolaget KPA Pensionsförsäkring AB saknar innehav i direktägda fastigheter. Samtliga fastigheter ägs via dotterföretag. Eftersom dotterföretag är undantagna i IFRS 7 redovisas därför ingen fastighetspriskänslighet för moderbolaget eftersom risken inte är väsentlig.

Fastighetspriskänslighet 2016	Koncern	
	Marknadsvärde	Känslighet
Förvaltningsfastigheter	8 687	-869
Fastighetsfonder	284	-28
Övriga tillgångar som innehåller fastighetsprisrisk	198	-20
Nettopåverkan resultat före skatt		-917
Nettopåverkan eget kapital		-915

Mätning av ränterisk

KPA Pensionsförsäkring AB definierar ränterisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i marknadsräntor. Värderingen av företagets åtaganden är av stor betydelse för det finansiella resultatet och företagets stabilitet. Ränterisken, det vill säga risken för förändringar i marknadsräntor, påverkar bolagets riskutrymme.

För KPA Pensionsförsäkring AB är det ofördelaktigt med fallande marknadsräntor eftersom avsättningsbehovet då ökar mer än värdet av räntebärande placeringar ökar. Denna räntekänslighet justeras löpande till önskad nivå genom justering av utlagda räntemandat och genom handel med räntederivat.

Bolagsaktuarien ansvarar för att rätt antagande om avkastningsskatt belastar försäkringarna och att avsättningarna för framtida avkastningsskatt är tillräckliga. Dessa avsättningar är avhängiga statens upplåningskostnader och påverkas främst av framtida

marknadsräntor.

Ränterisken mäts genom kapitalkrav beräknat enligt Finansinspektionens trafikljusmodell. I trafikljusmodellen mäts ränterisk som känsligheten i hur tillgångar och skulder påverkas av förändringar i nominella respektive reala räntor. Beräkning utförs separat för svenska kronor, euro samt andra utländska valutor. Mätningen utförs baserat på scenario om parallellförskjutning av nominella marknadsräntor i SEK med +/- 1 procentenhet för tillgångar. För åtaganden utgår scenariot från en parallellförskjutning av nominella marknadsräntor för ränteswappar i SEK med +/- 1 procentenhet. För reala räntor utförs motsvarande beräkning men med en parallellförskjutning med +/- 0,5 procentenheter. För ränterisk följs även matchningsgraden upp. Matchningsgraden utgör förhållandet mellan tillgångarnas och skuldernas räntekänslighet vid en parallellförskjutning av ränteläget med - 1 procentenhet.

Känslighetsanalys ränterisk 2016	Moderföretaget	
	Marknadsvärde	Känslighet
Minskning av marknadsräntan		
Värdeförändring räntebärande tillgångar	78 215	2 221
Redovisat värde på försäkringstekniska avsättningar	<u>90 982</u>	<u>-9 517</u>
Nettopåverkan resultat före skatt		-7 296
Nettopåverkan eget kapital		-7 277

Känslighetsanalys ränterisk 2015	Moderföretaget	
	Marknadsvärde	Känslighet
Minskning av marknadsräntan		
Värdeförändring räntebärande tillgångar	73 388	2 747
Redovisat värde på försäkringstekniska avsättningar	<u>81 567</u>	<u>-8 975</u>
Nettopåverkan resultat före skatt		-6 228
Nettopåverkan eget kapital		-6 228

Följande tabell illustrerar hur företaget är exponerat för ränterisk utifrån räntebärande tillgångar och skulders räntebindningstid.

Räntebindningstider för tillgångar och skulder				
Räntexponering	0-5 år	5-15 år	15 år -	Totalt
Moderföretaget 2016				
Tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inkl uppl ränteintäkt)	60 265	13 742	2700	76 706
Andra räntebärande finansiella instrument, netto	3 156	-	-	3 156
Övriga lån inklusive lån emitterade till intresseföretag	198	1 858	-	2 056
Summa tillgångar före ekonomisk säkring med derivat	63 619	15 600	2 700	81 918
Skulder och avsättningar				
Försäkringstekniska avsättningar	15 900	32 490	42 592	90 982
Summa skulder före ekonomisk säkring med derivat	15 900	32 490	42 592	90 982
Netto, tillgångar och skulder före ekonomisk säkring med derivat	47 719	-16 890	-39 892	-9 064
Nominellt värde räntederivat	8 458	1 102	-	9 560
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	56 177	-15 788	-39 892	496

Räntebindningstider för tillgångar och skulder				
Räntexponering	0-5 år	5-15 år	15 år -	Totalt
Moderföretaget 2015				
Tillgångar				
Obligationer och andra räntebärande värdepapper (inkl uppl ränteintäkt)	56 357	13 159	2 517	72 033
Andra räntebärande finansiella instrument, netto	3 486	-	-	3 486
Övriga lån inklusive lån emitterade till intresseföretag	293	1 770	-	2 063
Summa tillgångar före ekonomisk säkring med derivat	60 136	14 929	2 517	77 582
Skulder och avsättningar				
Försäkringstekniska avsättningar	14 956	29 249	37 362	81 567
Summa skulder före ekonomisk säkring med derivat	14 956	29 249	37 362	81 567
Netto, tillgångar och skulder före ekonomisk säkring med derivat	45 180	-14 320	-34 845	-3 985
Nominellt värde räntederivat	38	-	-	38
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	45 218	-14 320	-34 845	-3 947

Någon tabell lämnas ej för koncernen då skillnaden i räntexponering jämfört med koncernen är liten.

Ränterisk kassaflödesrisk

I tabellen nedan framgår hur en ökning eller sänkning av marknadsräntan på 0,5 procent påverkar ränteintäkter respektive räntekostnader för tillgångar och skulder med räntebindningstid på upp till ett år.

	Koncern		Moderföretaget	
Ökning av marknadsräntan	2016	2015	2016	2015
Ränteintäkter för obligationer och andra räntebärande värdepapper	-7	-4	-7	-4
Ränteintäkter för övriga lån	0	14	0	14
Ränteintäkter för andra räntebärande finansiella instrument	16	17	16	17
	9	27	9	27

	Koncern		Moderföretaget	
Minskning av marknadsräntan	2016	2015	2016	2015
Ränteintäkter för obligationer och andra räntebärande värdepapper	7	4	7	4
Ränteintäkter för övriga lån	0	-14	0	-14
Ränteintäkter för andra räntebärande finansiella instrument	-16	-17	-16	-17
	-9	-27	-9	-27

Den genomsnittliga ekonomiska durationen för livförsäkringstekniska avsättningar för hela beståndet i KPA Pensionsförsäkring AB är 21,8 år per 2016-12-31. Uppgiften berör 92 procent av de försäkringstekniska avsättningarna. Motsvarande uppgifter lämnas inte för koncernen då tillkommande likviditetsrisk bedöms som marginell.

Vad avser försäkringsskulder (avsättning) framgår den beräknade tiden för kassautflödet för skulderna av nedanstående tabell.

	2016		2015	
Moderföretaget	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år	Sammanlagda avsättningar, brutto	Duration, år
Förmånsbestämd försäkring	20 480	15	19 214	16
Avgiftsbestämd traditionell försäkring	70 434	23	62 377	23
Sjuk- och premiebefrielseförsäkring	69	7	68	7
Totalt	90 983	22	81 659	22

Mätning av valutakursrisk

KPA Pensionsförsäkring AB definierar valutarisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar i valutakurser. I de fall tillgångar eller skulder är exponerade mot andra valutor än svenska kronor uppstår valutarisk. Valutaexponering får endast förekomma mot de valutor där exponering kan uppstå genom placeringar i aktier

och räntor. Valutaexponeringen begränsas genom fastställda limiter och styrs främst genom nyttjandet av valutaterminer och -swappar. Företagets försäkringsåtaganden är enbart denominerade i svenska kronor. Valutarisken mäts som effekten på balansräkning och resultat av en uppgång med 10 procent i den svenska kronan mot samtliga aktuella valutaexponeringar.

Företagets valutaexponering före och efter säkring med derivat redovisas i nedanstående tabell.

Valutakursexponering	USD	EUR	JPY	GBP	Övrigt
Moderföretaget 2016					
Placeringstillgångar					
Aktier och andelar	21 343	4 507	3 183	2 237	4 362
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	6 758	-	-	-	-
Övriga tillgångar	210	943	28	10	63
Summa tillgångar	28 311	5 450	3 211	2 247	4 425
Övriga skulder och avsättningar	-183	-161	-	-	-
Summa skulder och avsättningar	-183	-161	-	-	-
Nettoexponering före ekonomisk säkring med derivat	28 128	5 289	3 211	2 247	4 425
Nominellt värde valutaterminer	-12 078	-5 698	-1 100	-	-915
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	16 050	-409	2 111	2 247	3 510

Valutakursexponering	USD	EUR	JPY	GBP	Övrigt
Moderföretaget 2015					
Placeringstillgångar					
Aktier och andelar	17 568	4 109	2 767	2 087	3 762
Obligationer och andra räntebärande värdepapper					
Övriga tillgångar	349	1 186	2 624	4	14
Summa tillgångar	17 917	5 295	5 391	2 091	3 776
Övriga skulder och avsättningar	-63	-176	-	-	-
Summa skulder och avsättningar	-63	-176	-	-	-
Nettoexponering före ekonomisk säkring med derivat	17 854	5 119	5 391	2 091	3 776
Nominellt värde valutaterminer	-4 408	-4 798	-1 246	-	-954
Nettoexponering efter ekonomisk säkring med derivat	13 446	321	4 145	2 091	2 822

Tabellen visar hur en ogynnsam förändring med tio procent av bolagets nettoexponering mot respektive valuta (efter ekonomisk säkring med derivat) påverkar resultat före skatt och eget kapital.

	2016		2015	
Känslighetsanalys - valutakursrisk	Marknadsvärde	Känslighet	Marknadsvärde	Känslighet
USD	28 311	-2 831	13 446	-1 345
EUR	5 450	-545	321	-32
JPY	3 211	-321	4 145	-415
GBP	2 247	-225	2 091	-209
Övriga	4 425	-443	2 822	-282
Nettopåverkan resultat före skatt		-4 364		-2 283
Nettopåverkan eget kapital		-4 353		-2 277

Mätning av spreadrisk

Spreadrisk är risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av förändringar av inbördes differenser av räntor för värdepapper. Företaget har som policy att endast tillåta placeringar i värdepapper med hög kreditvärdighet. Spreadrisk mäts med hjälp av känslighetsanalys som mäter effekten på resultat före skatt och eget kapital vid en ökning av spreaden med 10 bp. Beräkningen kompletteras med stresstest för kartläggning av hur en negativ utveckling av spreaden påverkar företagets resultat. Därutöver följs utvecklingen av relevanta spreadar upp löpande.

Känslighetsanalys - spreadrisk	Moderföretag	
	Marknadsvärde	Känslighet
2016		
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	45 765	-126
Nettopåverkan resultat före skatt		-126
Nettopåverkan eget kapital		-126

Kreditrisk

Kredit-, motparts- och emittentrisker är risker att motparter eller emittenter inte fullgör sina finansiella förpliktelser och att eventuella säkerheter inte täcker fordran. Företaget har som policy att i huvudsak endast tillåta placeringar i värdepapper med hög kreditvärdighet och för en förteckning över godkända emittenter och motparter. Kredit- och motpartsriskerna i denna del av verksamheten bedöms därför vara små. Kreditrisk uppstår i placeringsverksamheten, men även inom återförsäkring.

Kreditrisk i fordringar på återförsäkrare

Försäkringsföretagets återförsäkringspolicy innebär att avtal endast ingås med återförsäkrare med kreditbetyg A eller högre. Återförsäkrarnas kreditvärdighet ses över regelbundet för att säkerställa att det beslutade återförsäkringsskyddet upprätthålls. Per balansdagen finns inga fordringar på återförsäkrare.

Kreditrisk i derivat

För standardiserade derivat begränsas kreditrisken till medel på konto hos den så kallade clearingkontohållaren. För ej standardiserade derivat begränsas kreditrisken i enlighet med ISDA-avtal och CSA-avtal.

Den kreditriskexponering (efter avdrag för värde av säkerheter) som bolaget är exponerat för i olika klasser av finansiella tillgångar framgår av tabellen nedan (Maximal kreditexponering). Kredit- och motparts-riskerna bedöms vara små. Under not 22 visas företags derivatexponeringar till verkligt värde.

Mätning av kreditrisk

Den kreditriskexponering som företaget är exponerat för (efter avdrag för värde av säkerheter) i olika klasser av finansiella tillgångar framgår av nedanstående tabell.

Jämförelsetal marknadsrisker

I nedanstående tabell redovisas jämförelsetal avseende påverkan på resultat före skatt utifrån de kapitakrav som beräknades enligt Trafikljuset år 2015. För aktieprisrisk redovisas effekten av en kursnedgång på 40 procent för svenska aktier och andelar samt en kursnedgång på 35 procent för utländska aktier. För fastighetsprisrisk redovisas effekten av en prisnedgång på 35 procent för fastigheter. Fastigheterna bestod enbart av aktier i koncern- och intresseföretag som förvaltar fastigheter.

Marknadsrisk	Moderföretaget
	2015
Aktiekursrisk	-18 260
Fastighetsprisrisk	-1 814

Moderföretaget	2016			2015		
Maximal kreditriskexponering innan och efter hänsyn till säkerheter	Brutto	Erhållna säkerheter	Netto	Brutto	Erhållna säkerheter	Netto
Tillgångsklass						
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	75 972	-	75 972	71 152	-	71 152
Övriga lån	2 056	-	2 056	2 063	-	2 063
Utlåning till kreditinstitut	619	-	619	-	-	-
Derivat	286	161	125	289	171	118
Fordringar	1 209	-	1 209	-	-	-
Upplupna ränteintäkter	748	-	748	885	-	885
Summa	80 890	161	80 729	74 389	171	74 218

Moderföretaget, 2016	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Ingen rating	Totalt
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	44 717	21 986	9 863	-	-	-	140	76 706
Övriga finansiella tillgångar har ingen rating	-	-	-	-	-	-	2 056	2 056
Summa före säkerheter	44 717	21 986	9 863	-	-	-	2 196	78 762
Moderföretaget, 2015								
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	46 754	14 843	10 281	-	-	-	155	72 033
Övriga finansiella tillgångar har ingen rating	-	-	-	-	-	-	2 062	2 062
Summa före säkerheter	46 754	14 843	10 281	-	-	-	2 217	74 095

Finansiell koncentrationsrisk

KPA Pensionsförsäkring AB definierar finansiell koncentrationsrisk som risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av otillräcklig diversifiering av tillgångar.

Företagets största koncentrationsrisk är exponeringen mot Swedbank. Denna koncentrationsrisk beaktas vid valet av placeringsinriktning och särskilt vid sammansättningen av företagets aktieportfölj. I

relation till marknadsriskerna bedöms övriga koncentrationsrisker vara låga genom den diversifiering som ges av företagets placeringsinriktning.

Mätning av finansiella koncentrationsrisker

Den finansiella koncentrationsrisken mäts och följs upp för stora koncentrationer av riskexponeringar. De största koncentrerade exponeringarna följs upp särskilt genom scenarioanalys och uppföljning av utveckling av värde och andel av tillgångsportföljen.

Väsentliga koncentrationer av kreditrisk

Tabellerna avser företagets största koncentrationer

Moderföretaget, 2016	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
Svenska Handelsbanken	14 010	14 010
Swedbank	11 807	10 211
Nordea	10 975	10 976
SEB	9 860	9 863
Ellevio	1 858	-
JP Morgan	1 292	-
SBAB	500	500

Moderföretaget, 2015	Totalt	Varav säkerställda bostadsobligationer
Svenska Handelsbanken	14 037	14 037
Swedbank	13 419	10 639
SEB	10 282	10 281
Nordea	9 991	9 991
Ellevio	1 770	-
JP Morgan	1 077	-
SBAB	637	637

Väsentliga koncentrationer av aktierisk

Tabellerna avser företagets största koncentrationer

Moderföretaget, 2016	Totalt
Swedbank A	3 711
Nordea Bank	1 906
Atlas Copco	1 552
Hennes & Mauritz B	1 394
Svenska Handelsbanken	1 068
Svenska Cellulosa	966
Ericsson B	962

Moderföretaget, 2015	Totalt
Swedbank A	3 111
Hennes & Mauritz B	1 692
Nordea	1 555
Ericsson B	1 279
Atlas Copco A	1 083
Assa Abloy N	865
Svenska Handelsbanken	863

Likviditetsrisker

KPA Pensionsförsäkring AB definierar likviditetsrisk som risken att finansiella transaktioner inte kan fullgöras eller endast till avsevärd merkostnad, förlust eller oönskad riskexponering. Tillgångarna placeras i huvudsak i värdepapper med god likviditet. Detta säkerställer att mängden likvida tillgångar med

betryggande marginal överstiger företagets i närtid förväntade betalningsförpliktelser.

För derivat har handel i huvudsak skett i marknader med god likviditet, varför likviditetsrisken bedöms vara låg. Företagets och koncernens likviditetsrisk anses vara av ringa betydelse i den totala riskbilden.

	Återstående löptider				
Moderföretaget, 2016	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Skulder	161	226	-	-	949

	Återstående löptider				
Moderföretaget, 2015	På anmodan	Mindre än 1 år	1-5 år	Mer än 5 år	Utan löptid
Skulder	170	116	-	-	-

Verksamhetsrisker

Med verksamhetsrisk avses risken för att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av händelser i verksamhetens omvärld eller interna miljö eller till följd av strategiska, affärsrelaterade eller operativa beslut. Verksamhetsrisk delas in i följande underkategorier.

Affärsrisk

Affärsrisk, som avser risken för att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av strategiska eller affärsrelaterade beslut eller händelser utanför företagets direkta kontroll. Affärsrisker kan till exempel uppstå till följd av innovationer och marknadsförändringar, regelverksförändringar, makroekonomiska och politiska händelser eller vid strategiska eller affärsrelaterade beslut. Affärsriskerna påverkas av företagets förmåga att hantera förändringar. Affärsrisk delas in i omvärldsrisk (händelser utanför bolagets direkta kontroll) och beslutsrisk (att strategiska eller affärsrelaterade beslut baseras på otillräckliga underlag eller analyser).

Operativ risk

Med operativ risk avses risken att företagets möjlighet att nå sina mål påverkas till följd av händelser i den löpande verksamhetens genomförande, som uppstår till följd av processer, system eller människor.

Hantering av verksamhetsrisker

En grundläggande princip inom företaget är att risk ska tas medvetet och riskhanteringen är därför en integrerad del av verksamhetsstyrningen. Riskhanteringen i företaget sker systematiskt både i verksamhetsprocesserna (löpande verksamheten) som i affärsplanering och inför väsentliga förändringar. Nedan beskrivs hur verksamhetsrisker hanteras inom företaget.

Identifiera verksamhetsrisker

Riskidentifiering innebär att systematiskt identifiera händelser som, om de inträffar, kan påverka företagets möjligheter och förmåga att nå såväl kortsiktiga som långsiktiga mål och att upprätthålla intern kontroll. Utgångspunkt vid riskidentifiering är verksamhetens mål, en aktuell omvärldsanalys och nulägesbedömning samt eventuella incidenter.

Omvärldsanalysen ska innefatta bevakning av nya riskområden. En annan viktig grund för riskidentifiering är att bedöma hur kritisk den information är som hanteras i verksamheten eller påverkas av en förändring. Syftet med riskidentifiering är att öka insikten om vilka händelser som kan uppstå och vilka hot eller eventuella möjligheter de kan innebära. Kunskap om verksamheten och dess risker finns framförallt i första ansvarslinjen där respektive chef är ansvarig för att risker identifieras inom sina ansvarsområden, som även innefattar eventuell utlagd verksamhet. I samband med riskidentifiering ska även de konsekvenser som kan uppstå om risken inträffar och de bakomliggande orsakerna till risken identifieras och dokumenteras. Riskfunktionen inom företaget stödjer och utmanar första ansvarslinjen i riskidentifieringen samt tillhandahåller metodstöd.

Genomföra riskanalys

I nästa steg genomförs en systematisk analys och värdering av konsekvens och sannolikhet för de risker som identifierats. Effekten av eventuell samverkan mellan olika risker ska också analyseras. Syftet är att ta fram underlag för beslut om hur riskerna ska hanteras och att göra det möjligt att bedöma företagets sammanlagda riskexponering. För risker som bedöms samverka eller enskilt ha stor påverkan på flera områden inom verksamheten ska scenarioanalyser tillämpas.

Värderingen av konsekvenser ska göras avseende kundpåverkan, påverkan på varumärke och ekonomisk påverkan. Genom att bedöma alla riskers konsekvens på varumärket fångas den sammanlagda så kallade "ryktesrisken".

Hantera verksamhetsrisker

Hantering av identifierade risker sker genom att besluta om riskerna ska accepteras, reduceras/ökas eller elimineras, för att därefter besluta om vilka eventuella åtgärder som ska vidtas, samt att slutligen planera och genomföra beslutade åtgärder. Företagets riskaptit ska vara vägledande för beslut om hantering. Risktagandet begränsas ytterst av företagets risktolerans som anger vilken riskexponering som är acceptabel.

Övervaka och följa upp verksamhetsrisker, utvärdera riskhantering

Processens nästa steg innebär att chefer i första ansvarslinjen ansvarar för att följa upp att beslutade riskhanterande åtgärder genomförs och får avsedd effekt. Riskfunktionen övervakar och stödjer första ansvarslinjens uppföljning samt följer upp och utvärderar utförande och effektivitet av riskhanterande åtgärder. Riskfunktionen övervakar och utvärderar även den sammanlagda riskexponeringen i förhållande till företagets riskaptit och risktolerans. Avseende risker i försäkringsrörelsen har aktuariefunktionen motsvarande ansvar. Därutöver ansvarar Riskfunktionen för att definiera, analysera och följa upp riskindikatorer i syfte att i ett tidigt skede fånga upp signaler om ökad riskexponering.

Analysera och rapportera riskexponering

Första ansvarslinjen ansvarar för att löpande informera riskfunktionen om omständigheter som är relevanta för riskrapporteringen, om dessa inte framgår av riskförteckningen. Riskfunktionen ansvarar för att minst två gånger per år sammanställa och analysera information om företagets verksamhetsrisker. Analysen innefattar en bedömning av hur riskerna förhåller sig till beslutad riskaptit och risktolerans, riskernas utveckling över tid samt effekten av hur riskerna samverkar. Riskfunktionen rapporterar sin bedömning av företagets sammanlagda riskexponering till vd och styrelse.

Kontinuitetsplanering

Om händelser inträffar trots att riskreducerande åtgärder har vidtagits begränsas konsekvensen av dessa händelser med hjälp av kontinuitetsplaner och krisberedskap. Kris och kontinuitetsplaner är upprättade inom företaget och övas i syfte att kunna hantera en eventuell krissituation och begränsa effekterna av negativa händelser. Styrelsens övergripande mål och krav när det gäller kontinuitetshantering tydliggörs i interna regelverk.

Incidenthantering

Incidenter rapporteras av alla medarbetare, åtgärder dokumenteras och följs upp. Rapporterade incidenter kategoriseras och värderas. Information om incidenter utgör en viktig del vid ovan nämnda självutvärdering av verksamhetsriskerna.

Kapitalhantering

I kapitalhanteringspolicyn fastställer styrelsen de övergripande principerna för kapitalhantering och likviditetshantering i KPA Pensionsförsäkring AB. Policyn utgör styrelsens verktyg för styrning av företaget med avseende på härledning och hantering av målintervall, kapitalbas och likviditetsriskhantering.

Policyn säkerställer att företaget är ändamålsenligt kapitaliserat för att vid varje tidpunkt klara den dagliga driften, täcka risker och åtaganden i verksamheten samt skapa god avkastning för befintliga och framtida kunder i KPA Pensionsförsäkring AB. Detta möjliggörs genom regelbunden utvärdering av målintervall samt analys av solvenssituation i företaget. Kapitalhanteringsprocessen ska vara samordnad med affärsplanering, egen risk och solvensbedömning samt riskhanteringssystem för företaget.

Kapitalhanteringen ska vara ändamålsenlig för styrning och måluppfyllnad, samt uppfylla alla gällande regelverkskrav. Kapitalhanteringen ska vara i enlighet med egen risk- och solvensbedömning och gällande affärsplaner för företaget.

Mål för kapitalisering

Företaget har definierat ett kapitalmål kompletterat med ett målintervall uttryckt i trafikljuskvot. Kapitalmålet definieras som en långsiktig målbild kring vilken trafikljuskvoten tillåts fluktuera beroende av exempelvis svängningar på de finansiella marknaderna och variationer i försäkringsrörelsens resultat. Fluktuationen förväntas ske i huvudsak mellan målintervallens nedre och övre kapitalnivå. Kapitalmålet ska ta sin utgångspunkt i den stipulerade

risktoleransnivån samt i övervägande om ytterligare kapital krävs i form av kapitalbuffertar. Företaget ska vara kapitaliserat med betryggande kapitalbuffert. Kapitalbufferten ska täcka kapital avseende tilläggsbelopp, avkastningsskatt, långsiktighetsbuffert, investeringar/tillväxt, förvärv samt eventuell ytterligare marknadsbuffert.

Kapitalbas

I företagets kapitalbas ska ingå aktiekapital, överkursfond, uppskjutna skattefordringar (netto) och konsolideringsfond. Konsolideringsfonden ska inkluderas i den mån det inte betraktas som försäkrings- eller återförsäkringsskulder.

Aktuell kapitalsituation

Företaget har under 2016 genomfört en egen risk- och solvensbedömning för den treåriga affärsplaneringsperioden 2017 till 2019. Det övergripande syftet med den egna risk- och solvensbedömningen är att utifrån företagets strategier, affärsplaner och exponeringar bedöma företagets kapitalbehov samt säkerställa att företaget klarar att möta riskerna och det legala kapitalkravet.

Den egna risk- och solvensbedömningen visar att KPA Pensionsförsäkring AB har en stabil finansiell situation och är tillräckligt kapitaliserat för att genomföra sin affärsplan. Vid utveckling enligt beslutad affärsplan klarar företaget alla tolerans- och varningsnivåer kopplade till trafikljuskvot, solvensgrad och kapitalkrav.

För kvantitativa upplysningar se avsnitt femårsöversikt.

Not 3. Premieinkomst

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Periodiska premier	506	453	506	453
Engångspremier	11 632	11 273	11 632	11 273
	12 138	11 726	12 138	11 726

Not 4. Kapitalavkastning, intäkter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Erhållna utdelningar	1 779	1 876	1 793	1 897
Driftsöverskott från förvaltningsfastigheter	365	313	-	-
Koncernföretag	-	-	24	35
Obligationer och andra räntebärande värdepapper, räntor	916	972	880	972
Övriga ränteintäkter	18	15	11	3
Valutakursvinst netto	1 570	1 443	1 570	1 443
Aktier och andelar	357	1 361	358	1 362
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	<u>686</u>	<u>1 049</u>	<u>686</u>	<u>1 049</u>
	5 691	7 029	5 322	6 761

Not 5. Värdeökning på övriga placeringstillgångar, netto

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Aktier och andelar	2 696	-	2 696	-
Byggnader och mark	790	281	-	-
Obligationer	<u>587</u>	<u>-</u>	<u>588</u>	<u>-</u>
	4 073	281	3 284	-

Not 6. Övriga tekniska intäkter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Debiterad avkastningskatt fondförsäkring	7	19	7	19
Kostnadsersättning från Robur	<u>19</u>	<u>20</u>	<u>19</u>	<u>20</u>
	26	39	26	39

Not 7. Utbetalda försäkringsersättningar

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Utbetalda försäkringsersättningar	-3 588	-3 755	-3 588	-3 755
Skaderegleringskostnader	<u>-28</u>	<u>-27</u>	<u>-28</u>	<u>-27</u>
	-3 616	-3 782	-3 616	-3 782

Not 8. Driftskostnader

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skadereglering (del av Utbetalda försäkringsersättningar)	-28	-27	-28	-27
Kapitalförvaltning (del av Kapitalavkastning, kostnader)	-84	-82	-84	-82
Gemensam administration (Driftskostnader)	<u>-290</u>	<u>-317</u>	<u>-290</u>	<u>-317</u>
	-402	-426	-402	-426
Specifikation totala driftskostnader				
Personalkostnader med mera	-60	-65	-60	-65
Kapitalförvaltningskostnader	-84	-82	-84	-82
Lokalkostnader	-6	-8	-6	-8
Övriga kostnader	<u>-252</u>	<u>-271</u>	<u>-252</u>	<u>-271</u>
Driftskostnader	-402	-426	-402	-426
Tkr				
Arvode till revisorer				
KPMG				
Revisionsuppdrag	-1 031	-981	-1 031	-981
Deloitte				
Revisionsuppdrag	-184	-476	-184	-476
Övriga tjänster	-	-25	-	-25
Ernst & Young				
Revisionsuppdrag	<u>-248</u>	<u>-</u>	<u>-248</u>	<u>-</u>
Summa	-1 463	-1 482	-1 463	-1 482

Not 9. Kapitalavkastning, kostnader

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Kapitalförvaltningskostnader	-173	-177	-84	-82
Övriga räntekostnader	-67	-6	-17	-5
Övriga finansiella kostnader	-29	-36	-28	-24
Nedskrivning aktier koncernföretag	-	-	-35	-23
Aktier och andelar	-	-	-	-1
	-269	-219	-164	-135

Not 10. Värdeminskning på övriga placeringstillgångar, netto

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Aktier och andelar, förvaltningsfastigheter	-	-1 635	-	-1 635
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	-	-1 473	-	-1 473
	-	-3 108	-	-3 108

Not 11. Nettoresultat per kategori av finansiella instrument

Koncernen 2016	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			
Finansiella tillgångar	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	Summa
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	7	7
Aktier och andelar	7 000	-	-	7 000
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	3 177	-	-	3 177
Övriga lån	-	-	25	25
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	48	48
Fondförsäkringstillgångar	565	-	-	565
Övriga fordringar inkl kassa & bank	-	-	76	76
Summa	10 742	-	156	10 898
Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder	Summa
Skulder till kreditinstitut			-1	-1
Fondförsäkringsåtaganden	-565	-	-	-565
Derivat, netto		-1 733		-1 733
Övriga skulder	-	-	-54	-54
Summa	-565	-1 733	-55	-2 353
Övriga poster som ej är finansiella instrument	-	-	-	439
Summa kapitalavkastning	10 177	-1 733	102	8 545

Koncern 2015	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			
Finansiella tillgångar	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	Summa
Aktier och andelar	3 487	-	-	3 487
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	602	-	-	602
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	23	23
Fondförsäkringstillgångar	474	-	-	474
Övriga fordringar inkl kassa & bank	-	-	270	270
Summa	4 563	-	293	4 856
Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder	Summa
Fondförsäkringsåtaganden	-474	-	-	-474
Derivat, netto		-758		-758
Övriga skulder	-	-	-21	-21
Summa	-474	-758	-21	-1 253
Övriga poster som ej är finansiella instrument	-	-	-	-84
Summa kapitalavkastning	4 089	-758	272	3 519

Moderföretaget 2016	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			
Finansiella tillgångar	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	Summa
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	7	7
Aktier och andelar	7 000	-	-	7 000
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	3 177	-	-	3 177
Övriga lån	-	-	25	25
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	48	48
Fondförsäkringstillgångar	565	-	-	565
Övriga fordringar inkl kassa & bank	-	-	76	76
Summa	10 742	-	156	10 898
Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder	Summa
Skulder till kreditinstitut			-1	-1
Fondförsäkringsåtaganden	-565	-	-	-565
Derivat, netto		-1 733		-1 733
Övriga skulder	-	-	-54	-54
Summa	-565	-1 733	-54	-2 353
Övriga poster som ej är finansiella instrument	-	-	-	-84
Summa kapitalavkastning	10 177	-1 733	102	8 461

Moderföretaget 2015	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen			
Finansiella tillgångar	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lånefordringar	Summa
Aktier och andelar	3 487	-	-	3 487
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	602	-	-	602
Övriga finansiella placeringstillgångar	-	-	23	23
Fondförsäkringstillgångar	474	-	-	474
Övriga fordringar inkl kassa & bank	-	-	270	270
Summa	4 563	-	293	4 856
Finansiella skulder	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Övriga skulder	Summa
Fondförsäkringsåtaganden	-474	-	-	-474
Derivat, netto		-758		-758
Övriga skulder	-	-	-21	-21
Summa	-474	-758	-21	-1 253
Övriga poster som ej är finansiella instrument	-	-	-	-84
Summa kapitalavkastning	4 089	-758	272	3 519

Tabellerna ovan är en specifikation av de belopp avseende finansiella instrument som redovisas i resultaträkningen samt kapitalavkastning intäkter, orealiserade vinster, kapitalavkastning kostnader, orealiserade förluster på placeringstillgångar.

Not 12. Skatter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skatt på årets resultat				
Aktuell skattekostnad	-25	-17	-104	-281
Uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt	<u>-171</u>	<u>-83</u>	<u>-2</u>	<u>1</u>
	-196	-100	-106	-280
Specifikation av aktuell skattekostnad				
Avkastningsskatt			-98	-274
Aktuell skattekostnad avseende inkomstbeskattad verksamhet				
Periodens skattekostnad	<u>-25</u>	<u>-17</u>	<u>-6</u>	<u>-7</u>
Summa aktuell skattekostnad avseende inkomstskatt	-25	-17	-6	-7
Summa aktuell skattekostnad	-25	-17	-104	-281
Specifikation av uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt				
Uppskjuten skatt avseende temporära skillnader	-2	1	-2	1
Uppskjuten skatteeffekt på fastigheter och pensioner	-169	-82	-	-
Uppskjuten skattekostnad avseende reduktion av uppskjuten skattefordran	-	-2	-	-
Summa uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt	-171	-83	-2	1
Skatt avseende inkomstskatt				
Aktuell skatt avseende inkomstskatt	-25	-17	-6	-8
Uppskjuten skatt	<u>-171</u>	<u>-83</u>	<u>-2</u>	<u>1</u>
Summa skatt inkomstbeskattad verksamhet	-196	-100	-8	-7

Avstämning av effektiv skattesats avseende inkomstskatt	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Resultat före skatt	8 214	4 342	7 281	4 170
Avgår resultat i avkastningsbeskattad verksamhet	<u>-7 244</u>	<u>-4 133</u>	<u>-7 244</u>	<u>-4 133</u>
Summa resultat i inkomstbeskattad verksamhet	970	209	37	37
Skatt enligt gällande skattesats för koncern/moderföretag	-213	-45	-8	-8
Avskrivning koncernmässig goodwill				
Andra icke avdragsgilla kostnader/ej skattepliktiga intäkter	24	-55	-	1
Skatteeffekt hänförlig till tidigare år samt ändrade skattesatser	-7		-	-
Skatteeffekt till följd av utnyttjande av tidigare				
Aktiverat underskottsavdrag				
Erhållet aktieägartillskott direkt mot eget kapital				
Summa	-196	-100	-8	-7
Skatt hänförlig till övrigt totalresultat				
Aktuariella vinster och förluster inkl löneskatt	1	33	-	-
Aktuariella vinster och förluster inkl löneskatt	1	33	-	-

Skatt hänförlig till övrigt totalresultat

Koncernen	2016			2015		
	Före skatt	Skatt	Efter skatt	Före skatt	Skatt	Efter skatt
Aktuariella vinster och förluster inkl löneskatt	1	-	1	33	-	33

Not 13. Förvaltningsfastigheter

	Koncernen	
	2016	2015
Marknadsvärde		
Redovisat värde vid årets ingång	5 915	5 414
Förvärv via bolag	1 510	-
Investeringar	472	222
Orealiserad värdeförändring ¹⁾	<u>790</u>	<u>279</u>
Redovisat värde vid årets utgång	8 687	5 915
Anskaffningsvärde vid årets ingång	4 758	4 536
Förvärv av bolag	1 510	-
Investeringar	<u>457</u>	<u>222</u>
Anskaffningsvärde vid årets utgång	6 725	4 758

¹⁾ Orealiserade värdeförändringar bokförs i resultaträkningen i posterna orealiserade vinster/förluster på placeringstillgångar.

Bedömt marknadsvärde, Tkr

Geografisk marknad	Typ av fastighet	Kontrakterad årshyra ¹⁾	Driftsöverskott ²⁾	Direktavkastning ³⁾	Marknadsvärde	Marknadsvärde kr/kvm ⁴⁾	Avkastningskrav ⁵⁾
Koncernen							
Götaland	Affärsfastigheter	25	20	5,6%	358	16 094	5-8,3%
Svealand	Affärsfastigheter	278	217	3,7%	5 906	57 966	3,3-8,0%
Norrland	Affärsfastigheter	6	4	6,7%	64	7 724	7,0-7,3%
Svealand	Bostäder	119	75	3,4%	2 181	25 019	2,9-4,5%
		437	323	3,7%	8 687	38 498	2,9-8,3%

¹⁾ Hyreskontrakt per 1 januari omräknat till helår

²⁾ Driftsöverskott omräknat med hyreskontrakt per 1 januari.

³⁾ Driftsöverskott omräknat med hyreskontrakt per 1 januari i förhållande till marknadsvärde

⁴⁾ Marknadsvärde per kvm lokalaarea (exkl garage)

⁵⁾ Vid värderingarna tillämpade avkastningskrav

Fastställande av verkligt värde

Marknadsvärdet har bedömts med en marknadsanpassad flerårig kassaflödesanalys. Kalkylperioden uppgår till 5 alternativt 10 år. Metoden innebär en analys av de förväntade framtida betalningsströmmar (hyror, vakans, drift- och underhållskostnader med mera) som en förvaltning av fastigheten kan antas generera. I kassaflödeskalkylen görs en nuvärdesberäkning av de bedömda framtida betalningsströmmarna. Som grund för bedömningar om marknadens avkastningskrav ligger ortsprisanalyser av genomförda jämförbara fastighetsköp. Balansposten har kategoriserats som tillhörande nivå 3 i värderingshierakin.

Värderingsantaganden i genomsnitt	2016	2015
Inflationsantagande	1,5%	1,1%
Kalkylränta restvärde	5,7%	6,0%
Direktavkastning restvärde	4,0%	4,3%
Långsiktig vakansgrad	2,1%	2,0%
Drifts & Underhållskostnader År 1	381 kr/kvm	379 kr/kvm
Investeringar År 1	708 kr/kvm	207 kr/kvm
Marknadshyra (vid noll vakans)	2 051 kr/kvm	1 790 kr/kvm

Det uppskattade verkliga värdet skulle minska om:

- Förväntade marknadsmässiga hyresintäkter var lägre;
- Förväntade drifts- och underhållskostnader var högre;
- Direktavkastningskravet var högre.

Nedan presenteras en känslighetsanalys som visar effekter på verkligt värde om väsentliga antaganden skulle förändras.

Antagande	Koncernen	
	Förändring antagande	Effekter på verkligt värde
Förväntade marknadsmässiga hyresintäkter	-5%	-467
Förväntade drifts- och underhållskostnader	+5%	-108
Direktavkastningskrav	+50 punkter	-675

Påverkan på periodens resultat	Koncernen	
	2016	2015
Hyresintäkter	365	314
Direkta kostnader för fastigheter som genererat hyresintäkter under perioden	<u>-93</u>	<u>-93</u>
	272	221
Taxeringsvärden		
Byggnader	2 441	1 574
Mark	<u>1 421</u>	<u>796</u>
	3 862	2 370

Samtliga fastigheter har marknadsvärderats. Marknadsvärdebedömningarna har genomförts i enlighet med riktlinjer framtagna av Svenskt Fastighetsindex och har utförts av externa oberoende värderingsmän auktoriserade av Samfundet för Fastighetsekonomi.

För bolaget finns inga begränsningar i rätten att sälja förvaltningsfastigheter. Ingen av den uthyrningsbara ytan används i Folksam verksamhet. Samtliga fastigheter har därmed klassats om förvaltningsfastigheter.

Not 14. Aktier och andelar i koncernföretag

Moderföretaget	Organisations-nummer	Antal	Kapitalandel i %	Bokfört värde 2016	Bokfört värde 2015
Stopstorp KB	969715-6249	99	99	618	610
Kungsbrohus Holding AB	556891-1670	700	70	450	450
Litreb I AB	556715-5782	1 000	100	-	678
Litreb II AB	556730-4679	1 000	100	-	-
KB Sandspridaren	969747-2950	99	99	33	27
Fastighets KB Mariaporten	969771-7156	99	99	181	-
Hysesbostäder Sköndal KB	969770-9542	99	99	336	-
Litreb III AB	559062-0984	99	100	995	-
Fastighets KB Spår-vagnen	916637-1824	99	100	19	-
Bokfört värde				2 632	1 765
Verkligt värde				4 233	2 629
Samtliga aktier är onoterade.					

Fastighetsbolagens verkliga värden beräknas utifrån substansvärde.

	Moderföretaget	
	2016	2015
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början	1 764	1 677
Förvärv av dotterföretag	212	-
Försäljning av dotterföretag	-678	-
Förändring av andelskapitalet i kommanditbolag	16	21
Förändring till följd av under året lämnade / återbetalda aktieägartillskott	1 318	66
Utgående balans 31 december	2 632	1 764
Redovisat värde 31 december	2 632	1 764

Under 2016 har moderföretaget förvärvat Fastighets KB Mariaporten, Hyresbostäder Sköndal KB och Litreb III AB. Under året har en intern omstrukturering gjorts där Litreb I och Litreb II AB har sålts till Litreb III AB.

		Kapitalandel i %	
Koncernföretag	Säte	2016	2015
Kungsbrohus Holding AB	Stockholm	70	70
Litreb III AB	Stockholm	100	-
Litreb I AB	Stockholm	100	100
Litreb II AB	Stockholm	100	100
Litreb IV AB	Göteborg	100	-
Litreb Kungsgatan AB	Stockholm	100	-
Stopstorp KB	Stockholm	99	99
KB Sandspridaren	Stockholm	99	99
Fastighets KB Mariaporten	Stockholm	99,9	-
Hysesbostäder Sköndal KB	Stockholm	99,9	-
Fastighets KB Spårvagnen	Stockholm	99,9	-

Not 15. Aktier och andelar i intresseföretag

Koncernens intresseföretag bedöms ej vara väsentliga.

Moderföretaget, Mkr	Organisations-nummer	Säte	Antal	Kapitalandel i %	Eget kapital 2016	Resultat 2016	Bokfört värde 2016	Bokfört värde 2015
Kulltorp Holding AB	556767-4147	Stockholm	330	33	5	-20	2	5
Power Wind Partners AB	556756-2128	Stockholm	340	11	229	-180	55	45
Bokfört värde							57	50

Nedan specificeras finansiell information i sammandrag för ej väsentliga innehav i intresseföretag baserat på de belopp som ingår i koncernredovisningen. I koncernredovisningen tillämpas kapitalandelsmetoden.

Koncernföretag	2016	2015
Redovisat värde	57	50
Koncernens andel av:		
Resultat	-29	-10
Övrigt totalresultat	-	-
Summa totalresultat	-29	-10

Not 16. Immateriella tillgångar

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ackumulerade anskaffningsvärden				
Investeringar*	33	33	33	33
Utgående balans	33	33	33	33
Ackumulerade avskrivningar				
Årets avskrivningar*	-19	-12	-19	-12
Utgående balans	-19	-12	-19	-12
Redovisade värden	14	21	14	21

*Avser köpeskilling beståndsöverlåtelse av försäkringsrörelsen SPP. Skrivs av på fem år.

Not 17. Aktier och andra andelar

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Svenska och utländska				
Anskaffningsvärde	39 112	35 202	39 112	35 202
Verkligt värde	58 310	50 197	58 310	50 197
varav:				
Noterade aktier	56 145	48 478	56 145	48 478
Onoterade aktier	2 165	1 719	2 165	1 719

Not 18. Obligationer och andra räntebärande värdepapper

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Upplupet anskaffningsvärde				
Svenska staten	19 254	22 705	19 254	22 705
Svenska bostadsinstitut	34 618	34 255	34 618	34 255
Övriga svenska emittenter	12 451	12 231	12 451	12 231
Utländska stater	6 926	246	6 926	246
Övriga utländska emittenter	<u>414</u>	<u>-</u>	<u>414</u>	<u>-</u>
	73 663	69 437	73 663	69 437
varav:				
Noterade	73 525	69 437	73 525	69 437
Onoterade	138	-	138	-
Verkligt värde				
Svenska staten	20 815	23 655	20 815	23 655
Svenska bostadsinstitut	35 259	34 759	35 259	34 759
Övriga svenska emittenter	12 714	12 492	12 714	12 492
Utländska stater	6 758	246	6 758	246
Övriga utländska emittenter	<u>426</u>	<u>-</u>	<u>426</u>	<u>-</u>
	75 972	71 152	75 972	71 152
varav:				
Noterade	75 832	71 152	75 832	71 152
Onoterade	140	-	140	-

Not 19. Övriga lån

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Efterställda lån	1 858	1 770	1 858	1 770
Vinstandelslån	198	293	198	293
Anskaffningsvärde	2 056	2 063	2 056	2 063
Bokfört värde/verkligt värde	2 056	2 063	2 056	2 063

Not 20. Utlåning till kreditinstitut

	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Koncernen				
Kreditinstitut inom EU	-	1	-	1
Kreditinstitut övriga världen	<u>619</u>	<u>476</u>	<u>619</u>	<u>476</u>
Totalt	619	477	619	477

	2016	2015	2016	2015
Moderföretaget				
Kreditinstitut inom EU	-	1	-	1
Kreditinstitut övriga världen	<u>619</u>	<u>476</u>	<u>619</u>	<u>476</u>
Totalt	619	477	619	477

Not 21. Placeringstillgångar för vilka livförsäkringstagaren bär placeringsrisken

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Svenska fonder				
Anskaffningsvärden	4 789	4 829	4 789	4 829
Bokfört värde/verkligt värde	8 270	7 864	8 270	7 864

Not 22. Derivat

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivatinstrument med positiva värden				
Anskaffningsvärde				
Aktieoptioner	-	145	-	145
Summa anskaffningsvärde	-	145	-	145
Verkligt värde				
Aktieoptioner	-	149	-	149
Aktieterminer	7	-	7	-
Ränteswappar	9	-	9	-
Ränteterminer	-	-	-	-
Valutaterminer	270	140	270	140
Summa verkligt värde	286	289	286	289
Derivatinstrument med negativa värden				
Anskaffningsvärde				
Aktieoptioner	-	62	-	62
Summa anskaffningsvärde	-	62	-	62
Verkligt värde				
Aktieoptioner	-	62	-	62
Aktieterminer	1	5	1	5
Ränteswappar	26	9	26	9
Ränteterminer	6	10	6	10
Valutaterminer	81	1	81	1
Summa verkligt värde	114	87	114	87

Nominellt belopp/återstående kontraktsenlig löptid	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivat med positiva värden				
Under 1 år				
Aktieoptioner	-	2	-	2
Aktieterminer	9	6	9	6
Ränteterminer	8 074	4 651	8 074	4 651
Valutaterminer	<u>256</u>	<u>136</u>	<u>256</u>	<u>136</u>
	8 339	4 795	8 339	4 795

Nominellt belopp/återstående kontraktsenlig löptid	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Derivatinstrument med negativa värden				
Under 1 år				
Aktieoptioner	-	2	-	2
Aktieterminer	-	1	-	1
Ränteterminer	6 040	4 371	6 040	4 371
Valutaterminer	<u>87</u>	<u>1</u>	<u>87</u>	<u>1</u>
	6 127	4 375	6 127	4 375

Not 23. Upplysningar om kvittning

Bolaget har ISDA avtal för OTC derivatavtal. Detta avtal ger parterna en kvittningsrätt av marknadsvärdet på skulder mot marknadsvärdet på fordringarna på motparten i fall av allvarligt betalningsfallissemang. Vidare har bolaget i flera fall CSA avtal som kräver den ena parten i derivatavtalet ska ställa säkerhet till den andra om marknadsvärdet på en skuldposition överstiger en överenskommen nivå under en överenskommen tidsperiod.

					Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen		
Koncernen 2016		Brutto-belopp redovisade finansiella tillgångar	Brutto-belopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	282	-	282	-81	-149	52
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	107	-	107	-81	-26	-

					Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen		
Koncernen 2015		Brutto-belopp redovisade finansiella tillgångar	Brutto-belopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balansräkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balansräkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Nettobelopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	140	-	140	-3	-136	1
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	10	-	10	-3	-1	6

Moderföretaget 2016		Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen					
		Brutto- belopp redovisade finansiella tillgångar	Brutto- belopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balans- räkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balans- räkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Netto- belopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	282	-	282	-81	-149	52
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	107	-	107	-81	-26	-

Moderföretaget 2015		Relaterade belopp som inte kvittas i balansräkningen					
		Brutto- belopp redovisade finansiella tillgångar	Brutto- belopp av finansiella skulder resp. tillgångar som kvittats i balans- räkningen	Nettobelopp av finansiella tillgångar resp. skulder i balans- räkningen	Finansiella instrument	Erhållen kontant säkerhet	Netto- belopp
Balanspost	Tillgångar						
Derivat	Derivat (OTC)	140	-	140	-3	-136	1
	Skulder						
Derivat	Derivat (OTC)	10	-	10	-3	-1	6

Not 24. Avsättning för skatter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Uppskjutna skattefordringar och skulder				
Byggnader och mark	323	206	-	-
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	1	1	1	1
Aktier och andelar	12	9	12	9
Derivat	-	-	-	-
Avsättningar för pensionsförpliktelser utanför tryggandelag	-	-13	-	-
Obeskattade reserver	<u>27</u>	<u>22</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Summa uppskjutna skattefordringar och uppskjutna skatteskulder, netto	363	225	13	10

Samtliga förändringar mellan åren i posten uppskjuten skatt har redovisats som uppskjuten skattekostnad/skatteintäkt i resultaträkningen.

Not 25. Övriga fordringar

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Fordran sålda ej likviderade värdepapper	1 092	163	1 093	163
Fordringar kapitalförvaltning	12	4	12	4
Övriga fordringar	<u>105</u>	<u>90</u>	<u>79</u>	<u>80</u>
	1 209	257	1 184	247

Not 26. Finansiella tillgångar och skulder

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument.

Koncernen 2016-12-31	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen					Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handels- ändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder					
Tillgångar										
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	57	57	57	-	-	57
Räntebärande vär- depapper emitte- rade av, och lån till, intresseföretag	-	-	55	-	-	55	55	-	-	-
Aktier och andelar	58 310	-	-	-	-	58 310	58 310	56 145	21	2 144
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	75 972	-	-	-	-	75 972	75 972	75 832	140	-
Övriga lån	-	-	2 056	-	-	2 056	2 056	-	-	-
Utlåning till kredit- institut	-	-	619	-	-	619	619	-	-	-
Derivat	-	286	-	-	-	286	286	7	279	-
Fondförsäkrings- tillgångar	8 270	-	-	-	-	8 270	8 270	8 270	-	-
Övriga fordringar	-	-	1 209	-	-	1 209	1 209	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	3 952	3 952	3 952	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	734	3	12	-	-	748	748	734	3	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplup- na intäkter	-	-	48	-	-	48	48	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	143 286	289	3 999	-	4 009	151 582	151 582	140 988	443	2 144
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>143 286</i>	<i>289</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>143 575</i>	<i>143 575</i>	<i>140 988</i>	<i>443</i>	<i>2 144</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	8 911	8 911	-	-	-
Summa tillgångar	143 286	289	3 999	-	4 009	160 493	160 493	140 988	443	2 144

**Finansiella tillgångar
värderade till
verkligt värde via
resultaträkningen**

Koncernen 2016-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handels- ändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Skulder										
Fondförsäkrings- åtaganden	-	-	-	-	8 270	8 270	8 270	-	8 270	-
Skulder till kredit- institut	-	-	-	-	161	161	161	-	-	-
Derivat	-	114	-	-	-	114	114	7	107	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 634	1 634	1 634	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och för- utbetalda intäkter	-	-	-	-	80	80	80	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	114	-	-	10 145	10 259	10 259	7	8 377	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	-	<i>114</i>	-	-	-	<i>114</i>	<i>114</i>	<i>7</i>	<i>107</i>	-
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	91 439	91 439	-	-	-
Summa skulder	-	114	-	-	10 145	101 698	101 698	7	8 377	-

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument.

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Koncernen 2015-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	45	45	45	-	-	45
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	85	-	-	85	85	-	-	-
Aktier och andelar	50 197	-	-	-	-	50 197	50 197	48 478	-	1 719
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	71 152	-	-	-	-	71 152	71 152	70 997	155	-
Övriga lån	-	-	2 063	-	-	2 063	2 063	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	477	-	-	477	477	-	-	-
Derivat	-	289	-	-	-	289	289	-	289	-
Fondförsäkrings-tillgångar	7 864	-	-	-	-	7 864	7 864	7 864	-	-
Övriga fordringar	-	-	255	-	-	255	255	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	3 890	3 890	3 890	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	882	1	3	-	-	885	885	882	1	-
Övr. förutbetalda kostn. och upplupna intäkter	-	-	53	-	-	53	53	-	-	-
Summa finansiella tillgångar	130 095	290	2 936	-	3 935	137 255	137 255	128 221	445	1 719
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>130 095</i>	<i>290</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>130 385</i>	<i>130 385</i>	<i>128 221</i>	<i>445</i>	<i>1 719</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	5 952	5 952	-	-	-
Summa tillgångar	130 095	290	2 936	-	3 935	143 207	143 207	128 221	445	1 719

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Koncernen 2015-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handels-ändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Skulder										
Fondförsäkrings-åtaganden	-	-	-	-	7 864	7 864	7 864	-	7 864	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	170	170	170	-	-	-
Derivat	-	87	-	-	-	87	87	14	72	-
Övriga skulder	-	-	-	-	723	723	723	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	64	64	64	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	87	-	-	8 821	8 908	8 908	14	7 936	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	-	87	-	-	-	87	87	14	72	-
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	81 863	81 863	-	-	-
Summa skulder	-	87	-	-	8 821	90 771	90 771	14	7 936	-

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument.

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Moderföretaget 2016-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	-	-	2 632	2 632	4 234	-	-	4 234
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	4 003	-	-	4 003	4 003	-	-	-
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	57	57	57	-	-	57
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	55	-	-	55	55	-	-	-
Aktier och andelar	58 310	-	-	-	-	58 310	58 310	56 145	21	2 144
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	75 972	-	-	-	-	75 972	75 972	75 832	140	-
Övriga lån	-	-	2 056	-	-	2 056	2 056	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	619	-	-	619	619	-	-	-
Derivat	-	286	-	-	-	286	286	7	279	-
Fondförsäkrings-tillgångar	8 270	-	-	-	-	8 270	8 270	8 270	-	-
Övriga fordringar	-	-	1 184	-	-	1 184	1 184	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	3 156	3 156	3 156	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	734	3	12	-	-	749	749	734	3	-
Summa finansiella tillgångar	143 286	289	7 929	-	5 845	157 349	158 951	140 988	443	6 435
Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen	143 286	289	-	-	-	143 575	143 575	140 988	443	2 144
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	226	226	-	-	-
Summa tillgångar	143 286	289	7 929	-	5 845	157 575	159 177	140 988	443	6 435

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Moderföretaget 2016-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handels-ändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Skulder										
Fondförsäkrings-åtaganden	-	-	-	-	8 270	8 270	8 270	-	8 270	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	161	161	161	-	-	-
Derivat	-	114	-	-	-	114	114	7	107	-
Övriga skulder	-	-	-	-	1 153	1 153	1 153	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	7	7	7	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	114	-	-	9 591	9 705	9 705	7	8 377	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	-	<i>114</i>	-	-	-	<i>114</i>	<i>114</i>	<i>7</i>	<i>107</i>	-
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	91 027	91 027	-	-	-
Summa skulder	-	114	-	-	9 591	100 732	100 732	7	8 377	-

Information om redovisade värden per kategori av finansiella instrument.

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Moderföretaget 2015-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Tillgångar										
Aktier och andelar i koncernföretag	-	-	-	-	1 764	1 764	2 629	-	-	2 629
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, koncernföretag	-	-	2 793	-	-	2 793	2 793	-	-	-
Aktier och andelar i intresseföretag	-	-	-	-	50	50	50	-	-	50
Räntebärande värdepapper emitterade av, och lån till, intresseföretag	-	-	85	-	-	85	85	-	-	-
Aktier och andelar	50 197	-	-	-	-	50 197	50 197	48 478	-	1 719
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	71 152	-	-	-	-	71 152	71 152	70 997	155	-
Övriga lån	-	-	2 063	-	-	2 063	2 063	-	-	-
Utlåning till kreditinstitut	-	-	477	-	-	477	477	-	-	-
Derivat	-	289	-	-	-	289	289	-	289	-
Fondförsäkrings-tillgångar	7 864	-	-	-	-	7 864	7 864	7 864	-	-
Övriga fordringar	-	-	247	-	-	247	247	-	-	-
Kassa och bank	-	-	-	-	3 365	3 365	3 365	-	-	-
Upplupna ränte- och hyresintäkter	882	1	1	-	-	884	884	882	1	-
Summa finansiella tillgångar	130 095	290	5 666	-	5 179	141 230	142 095	128 221	445	4 398
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	<i>130 095</i>	<i>290</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>130 385</i>	<i>130 385</i>	<i>128 221</i>	<i>445</i>	<i>1 719</i>
Icke finansiella tillgångar	-	-	-	-	-	42	42	-	-	-
Summa tillgångar	130 095	290	5 666	-	5 179	141 272	142 137	128 221	445	4 398

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen										
Moderföretaget 2015-12-31	Tillgångar som bestämts tillhöra kategorin	Innehav för handelsändamål	Lån och andra fordringar	Finansiella tillgångar som kan säljas	Andra finansiella tillgångar och skulder	Redovisat värde	Verkligt värde	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Skulder										
Fondförsäkringsåtaganden	-	-	-	-	7 864	7 864	7 864	-	7 864	-
Skulder till kreditinstitut	-	-	-	-	170	170	170	-	-	-
Derivat	-	87	-	-	-	87	87	14	73	-
Övriga skulder	-	-	-	-	226	226	226	-	-	-
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
Summa finansiella skulder	-	87	-	-	8 262	8 349	8 349	14	7 937	-
<i>Varav värderade till verkligt värde i balansräkningen</i>	-	87	-	-	-	87	87	14	73	-
Icke finansiella skulder	-	-	-	-	-	81 603	81 603	-	-	-
Summa skulder	-	87	-	-	8 262	89 952	89 952	14	7 937	-

Information om finansiella instruments verkliga värden

I ovanstående tabell lämnas upplysningar om hur verkligt värde bestämts för de finansiella instrument som värderas till verkligt värde i balansräkningen. Uppdelning av hur verkligt värde bestämts görs utifrån följande tre nivåer.

Nivå 1: enligt priser noterade på en aktiv marknad för samma instrument

Nivå 2: utifrån direkt eller indirekt observerbar marknadsdata som inte inkluderas i nivå 1

Nivå 3: utifrån indata som inte är observerbara på marknaden

I icke finansiella tillgångar ingår posten byggnader och mark. Dessa placeras i nivå 3.

KPA Pensionsförsäkring AB har under året överfört aktier till ett värde av 21 miljon kronor från nivå 1 till nivå 2 i moderföretaget och i koncernen. Anledningen är att innehavet inte längre handlas på en aktiv marknad. Inga betydande överföringar har skett till eller från nivå 3 under året. Föregående år skedde en överföring av aktier och andelar från nivå 2 till nivå 3

till ett värde av 127 miljoner kronor i moderföretaget och koncernen, detta då väsentliga indata inte längre var observerbara.

Information om verkligt värde för finansiella tillgångar och skulder som inte värderas till verkligt värde i balansräkningen

För finansiella tillgångar och skulder som inte värderas till verkligt värde i balansräkningen, såsom utlåning och skulder till kreditinstitut, övriga fordringar, kassa och bank, övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter, övriga skulder samt övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter, anses det bokförda värdet reflektera det verkliga värdet.

Hur verkligt värde bestäms för aktier och andelar i koncernföretag framgår av not 14.

Finansiella instrument noterade på en aktiv marknad

För finansiella instrument som är noterade på en aktiv marknad bestäms verkligt värde med utgångspunkt från tillgångens noterade köpkurs på balansdagen utan tillägg för transaktionskostnader (t ex courtage) vid anskaffningstillfället. Ett finansiellt instrument betraktas som noterat på en aktiv marknad om

noterade priser med lätthet finns tillgängliga på en börs, hos en handlare, mäklare, branschorganisation, företag som tillhandahåller aktuell prisinformation eller tillsynsmyndighet och dessa priser representerar faktiska och regelbundet förekommande marknadsstransaktioner på affärsmässiga villkor. Eventuella framtida transaktionskostnader vid en avyttring beaktas inte. Den största delen av företagets finansiella instrument åsätts ett verkligt värde med priser som är kvoterade på en aktiv marknad.

Finansiella instrument som inte är noterade på en aktiv marknad

Om marknaden för ett finansiellt instrument inte är aktiv, så tar företaget fram det verkliga värdet genom att använda en värderingsteknik. De använda värderingsteknikerna bygger i så hög utsträckning som möjligt på marknadsuppgifter och företagsspecifika uppgifter används i så låg grad som möjligt. Värderingstekniker används för följande klasser av finansiella instrument; obligationer, derivat, vissa innehav i så kallade alternativa placeringar, fond- i fondinnehav samt onoterade innehav av aktier vilka redovisas i balansposten aktier och andelar.

Aktier och andelar

Aktier och andelar värderas till verkligt värde. Aktier och andelar som är officiellt noterade värderas med hjälp av senaste officiella köpkurs, i lokal valuta.

För innehav i onoterade andelar, främst riskkapitalbolag, ska värderingen i första hand följa IPEVCs principer eller likvärdiga värderingsprinciper och ska i första hand vara baserat på tillgängliga marknadspriser, men även andra värderingsmetoder som t.ex. diskonterat kassaflöde, substansvärderingsmetoden, nyligen genomförda transaktioner och multipelvärdering används. Generellt gäller att innehaven ska uppvisa verkligt värde med beaktande av försiktighet och konsekvens i värderingen. Värderingen uppdateras då ny värdering erhålls och justeras för eventuella kassaflöden fram till bokslutstillfället.

Verkligt värde för så kallade fond-i-fond fastställs utifrån underlag erhållet från extern part utsedd av fond i fondförvaltaren. Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas och kurssätts. Värderingen uppdateras när ny värdering erhålls och justeras för eventuella kassaflöden fram till bokslutstillfället.

För aktier som inte noterade på en aktiv marknad används värderingstekniker för att bestämma det verkliga värdet. Tekniken som används är diskonterade kassaflöden.

Obligationer och andra räntebärande värdepapper

Obligationer och andra räntebärande värdepapper värderas till verkligt värde. Både svenska och utländska obligationer och andra räntebärande värdepapper med officiell handel marknadsvärderas dagligen med hjälp av senaste officiella köpkurs i lokal valuta.

För instrument utan officiell handel och där tillförlitliga marknadspriser inte finns att tillgå värderas instrumentet med hjälp av allmänt vedertagna värderingsmodeller som innebär att kassaflöden diskonteras till relevant värderingskurva. Obligationer och andra räntebärande värdepapper utan officiell handel marknadsvärderas med hjälp av en yieldkurva baserad på STIBOR (för löptider upp till 9 månader) respektive swapräntor (för löptider över 1 år) samt en marknadsmässig justering med en för respektive värdepapper bedömd rimlig creditspread.

Derivat

Derivat värderas till verkligt värde. Börshandlade ränte- och aktieterminer tas upp till det verkliga värdet utifrån senast officiella köp- eller säljkurs. Ränteswappar och swaptions värderas med hjälp av yieldkurvor baserad på köp- och säljkurs samt avseende swaptions; även volatilitetsytor. OTC-aktieindexoptioner marknadsvärderas med hjälp av Black & Scholes värderingsmodell, med marknadsdata som input. Valutaterminer värderas med hjälp av noterad köpkurs mot kronor för valuta vid värderingsdagens slut och yieldkurvor för de två valutorna för aktuell löptid. Transaktionskostnader för derivat kostnadsförs.

Tilläggsinformation avseende innehav inom nivå 3

I tabellen nedan presenteras en avstämning mellan ingående och utgående balans för sådana finansiella instrument som värderats till verkligt värde i balansräkningen med utgångspunkt från en värderingsteknik som bygger på icke-observerbara marknadsdata (nivå 3).

Koncernen 2016	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Övriga finansiella placerings-tillgångar	Totalt
Ingående balans 2016-01-01	1 719	-	-	1 719
Totalt redovisade vinster och förluster				
redovisat i årets resultat ¹⁾	119	-	-	119
Anskaffningsvärde förvärv	484	-	-	484
Försäljningslikvid försäljning	-178	-	-	-178
Förflyttning ut från nivå 3	-	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	-	-	-	-
Utgående balans 2016-12-31	2 144	-	-	2 144
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2016-12-31 ¹⁾	119	-	-	119

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning intäkter, kapitalavkastning kostnader, orealiserade vinster respektive orealiserade förluster i årets resultat.

Koncernen 2015	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Övriga finansiella placerings-tillgångar	Totalt
Ingående balans 2015-01-01	908	-	-	908
Totalt redovisade vinster och förluster				
redovisat i årets resultat ¹⁾	-246	-	-	-246
Anskaffningsvärde förvärv	1 231	-	-	1 231
Försäljningslikvid försäljning	-301	-	-	-301
Förflyttning ut från nivå 3	-	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	127	-	-	127
Utgående balans 2015-12-31	1 719	-	-	1 719
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2015-12-31 ¹⁾	-246	-	-	-246

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning intäkter, kapitalavkastning kostnader, orealiserade vinster respektive orealiserade förluster i årets resultat.

Moderföretaget 2016	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Övriga finansiella placerings-tillgångar	Totalt
Ingående balans 2016-01-01	1 719	-	-	1 719
Totalt redovisade vinster och förluster				
redovisat i årets resultat ¹⁾	119	-	-	119
Anskaffningsvärde förvärv	484	-	-	484
Försäljningslikvid försäljning	-178	-	-	-178
Förflyttning ut från nivå 3	-	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	-	-	-	-
Utgående balans 2016-12-31	2 144	-	-	2 144
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2016-12-31 ¹⁾	119	-	-	119

¹⁾Redovisas i kapitalavkastning intäkter, kapitalavkastning kostnader, orealiserade vinster respektive orealiserade förluster i årets resultat.

Moderföretaget 2015	Aktier och andelar	Obligationer och andra räntebärande värdepapper	Övriga finansiella placerings-tillgångar	Totalt
Ingående balans 2015-01-01	908	-	-	908
Totalt redovisade vinster och förluster				
redovisat i årets resultat ¹⁾	-246	-	-	-246
Anskaffningsvärde förvärv	1 231	-	-	1 231
Försäljningslikvid försäljning	-301	-	-	-301
Förflyttning ut från nivå 3	-	-	-	-
Förflyttning in till nivå 3	127	-	-	127
Utgående balans 2015-12-31	1 719	-	-	1 719
Vinster och förluster redovisade i årets resultat för tillgångar som ingår i den utgående balansen 2015-12-31 ¹⁾	-246	-	-	-246

¹⁾ Redovisas i kapitalavkastning intäkter, kapitalavkastning kostnader, orealiserade vinster respektive orealiserade förluster i årets resultat.

Värderingstekniker och väsentliga indata för innehav tillhörande nivå 2

KPA Pensionsförsäkring har innehav i valutaterminer, swappar, kapitalandelsbevis samt aktier vilka hänförs till värderingskategori 2.

Valutaterminer värderas med hjälp av noterad köpkurs mot svenska kronor för aktuell valuta och yieldkurvor för de två valutorna för aktuell löptid.

Swappar värderas med hjälp av yieldkurvor.

Kapitalandelsbevis/vinstandelsbevis avser lån till alternativa investeringsfonder, värdering baseras på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren som följer värderingsprinciper enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Fonderna offentliggör substansvärdet per andel för kapitalandelsbevisen/vinstandelsbevisen och innehaven är noterade på Nordic Growth Market NGM i Stockholm för NDX-segmentet.

Aktier i nivå 2 är noterade men marknadsplatsen bedöms inte vara aktiv.

Värderingstekniker och väsentliga ej observerbara indata för innehav tillhörande nivå 3

Till nivå 3 hänförs andelar i investeringsfonder, onoterade aktier samt teckningsrätter.

KPA Pensionsförsäkring AB:s innehav i investeringsfonder avser private equityfonder, private equityfond-i-fonder, hedgefond-i-fonder samt fastighetsfond-i-fonder. Fonderna värderas med alternativ värderingsmetod för vilka observerbara indata inte finns tillgänglig.

För private equityfonder och private equity-fond-i-fonder baseras värdering på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren.

Värderingen följer IPEVCs principer (International Private Equity and Venture Capital) utfärdade av EVCA (European Venture Capital Association), som är en sammanslutning av riskkapitalföreningar som har gått samman och tagit fram värderingsprinciper för beräkning av verkliga värden. Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas och kurssätts. IPEVCs värderingsmetoder inkluderar användning av diskonterat kassaflöde, substansvärdemetoden, nyligen genomförs transaktioner och multipelvärdering, som innebär att jämförelse görs av relativa värden för aktie och/eller företaget s.k. multiplar (nyckeltal).

Värdering av fastighetsfond-i-fond baseras på kurser och andelsvärden som erhålls från fondförvaltaren och följer INREVs principer (Investors in Non-listed Real Estate Vehicles). Det verkliga värdet beräknas genom att de underliggande tillgångarna i respektive fond marknadsvärderas.

Teckningsrätter i nivå 3 är inte noterade på en aktiv marknad.

Onoterade aktier värderas med hjälp av prognostiserade diskonterade kassaflöden med icke noterad marknadsdata som input. Onoterade aktier som anskaffats vid årets slut värderas till anskaffningsvärdet.

Osäkerhet föreligger avseende värdering av private equityfonder, private equityfond-i-fonder, hedgefond-i-fonder, fastighetsfond-i-fonder samt onoterade aktier. Det föreligger inte någon aktiv handel och inte heller några noterade marknadsdata och för större delarna av innehaven finns det inte annan observerbar marknadsdata att tillgå för denna typ av tillgångar.

Not 27. Eget kapital

För specifikation av Eget kapital hänvisas till Rapport över förändringar i eget kapital för koncernen respektive moderföretaget.

Då moderbolaget i koncernen är KPA Pensionsförsäkring AB som är ett icke vinstutdelande försäkringsaktiebolag, redovisas viss del av koncernens eget kapital som konsolideringsfond, vilken motsvarar moderbolagets konsolideringsfond. Det valda redovisningssättet ger en bättre bild av ett icke vinstutdelande försäkringsaktiebolag företags egna kapital där hela överskottet är hänförligt till försäkringstagarna.

Not 28. Aktiekapital

Aktiekapital, 300 000 aktier á nominellt belopp 1 tkr, bokfört värde 300 miljoner kronor.

Not 29. Disposition av företagets vinst eller förlust

Styrelsens förslag till vinstdisposition

Till årsstämman förfogande står enligt balansräkningen

Konsolideringsfond	49 316 005 421
Årets resultat	7 175 079 310
Totalt, kronor	56 491 084 731

Styrelsen föreslår stämman att 56 491 084 731 kronor balanseras i ny räkning.

Not 30. Obeskattade reserver

Periodiseringsfond	
Ingående balans 2015	35
Avsättning	<u>10</u>
Utgående balans 2015	45
Ingående balans 2016	45
Avsättning	9
Upplösning	<u>-2</u>
Utgående balans 2016	52

Periodiseringsfond	2016	2015
Avsättning 2010	-	2
Avsättning 2011	9	9
Avsättning 2012	9	9
Avsättning 2013	6	6
Avsättning 2014	9	9
Avsättning 2015	10	10
Avsättning 2016	<u>9</u>	<u>-</u>
Summa	52	45

Not 31. Livförsäkringsavsättning

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Ingående balans	81 492	74 417	81 492	74 417
Premiernas påverkan på avsättning	7 032	7 261	7 032	7 261
Utbetalningar	-2 648	-2 762	-2 648	-2 762
Utbetalningar på grund av flytt	-905	-963	-905	-963
Riskresultat	-7	18	-7	18
Effekt av ändrade marknadsräntor	6 158	-1 241	6 158	-1 241
Avgiftsbelastning	-319	-296	-319	-296
Avkastningsskatt	-78	-89	-78	-89
Tekniska ändringar som påverkar reserven	220	426	220	426
Införande av kontraktuella optioner	-	4 350	-	4 350
Andra förändringar	<u>-38</u>	<u>371</u>	<u>-38</u>	<u>371</u>
Utgående balans brutto	90 907	81 492	90 907	81 492
Total förändring	-9 415	-7 075	-9 415	-7 075

Vid beräkning av livförsäkringsavsättningar har följande beräkningsantaganden använts:

Ränteantaganden

Förväntade kassaflöden diskonteras med ett antagande om aktuell ränta (per balansdag). Se not 1 Redovisningsprinciper.

Dödlighetsantaganden

KPA Pensionsförsäkring AB tillämpar köns- och födelseårsberoende dödlighetsantagande vid beräkning av livförsäkrings-avsättning. KPA Pensionsförsäkring AB införde nya dödlighetsantaganden vid beräkning av livförsäkringsavsättning per 2013-12-31.

Driftskostnadsantaganden

Driftskostnadsantaganden är beräknade med utgångspunkt i aktuella driftskostnader. Avsättningen beräknas med procentuella belastningar på premie, avsättning och utbetalning.

Skattekostnadsantaganden

Antagande om statslåneränta för beräkning av avkastningsskatt motsvarar 15 procent av den 10-åriga statsobligationsräntan, per 2016-12-31 uppgick denna till 0,54 procent.

Optionsantaganden

Vid beräkning av livförsäkringsavsättning tillämpas antaganden om försäkringstagarnas utnyttjande av optioner att premieannullera eller ändra utbetalningstiden. De antaganden som tillämpas ska baseras på försäkringstagarnas beteende i KPA Pensionsförsäkring AB. Antaganden om kontraktuella optioner infördes 2015-12-31. Antagandet om ändrad utbetalningstid innebär att hänsyn tas till att en andel av försäkringstagarna, vid tidpunkten för utbetalning, förändrar den tidsperiod under vilken pensionen betalas ut. Antaganden om premieannullation avser enbart annullation av äkta löpande premier, eftersom engångspremier i serie inte ingår i beräkning av livförsäkringsavsättning.

Not 32. Avsättning för oreglerade skador

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
IB rapporterade skador	43	44	43	44
IB inträffade ännu ej rapporterade skador (IBNR)	25	29	25	29
Ingående balans	68	73	68	73
Kostnad för skador som inträffat innevarande år	32	16	32	16
Utbetalt/överfört till försäkringsskulder	-22	-21	-22	-21
Förändring av förväntad kostnad för skador som inträffat under tidigare år (avvecklingsresultat)	-14	-8	-14	-8
IBNR förändring	-	-4	-	-4
Andra förändringar	<u>4</u>	<u>12</u>	<u>4</u>	<u>12</u>
Utgående balans brutto	68	68	68	68
UB rapporterade skador	43	43	43	43
UB inträffade ännu ej rapporterade skador (IBNR)	25	25	25	25
Avsättning för oreglerade skador	68	68	68	68
Total förändring	-	4	-	4

Vid beräkning av avsättning avseende pågående ersättningsfall med premiebefrielse har följande beräkningsantaganden använts:

Ränteantaganden

Förväntade kassaflöden diskonteras med ett antagande om aktuell ränta (per balansdag). Se not 1 Redovisningsprinciper.

Sjuklighetsantaganden

För premiebefrielsesreserver baseras beräkningen på antagande om sannolikheten för avveckling genom tillfrisknande och dödsfall. En avsättning görs även för inträffade men ännu inte inrapporterade skador baserad på bolagets historiska erfarenheter och skadeutfall.

Not 33. Försäkringsteknisk avsättning för livförsäkring för vilka försäkringstagaren bär placeringsrisk

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Fondförsäkringsåtagande				
Ingående balans	7 864	7 645	7 864	7 645
Inbetalningar	404	411	404	411
Utbetalningar *	-553	-643	-553	-643
Avgifter	-4	-4	-4	-4
Värdeförändring på placeringstillgångar	565	474	565	474
Avkastningsskatt	-7	-19	-7	-19
Övrigt	1	-	1	-
Utgående balans	8 270	7 864	8 270	7 864

* Varav 359 (362) hänför sig till Smart Pension, vilket innebär att innehav i fondförsäkring flyttar över till traditionell livförsäkring i bolaget.

Not 34. Pensioner och liknande förpliktelser

	2016	2015
Koncernen		
Pensionsförpliktelser		
Nuvärde av helt eller delvis fonderade förpliktelser	267	249
Nuvärde av helt eller delvis ofonderade pensionsförpliktelser	4	5
Totalt nuvärde av förmånsbestämda förpliktelser	271	254
Verkligt värde på förvaltningstillgångar	218	203
Netto redovisat avseende förmånsbestämda planer i balansräkning	53	51
Nettobeloppet för förmånsbestämda planer redovisas i följande poster i balansräkning		
Avsättningar till pensioner	53	51
Nettobeloppet i balansräkning	53	51
Översikt förmånsbestämda planer		
Förändring av nuvärdet för fonderade förpliktelser		
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 1 januari	249	250
Utbetalda ersättningar	-10	-10
Kostnader för tjänstgöring innevarande period	2	3
Räntekostnad	9	8
Omvärderingar:		
Aktuariella vinster och förluster avseende ändrade finansiella antaganden	1	-25
Fordran	16	23
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 31 december	267	249
Förändring av nuvärdet för ofonderade pensionsförpliktelser		
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 1 januari	5	9
Kostnader för tjänstgöring innevarande år	-	-
Räntekostnad	-	-
Aktuariella vinster och förluster	-3	-2
Skuld	1	-2
Förpliktelser för förmånsbestämda planer per den 31 december	4	5

Not 34. Pensioner och liknande förpliktelser, forts.

Nuvärdet av förpliktelsen fördelar sig på planerna / medlemmar enligt följande	2016	2015
Aktiva medlemmar	26%	29%
Fribrevsinnehavare	40%	37%
Pensionärer	34%	34%
Förändringar av förvaltningstillgångarnas verkliga värde		
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde per den 1 januari	203	184
Avgifter från arbetsgivaren	2	5
Utbetalda ersättningar	-10	-10
Ränteintäkt redovisad i resultatet	8	6
Reduceringar och regleringar	-	-1
Avkastning på förvaltningstillgångar exklusive ränteintäkt	2	2
Fordran (+)/skuld (-) mellan Folksamkoncerner	13	17
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde per den 31 december	218	203

Förvaltningstillgångarna består av följande	2016	%	2015	%
Egetkapitalinstrument	65	30%	61	30%
Skuldinstrument	128	59%	122	60%
Fastigheter	24	11%	20	10%
	218	100%	203	100%

Skuldinstrument	2016	%	2015	%
Bostadsobligationer	80	37%	69	34%
Statsobligationer	28	13%	28	14%
Realränteobligationer	17	8%	20	10%
Kassa	2	1%	4	2%
	128	59%	122	60%
varav Noterade innehav	128		122	

Not 34. Pensioner och liknande förpliktelser, forts.

Eget kapitalinstrument	2016	%	2015	%
Sverige	24	11%	25	12%
Nordamerika	20	9%	18	9%
Europa exkl. Sverige	11	5%	10	5%
Japan	4	2%	4	2%
Asien exkl. Japan	2	1%	2	1%
Utvecklingsmarknader	<u>4</u>	<u>2%</u>	<u>2</u>	<u>1%</u>
	65	30%	61	30%
varav Noterade innehav	65		61	

Fastigheter

Fastigheter utgör 11% (10%) av förvaltningstillgångarnas värde. Alla fastigheter är belägna i Sverige.

Pensionsstiftelsens tillgångar utgör förvaltningstillgångar för pensioner och värderas till marknadsvärde. Pensionsstiftelsen investerar på sådant sätt att likviditeten för pensionsstiftelsen är säkrad. Investeringstiden är långsiktig och ska täcka ökningar av pensionsförpliktelser. Den genomsnittliga löptiden på pensionsförpliktelserna uppgår till cirka 17 år.

I Konsumentkooperationens pensionsstiftelse

finns tre portföljer med olika risknivåer, en låg, en mellan och en hög risknivå.

I förvaltningen av Folksam:s tillgångar i pensionsstiftelsen har Folksam valt en fördelning av portföljen där tillgångsfördelningen är cirka 60 procent skuldinstrument, cirka 32 procent eget kapitalinstrument och cirka 8 procent fastigheter.

Investeringsplaner beslutas av styrelsen för pensionsstiftelsen och en gång per år görs en översyn av strategierna och tillgångsfördelningen.

Kostnad redovisad i årets resultat	2016	2015
Kostnader avseende tjänstgöring innevarande period	3	4
Netto ränteintäkt/räntekostnad	<u>1</u>	<u>8</u>
Nettokostnad (+) / Intäkt (-) i årets resultat	4	12

Kostnaden redovisas i följande rader ingående i årets resultat		
Administrationskostnader	3	4
Kapitalavkastning intäkter	-8	-
Kapitalavkastning kostnader	<u>9</u>	<u>8</u>
	4	12
Verklig avkastning på förvaltningstillgångar	9	8

Kostnad redovisad i övrigt totalresultat		
Aktuariella vinster (-) och förluster (+)	-1	35
Skillnad mellan faktisk avkastning och avkastning enligt diskonteringsräntan på förvaltningstillgångarna	<u>2</u>	<u>-29</u>
Netto redovisat i övrigt totalresultat	1	6

Antaganden för förmånsbestämda förpliktelser	2016	2015
Diskonteringsränta	2,77%	2,90%
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar	2,77%	2,90%
Framtida löneökning	3,25%	3,26%
Framtida ökning av inkomstbasbelopp	3,25%	3,26%
Framtida ökning av pensioner (inflation)	1,75%	1,76%
Avgångsintensitet	5,00%	5,00%
Livslängdsantaganden	FFFS 2007:31	FFFS 2007:31

Livslängd

Antagandena om livslängd följer Finansinspektionens trygghandgrunder (generationsdödlighet). Tabellen nedan visar förväntad återstående livslängd för män och kvinnor i olika åldrar. Samma antaganden om livslängd används för Folksam:s samtliga pensionsplaner.

Förväntad återstående livslängd, år		
Ålder	Man	Kvinna
30	56	57
50	34	37
70	15	18

Aktuariella antaganden

Den aktuariella beräkningen av pensionsförpliktelser och pensionskostnader baseras på följande antaganden.

Diskonteringsränta

För att bestämma diskonteringsräntan använder Folksam den marknadsmässiga avkastningen på balansdagen som erhålles på svenska bostadsobligationer med en löptid som motsvarar längden på pensionsförpliktelsen.

Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar

Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar är fastställd utifrån antagandet att avkastningen på obligationer beräknas ha en likartad avkastning som en 10-årig statsobligation samt att aktieavkastningen kommer att ha samma ränta med tillägg för en riskpremie.

Framtida löneökning

Framtida löneökning avspeglar förväntade framtida procentuella löneökningar som en sammansatt effekt av inflation, tjänsteålder och befordran.

Inflation

Beträffande inflationsantagande har Folksam valt att följa Riksbankens uppsatta inflationsmål som utgångspunkt vid beräkningarna.

Framtida ökning av pensioner

Inflationsantaganden används för uppräknings av framtida ökning av pensioner.

Inkomstbasbeloppet

Inkomstbasbeloppet fastställs årligen av regeringen och används bland annat för att bestämma taket i pensionsgrundande lön i det allmänna pensionssystemet.

Känslighetsanalys	Ökning	Minskning
Koncernen, mkr		
Diskonteringsränta 1% förändring på pensionsskuld	-38	49
Framtida löneökning 1% förändring på pensionsskuld	2	-2

Känslighetsanalyserna baseras på en förändring i ett antaganden medan det andra antagandet är konstant.

Finansiering

Koncernen uppskattar att 2 (10) mkr blir betalda under 2017 till fonderade och ofonderade förmånsbestämda planer.

Aktuariella beräkningar görs för Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna på förmånsbestämda pensionsavsättningar enligt IAS 19. Beräkningarna görs per pensionsplan och arbetsgivare.

KTP planen, som är den största pensionsplanen inom Folksam, är tryggad i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse. Folksam Sak har betalningsansvaret för pensionsplanen för samtliga anställda inom Folksam.

Inom Folksam fördelas kostnader och åtaganden inom respektive koncern enligt en fördelningsnyckel

baserad på lönesummor för respektive företag som ingår i Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Detta görs för att återspegla en så korrekt bild som möjligt av kostnader och åtaganden inom koncernerna.

Lönesummorna varierar mellan åren varför den procentuella fördelningen av pensionsavsättningen ändras mellan Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Detta ger en effekt att UB värdet från året innan inte kommer att stämma överens med IB värdet för det aktuella året vilket ger upphov till en fordran/skuld mellan Folksam Liv- och Folksam Sak-koncernerna. Denna effekt behandlas som en justering mellan koncernerna i koncernredovisningen som förändras när den procentuella fördelningen av lönesummor i företagen inom koncernerna ändras.

	2016	2015
Moderföretaget		
Ingående balans	5	9
Kostnader för tjänstgöring innevarande period	-	-
Räntekostnad	-	-
Aktuariella vinster och förluster	-3	-2
Övriga förändringar	1	-2
Utgående balans	4	5
Antaganden för förmånsbestämda förpliktelser	2016	2015
Diskonteringsränta	2,77%	2,90%
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångar	2,77%	2,90%
Framtida löneökning	3,25%	3,26%
Framtida ökning av inkomstbasbelopp	3,25%	3,26%
Framtida ökning av pensioner (inflation)	1,75%	1,76%
Avgångsintensitet	5,00%	5,00%
Livslängdsantaganden	FFFS 2007:31	FFFS 2007:31

Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser i moderföretaget avser ej tryggade förpliktelser enligt kollektivavtal. Anställda födda 1955 eller tidigare och som var anställda den 1 juni 2006 har rätt att gå i pension vid 62 års ålder, för övriga anställda gäller 65 år. Den som har möjlighet att gå vid 62 års ålder kan maximalt få en ersättningsnivå motsvarande cirka 65 procent av pensionsmedförande lön fram till 65 års ålder.

När den anställda väljer att gå i pension vid 62 års ålder gör Folksam en kompletterande premieinbetalning för att täcka pensionsförmånen fram till 65 års ålder. Beräkning av avsättning för pensioner och liknande förpliktelser har gjorts med antagande om att cirka 50 procent utnyttjar möjligheten till förtida pensionsavgång.

Ytterligare information om pensionsåtaganden lämnas i not Medeltal anställda samt löner och ersättningar.

Not 35. Skulder till kreditinstitut

	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Koncernen				
Kreditinstitut Sverige	98	129	98	129
Kreditinstitut inom EU	45	41	45	41
Kreditinstitut övriga världen	<u>18</u>	<u>-</u>	<u>18</u>	<u>-</u>
	161	170	161	170

	Verkligt värde		Upplupet anskaffningsvärde	
	2016	2015	2016	2015
Moderföretaget				
Kreditinstitut Sverige	98	129	98	129
Kreditinstitut inom EU	45	41	45	41
Kreditinstitut övriga världen	<u>18</u>	<u>-</u>	<u>18</u>	<u>-</u>
	161	170	161	170

Not 36. Övriga skulder

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Skulder till koncernföretag	35	36	35	28
Skulder till närstående företag	456	449	-	-
Köpta ej likviderade värdepapper	949	117	949	117
Övrigt	<u>195</u>	<u>123</u>	<u>169</u>	<u>81</u>
	1 635	725	1 153	226

Not 37. Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Upplupna kostnader	72	35	7	2
Förutbetalda intäkter	<u>8</u>	<u>29</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
	80	64	7	2

Not 38. Förväntade återvinningstidpunkter för tillgångar och skulder

Koncernen 2016	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Tillgångar			
Andra immateriella tillgångar	-	14	14
Byggnader och mark	-	8 687	8 687
Aktier och andelar i intressebolag	-	57	57
Räntebärande värdepapper emitterade av och lån till intressebolag	-	55	55
Aktier och andelar	-	58 310	58 310
Obligationer och räntebärande värdepapper	-	75 972	75 972
Övriga lån	-	2 056	2 056
Utlåning till kreditinstitut	-	619	619
Derivat	286	-	286
Fondförsäkringstillgångar	-	8 270	8 270
Fordringar avseende direktförsäkring	27	-	27
Övriga fordringar med avsättning för skatter	1 387	-	1 387
Kassa och bank	3 952	-	3 952
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	801	-	801
Summa tillgångar	6 453	154 040	160 493
Skulder och avsättningar			
Livförsäkringsavsättning	-	90 982	90 982
varav oreglerade skador	-	68	68
Övriga avsättningar	-	429	429
varav pensioner och liknande förpliktelser	-	53	53
varav uppskjuten skatteskuld	-	363	363
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för fondförsäkringsåtagande	-	8 270	8 270
Skulder avseende direkt försäkring	28	-	28
Skulder till kreditinstitut	161	-	161
Derivat	114	-	114
Övriga skulder	1 430	205	1 635
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	80	-	80
Summa skulder och avsättningar	1 813	99 886	101 699

Moderföretaget 2016	Högst 1 år	Längre än 1 år	Totalt
Tillgångar			
Andra immateriella tillgångar	-	14	14
Aktier och andelar i koncernföretag	-	2 632	2 632
Lån till koncernföretag	10	3 993	4 003
Aktier och andelar i intressföretag	-	57	57
Lån till intresseföretag	-	55	55
Aktier och andelar	-	58 310	58 310
Obligationer och räntebärande värdepapper	-	75 972	75 972
Övriga lån	-	2 056	2 056
Utlåning till kreditinstitut	-	619	619
Derivat	286	-	286
Fondförsäkringstillgångar	-	8 270	8 270
Fordringar avseende direkt försäkring	27	-	27
Övriga fordringar med avsättning för skatter	1 367	-	1 367
Kassa och bank	3 156	-	3 156
Övriga förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	<u>751</u>	<u>-</u>	<u>751</u>
Summa tillgångar	5 587	145 227	157 575
Skulder och avsättningar			
Livförsäkringsavsättning	-	90 907	90 907
Oreglerade skador	-	68	68
Övriga avsättningar	-	7	7
Försäkringstekniska avsättningar för livförsäkringar för fondförsäkringsåtagande	-	8 270	8 270
Avsättningar för skatter	-	13	13
Pensioner och liknande förpliktelser	-	4	4
Skulder avseende direkt försäkring	28	-	28
Derivat	114	-	114
Skulder till kreditinstitut	161	-	161
Övriga skulder	1 153	-	1 153
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	<u>7</u>	<u>-</u>	<u>7</u>
Summa skulder och avsättningar	1 463	99 269	100 732

Not 39. Ställda säkerheter

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Övriga ställda säkerheter (bokfört värde)				
Byggnader och mark	8 687	5 911		
Aktier och andelar i koncernföretag			2 632	1 764
Aktier och andelar	56 807	48 786	56 807	48 786
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	75 628	70 829	75 628	70 829
Övriga lån	1 858	1 770	1 858	1 770
Derivat	-17	77	-17	77
Kassa och bank	2 481	2 811	2 481	2 811
Upplupna räntor och hyresintäkter	730	882	730	882
Fondförsäkringstillgångar	<u>8 270</u>	<u>7 864</u>	<u>8 270</u>	<u>7 864</u>
	154 444	138 930	148 389	134 783
För andras räkning pantsatt tillgångar				
Aktier i intresseföretag	56	14	56	14
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	205	168	205	168
Likvida medel	<u>619</u>	<u>477</u>	<u>619</u>	<u>477</u>
Totalt ställda panter	155 324	139 589	149 269	135 442

Säkerheter har ställts i enlighet med clearing-institutens angivna marginalsäkerhetskrav.

Ställda säkerheter

I händelse av obestånd har försäkringstagarna förmånsrätt i de registerförda tillgångarna. KPA Pensionsförsäkring AB har rätt att föra tillgångar in och ut ur registret så länge som tillgångarna enligt Försäkringsrörelselagen överstiger de åtaganden som bolaget har mot försäkringstagarna.

För andras räkning pantsatta tillgångar avser obligationer och/eller likvida medel pantsatta för positioner i börshandlade derivat. Pantsättning är ett krav från clearinginstitutet och således en förutsättning för handel.

För andras räkning pantsatta tillgångar avser också likvida medel pantsatta för positioner i OTC-derivat. Pantsättningen avser reglering av orealiserat resultat och regleras via ISDA-avtal ingångna med motparterna.

I posten ingår också lämnad pant för aktier i intressebolag där KPA Pensionsförsäkring AB enligt aktieägaravtal pantsatt sina aktier till förmån för övriga delägare. Panten får endast disponeras för att tillvarata avtalsparternas rättigheter enligt aktieägaravtalet.

Not 40. Eventualförpliktelser

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Eventualförpliktelser	281	272	281	272
<i>Varav till förmån för koncern-/Intresseföretag</i>	-	-	-	-

Not 41. Ekonomiska arrangemang som inte redovisas i balansräkningen

	Koncernen		Moderföretaget	
	2016	2015	2016	2015
Avtalad, ännu ej investerat riskkapital	838	857	838	857
Avtalad, ännu ej investerad del i fastighet	<u>743</u>	<u>410</u>	<u>743</u>	<u>410</u>
	1 581	1 267	1 581	1 267
<i>Varav till förmån för koncern-/Intresseföretag</i>	-	-	-	-

Not 42. Hyresintäkter

	Koncernen	
	2016	2015
Operationella leasingavtal (leasinggivare)	1 216	1 099

Det har ingåtts hyresavtal av operationell natur i följande fastighetsbolag i koncernen; Ymerplan A, Godsfinkan Hammarby AB, Trumman Häggvik AB, Löten Vårdbostäder AB, Äldreboendet Solbacka AB, Arlöv Vårdbostäder AB, Litreb Fastigheter AB, KB Sandspridaren, Stopstorp KB, Fastighets AB Kungsbrohus och Fastighets AB Jäsby.

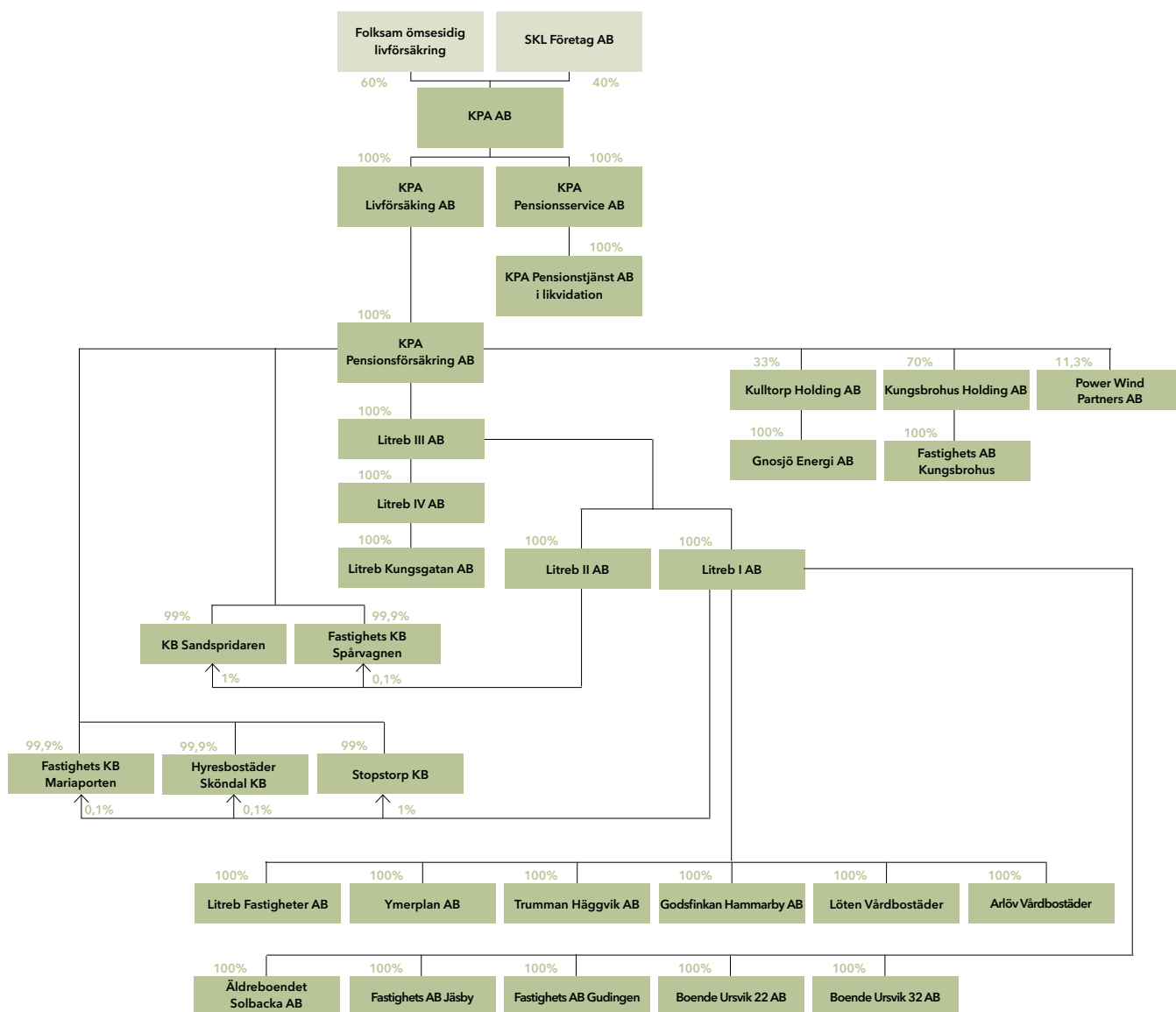
Enligt följande;		
Hyrer som förfaller;		
Inom ett år	246	212
Mellan ett och fem år	688	551
Senare än fem år	282	336
Totala leasingavgifter under perioden	240	295
Varav minimileaseavgifter	240	292
Varav variabla avgifter	-	3

Not 43. Upplysningar om närstående

Närstående parter

Noten beskriver väsentliga relationer mellan KPA Pensionsförsäkring AB (publ) och övriga bolag inom KPA Pension samt relationen till närstående bolag inom Folksam.

Ägarförhållande KPA Pension

KPA Pension består av KPA AB, KPA Livförsäkring AB, KPA Pensionsförsäkring AB, KPA Pensionstjänst AB i likvidation och KPA Pensionsservice AB med bifirman Pensionsvalet PV. Samtliga bolag inom KPA Pension definieras som närstående då verksamheten i stor utsträckning bedrivs som en enhet genom att man samordnar och utnyttjar gemensamma resurser. De bolag som definieras som närstående inom Folksam är Folksam ömsesidig sakförsäkring, Folksam ömsesidig livförsäkring samt dotterföretag.

Övriga närstående parter utgörs av nyckelpersoner, nyckelpersoners nära familjemedlemmar (enligt definitionen i IAS 24) samt bolag som står under bestämmande eller betydande inflytande av nyckelpersoner eller deras nära familjemedlemmar. Med bolag avses alla typer av företag och organisationer förutom företag i KPA Pension och företag/organisationer med inflytande i KPA Pension genom styrelserepresentation. Nyckelpersoner överensstämmer med de ledande befattningshavare för vilka upplysning lämnas avseende "Ersättning till ledande befattningshavare" i respektive bolags årsredovisning i personalnoten. Det förekommer inga transaktioner med övriga närstående parter utöver normala kundtransaktioner på marknadsmässiga villkor.

Upplysningar om hur närstående transaktioner ingås och följs upp

Inför varje år görs en verksamhetsplan som bland annat beskriver ekonomiska mål och nyttjandet av gemensamma resurser. Vd ska regelbundet under året informera styrelsen om prognos och utfall av verksamhetsplanen. Principiella avvikelser från beslutad verksamhetsplan ska godkännas av styrelsen. I samband med årsbokslutet ska den slutliga fördelningen av kostnader mellan företagen beslutas av styrelsen.

Kostnadsfördelning

Varje bolag, produkt och verksamhetsområde ska bära sina direkta och/eller indirekt hänförliga kostnader.

Driftskostnader fördelas så långt möjligt efter faktiskt nyttjande på företag och produkt. Exempel på sådana kostnader är datorutrustning, lokaler och telefoni. För övriga kostnader görs en bedömning av faktiskt nyttjande, utifrån bland annat tidsredovisning, antal transaktioner eller antal försäkringar kopplade till kostnaden. Exempel på sådana kostnader är utnyttjande av vissa stödenheter och marknadsföring.

KPA AB fungerar delvis som inköpsbolag för övriga bolag i KPA Pension. Bolaget tillhandahåller också koncernledande funktioner, verksamhetsfunktioner samt stabsfunktioner. Moderföretaget fakturerar månadsvis ut samtliga kostnader, exklusive moderföretagets egna kostnader, till dotterföretagen. Kostnaderna faktureras i proportion till nyttjandegrad (det vill säga respektive bolag bär sina särkostnader samt en framräknad del av gemensamma kostnader). I första hand fördelas kostnaderna direkt till det bolag där resurserna förbrukas men när kostnader inte kan hänföras till ett enskilt bolag används fördelningsnyckel.

Överenskommelser

Den kostnadsfördelning som beslutats av styrelsen operationaliseras genom att interna överenskommelser upprättas mellan kostnadsställen/bolag och interndebiteras. Överenskommelserna dokumenteras och innehåller uppgifter om hur uppföljning och kontroll ska utföras.

Närståendetransaktioner

Följande transaktioner har skett mellan KPA Pensionsförsäkring AB och närstående parter inom Folksam Liv koncernen, tkr	Erlagd ersättning		Erhållen ersättning	
	2016	2015	2016	2015
Koncernföretag				
KPA AB				
Administrativt stöd	64 336	79 402	-	-
KPA Pensionsservice AB				
Administrativt stöd	5 745	6 968	-	-
Arlöv Vårdbostäder AB				
Ränta	-	-	670	1 072
Godsfinkan Hammarby AB				
Ränta	-	-	1 429	2 286
KB Sandspridaren				
Ränta	-	-	1 582	2 742
Kungsbrohus Holding AB				
Ränta	-	-	7 337	10 900
Litreb I AB				
Ränta	-	-	4 974	7 493
Litreb IV AB				
Ränta	-	-	5 323	-
Löten Vårdbostäder AB				
Ränta	-	-	624	998
Trumman Häggvik AB				
Ränta	-	-	531	850
Ymerplan AB				
Ränta	-	-	585	936
Äldreboendet Solbacka AB				
Ränta	-	-	580	929

Övriga företag				
Folksam ömsesidig Livförsäkring				
Administrativt stöd	2 551	1 093	-	-
Försäkringsrörelsen	13 551	13 192	-	-
IT	19 514	25 935	-	-
Kapitalförvaltning	<u>83 174</u>	<u>82 280</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Totalt	188 871	208 870	23 635	28 206

Följande transaktioner har skett mellan KPA Pensionsförsäkring AB och närstående parter inom Folksam Sak koncernen, tkr	Erlagd ersättning		Erhållen ersättning	
	2016	2015	2016	2015
Övriga företag				
Folksam ömsesidig sakförsäkring				
Administrativt stöd	30 518	35 129	-	-
Försäkringsrörelsen	3 283	3 545	-	-
IT	<u>29 026</u>	<u>31 603</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Totalt	62 827	70 277	-	-
Totalt erlagda/erhållna ersättningar	251 698	279 147	23 635	28 206

Utgående balanser, tkr	Fordringar		Skulder	
	2016	2015	2016	2015
Koncernföretag				
Folksam ömsesidig livförsäkring	-	3	23 632	-
KPA AB	-	-	11 494	27 991
KPA Pensionsservice AB	-	35	-	-
Arlöv Vårdbostäder AB	103 701	103 031	-	-
Godsfinkan Hammarby AB	221 188	219 760	-	-
KB Sandspridaren	263 710	263 710	-	-
Kungsbrohus Holding AB	1 048 110	1 048 110	-	-
Litreb I AB	804 152	794 152	-	-
Litreb IV AB	1 205 193	-	-	-
Löten Vårdbostäder AB	96 627	96 003	-	-
Trumman Häggvik AB	89 073	88 542	-	-
Ymerplan AB	90 585	90 000	-	-
Äldreboendet Solbacka AB	89 865	89 285	-	-
Övriga företag				
Folksam ömsesidig sakförsäkring	-	4	1	-
Totalt	4 012 204	2 792 632	11 495	27 991

Not 44. Medeltal anställda samt löner och ersättningar

Medeltal anställda ¹	2016	2015
Tjänstemän	-	-

¹Folksamkoncernerna tillämpar tillikaanställning vilket innebär att personalen är anställd i flera bolag inom Folksamkoncernerna. Varje anställd är organisatoriskt placerad på ett kostnadsställe. Ett kostnadsställe kan endast tillhöra ett bolag. Den anställdes löne-kostnader belastar initialt det organisatoriskt tilldelade kostnadsstället, varefter lönekostnaderna fördelas mellan kostnadsställen inom koncernerna i förhållande till utfört arbete. Utifrån tillikaanställningsmodellen är medelantalet anställda i KPA Pensionsförsäkring AB 128 (119) personer.

Löner, ersättningar och övriga förmåner, Tkr ¹	2016	2015
Styrelse	919	955
Verkställande direktör	812	783
Andra ledande befattningshavare	3 212	686
Summa ledande befattningshavare	4 943	2 424
Tjänstemän	-	-
Totalt	4 943	2 424
Sociala kostnader	4 001	1 355
varav pensionskostnader, inklusive löneskatt	1 700	511
varav pensionskostnader vd, inklusive löneskatt	298	278

¹Verkställande direktören är även verksam i andra KPA-bolag. Lönekostnaderna fördelas därför mellan dessa bolag. Ledande befattningshavare består av företagsledningen, som är tillika engagerad av samtliga bolag i KPA Pension. Därför fördelas lönerna mellan bolagen. Fördelningsmodellen är ändrad under 2016 och 2015 års siffror är därför justerade.

Fördelning kvinnor och män, styrelse och ledande befattningshavare, antal

Moderföretaget	2016		2015	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelse	6	4	5	5
Verkställande direktör	1	-	-	1
Andra ledande befattningshavare	1	3	-	2
Summa kvinnor och män, styrelse och ledande befattningshavare	8	7	5	8

Ersättningspolicy

Ersättningspolicy för KPA Pensionsförsäkring AB utgår från Folksam Livs ersättningspolicy samt de grundläggande värderingarna inom Folksam och har som mål att långsiktigt attrahera, motivera och behålla kvalificerade medarbetare med rätt kompetens vilka bidrar till att KPA Pensionsförsäkring AB når sina mål och strategier på kort och lång sikt. Ersättningen ska vara individuell och differentierad, den ska motivera goda prestationer och önskvärda beteenden samt bidra till ett sunt risktagande som ligger i linje med ägarnas och kundernas förväntningar på KPA Pensionsförsäkring AB. Ersättningarna ska utformas och bestämmas utan hänsyn till kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

KPA Pensionsförsäkring AB har en restriktiv hållning till rörliga ersättningar eftersom de kan medföra ett överdrivet risktagande varför huvuddelen av ersättningarna inom KPA Pensionsförsäkring AB ska utgöras av fast grundlön. För verkställande utgår ingen rörlig ersättning. För övriga anställda inom KPA Pensionsförsäkring AB som kan påverka bolagets risknivå utgår ingen rörlig ersättning dock med undantag för kollektiva program baserade på Folksams övergripande mål fastställda av styrelserna för Folksam Liv och Folksam Sak och som gäller för alla anställda inom Folksam inklusive dotterföretag.

Beslutsgång för ersättningspolicy

KPA Pensionsförsäkring AB:s ersättningspolicy är fastställd av KPA Pensionsförsäkring AB:s styrelse efter riskanalys genomförd av Risk och Compliance.

Ersättningsutskott

KPA AB:s ersättningsutskott är ett gemensamt styrelseutskott för styrelserna i KPA AB, KPA Livförsäkring AB och KPA Pensionsförsäkring AB.

Anställda som kan påverka risknivån i KPA Pensionsförsäkring AB

KPA Pensionsförsäkring AB har identifierat de anställda som väsentligen kan påverka risknivån i bolaget. Denna grupp av anställda utvärderas löpande och kan ändras beroende på den påverkan de har från tid till annan. Anställda som kan påverka risknivån i KPA Pensionsförsäkring AB är verkställande direktör samt tillikaanställda med ansvar för kontrollfunktioner samt i ledande strategiska befattningar, tillikaanställda i kontrollfunktioner samt tillikaanställda styrelseledamöter i moder- och dotterföretag som står under Finansinspektionens tillsyn.

Folksams belöningsprogram

Folksam inklusive KPA har ett belöningsprogram som omfattar samtliga medarbetare inom Folksam-koncernen inklusive dotterbolag utom för verkställande direktör, koncernledning, verkställande direktör/vice verkställande direktör i dotterbolagen och chef internrevision. Syftet med belöningsprogrammet för 2016 var att skapa fokus på Folksams strategi och övergripande mål; att Folksam ska ha försäkrings- och pensionssparandebranschens mest nöjda kunder. Detta innebar ett fokus på Folksams affärsmål – Nöjda kunder samt Helkunder, vilka utgjorde de belöningsgrundande målen i belöningsprogrammet.

Belöningsprogrammet kan falla ut med 0 kronor till maximalt 20 000 kronor per medarbetare beroende på grad av måluppfyllelse. Utfallet i belöningsprogrammet avsätts i sin helhet obligatoriskt till en avsättning i en individuell tjänstepensionsförsäkring.

Styrelsearvoden

Moderföretaget, tkr	2016	2015
Styrelsens ordförande		
Anders Knappe	157	139
Övriga styrelseledamöter		
Lena Dahl	109	112
Daneil Eriksson, avgått	-	6
Eva Fagerberg	109	118
Helene Fritzon, avgått	-	39
Karin George af Klercker	-	-
Lenita Granlund	103	111
Markus Gustafsson, avgått	-	46
Anders Henriksson	103	79
Sture Nordh	116	79
Helene Odenljung	96	105
Patrik Schinzel	10	27
Annika Wallenskog	116	85
Emelie Westholm, avgått	-	9
Summa styrelsearvode	919	955

Arvodesnivåer styrelsen, tkr	2016	2015
Styrelsen		
Styrelseordförande, fast årsarvode	104	102
Övriga ex vd, fast årsarvode	69	68
Sammanträdesarvode per tillfälle	6,7	6,4

Löner, ersättningar, arvoden och förmåner

Moderföretaget, tkr	2016	2015
Verkställande direktör ¹		
Britta Burreau (fr o m dec 2016) ¹		
Grundlön	163	-
Övriga förmåner och ersättningar ³	2	-
Pensionskostnad ²	<u>61</u>	<u>-</u>
Summa kostnader	226	-
Verkställande direktör		
Henrik Persson tf (fr om nov t o m nov 2016) ¹		
Grundlön	644	181
Övriga förmåner och ersättningar ³	3	1
Pensionskostnad ²	<u>237</u>	<u>51</u>
Summa kostnader	884	233
Verkställande direktör		
Erik Thedéen (fr o m apr 2015 t o m okt 2015) ¹		
Grundlön	-	456
Övriga förmåner och ersättningar ³	-	1
Pensionskostnad ²	<u>-</u>	<u>143</u>
Summa kostnader	-	600
Verkställande direktör		
Lars-Åke Vikberg (t o m april 2015) ¹		
Grundlön	-	142
Övriga förmåner och ersättningar ³	-	2
Pensionskostnad ²	<u>-</u>	<u>84</u>
Summa kostnader	-	228
Andra ledande befattningshavare		
Andra ledande befattningshavare 4 (2) personer, varav 4 (2) personer med rörlig ersättning ^{1,4}		
Grundlön	3 114	686
Rörlig ersättning	-	-
Övriga förmåner och ersättningar ³	98	5
Pensionskostnad ²	<u>1 402</u>	<u>234</u>
Summa kostnader	4 614	925

¹⁾ Verkställande direktör och ledande befattningshavare tillhör även KPA Pensions företagsledning. Lönekostnaderna fördelas därför mellan KPA Pensions bolag.

²⁾ Pensionskostnader avser kostnader hänförligt till respektive år.

³⁾ Övriga förmåner och ersättningar avser huvudsakligen tjänstebil.

⁴⁾ Ledande befattningshavare består av koncernens företagsledning, som är tillika engagerad av samtliga bolag i KPA Pension.

Övrig information om ersättningar till anställda enligt Finansinspektionens föreskrift FFFS 2015:12

För ersättningar intjänade tidigare än räkenskapsåret 2015 har inga belopp avsatts eller utbetalats under 2016. För räkenskapsåret 2015 har inga belopp avsatts för senare utbetalning.

Under 2016 har inga belopp utbetalats avseende avgångsvederlag. Under 2016 har det kostnadsförda totalbeloppet för avgångsvederlag uppgått till noll kronor likaså uppgår det ackumulerade totalbeloppet för avgångsvederlag till noll kronor.

Ersättningar till ledande befattningshavare

Principer

Till styrelsens ordförande och ledamöter inklusive arbetstagarrepresentanter utgår arvode enligt bolagsstämans beslut. Styrelsearvode betalas även ut till KPA-anställda som sitter i bolagsstyrelser.

Ersättningen till verkställande direktör och andra ledande befattningshavare utgörs av grundlön, övriga förmåner och pension. Det finns inga rörliga ersättningar eller övriga ersättningar till verkställande direktören. För övriga ledande befattningshavare utgår inga rörliga ersättningar utöver Folksams belöningsprogram.

Med andra ledande befattningshavare avses de fyra personer som tillsammans med verkställande direktör utgör KPA Pension företagsledning. För företagsledningens sammansättning, se ovan.

Pensioner

Pensionsåldern för verkställande direktören är 65 år. Utöver förmåner enligt lagen om allmän försäkring ska bolaget bekosta pensionsförmåner för verkställande direktören motsvarande 30 procent av den årliga bruttolönen.

Bolaget hade fram till 30 juni 2011 förmåns- och avgiftsbestämd pensionsplan som för en ledande befattningshavare som var tryggad i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse. Övriga ledande

befattningshavare, fem personer, hade pensionen tryggad i KPA Pensionsförsäkring AB. Från den 1 juli 2011 omfattas de ledande befattningshavarna av KTP2 som i huvudsak är ett förmånsbestämt system och som är tryggad i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse.

Pensionsupplysningar (moderbolag)

KPA Pensions åtagande till anställda för kollektiv-avtalade tjänstepensioner tryggas i Konsumentkooperationens pensionsstiftelse sedan 1 juli 2011. Pensionsplanen, KTP-planen, är i huvudsak en förmånsbestämd plan. Dock finns en mindre del i KTP-planen som är premiebestämd.

Premierna för de förmånsbestämda och premiebestämda delarna redovisas löpande som kostnader i arbetsgivaren KPA AB:s resultaträkning. Kostnaden för särskild löneskatt på pensionskostnader periodiseras i takt med att de uppstår i KPA AB:s resultaträkning. Pensionsåtagandena redovisas inte i KPA AB:s balansräkning.

Tidigare intjänade pensionsförmåner enligt KPA-planen tryggas med försäkring. KPA Pension tryggar även pensionsrätt i KPA AB:s Pensionsstiftelse för före detta anställda (18 stycken) enligt pensionsavtalet PA-KL och några äldre kommunala pensionsbestämmelser. Pensionsåtaganden tryggade i stiftelsen har beräknats enligt Finansinspektionens tryggandegrund FFFS 2007:24 som ska användas vid beräkning av pensionsskuld för företag.

Räntan för 2016 är fastställd till 0,8 (1,9) procent för nominella åtaganden, medan räntan för indexerade åtaganden är -0,4 (0,8) procent.

Vid redovisning av pensionsåtaganden i juridisk person tillämpas reglerna i tryggandelagen och Finansinspektionens föreskrifter. Tillämpning av tryggandelagen är en förutsättning för skattemässig avdragsrätt. Reglerna i IAS 19 avseende förmånsbestämda pensionsplaner tillämpas därför inte utan upplysningar lämnas enligt relevanta delar av vad som anges i IAS 19. Pensionsberäkningarna bygger på löne- och pensionsnivåer på balansdagen.

Tkr Specifikation av redovisade pensionskostnader i KPA Pension, pensionering genom försäkring	Koncernen och Moderföretaget	
	2016	2015
Försäkringspremier	219	219
Särskild löneskatt på pensionskostnader	<u>53</u>	<u>53</u>
Årets pensionskostnad	272	272
Pensionsåtagande i tryggade i KPA AB:s Pensionsstiftelse	2016	2015
Verkligt värde på tillgångar i stiftelsen	32 589	33 028
Finansiella skulder	-1 688	-1 672
Pensionsåtagande tryggade i stiftelsen	<u>-25 618</u>	<u>-23 397</u>
Övervärde	5 283	7 959

Not 45. Avstämning av totalavkastningstabell

	Not	Ingående marknadsvärde 2016-01-01	Utgående marknadsvärde 2016-12-31	Total- avkastning 2016
Räntebärande				
Obligationer	Not 18	71 152	75 972	
Upplupen ränta på räntebärande värdepapper		882	734	
Omklassificering till alternativa placeringar		-155	-140	
Räntederivat		-19	-20	
Valutaderivat		140	188	
Utlåning till kreditinstitut		477	619	
Skulder till kreditinstitut		-170	-161	
Likvida medel		<u>1 584</u>	<u>2 082</u>	<u> </u>
Räntebärande innan värderingsskillnader		73 891	79 274	1 713
Prisskillnader		89	77	17
Värderingsprinciper terminer		<u>10</u>	<u>3</u>	<u>-39</u>
Räntebärande enligt TAT		73 990	79 354	1 691
Aktier				
Aktier och andelar	Not 17	50 196	58 309	
Omklassificering till alternativa placeringar		-1 386	-2 143	
Omklassificering till fastigheter		-333	-	
Restitutioner	Not 25	4	12	
Aktiederivat	Not 22	82	6	
Likvida medel		<u>81</u>	<u>154</u>	<u> </u>
Aktier innan värderingsskillnader		48 644	56 338	6 266
Skillnad värderingskurs bid/traded		-39	-39	-4
Värderingsprinciper terminer		<u>5</u>	<u>-6</u>	<u>-</u>
Aktier enligt TAT		48 610	56 293	6 262

	Not	Ingående marknadsvärde 2016-01-01	Utgående marknadsvärde 2016-12-3	Total- avkastning 2016
Specialplaceringar				
Omklassificering från aktier		1 386	2 143	
Omklassificering från ränta		155	140	
Aktier och andelar i intresseföretag		50	57	
Övriga lån		1 770	2 056	
Lån till intresseföretag		85	55	
Upplupen ränta lån till intresseföretag		2	2	
Likvida medel		<u>213</u>	<u>68</u>	<u> </u>
Specialplaceringar innan värderings- skillnader		3 661	4 521	490
Värderingsskillnader		<u>-</u>	<u>-2</u>	<u>-39</u>
Specialplaceringar enligt TAT		3 661	4 519	451
Fastigheter				
Omklassificering från aktier		333		
Vinstandelslån	Not 19	293		
Indirekt ägda fastigheter	Not 14	1 765	2 632	
Lån till koncernföretag		2 793	4 003	
Upplupen ränta lån		-	10	
Likvida medel		<u>41</u>	<u>-</u>	<u> </u>
Fastigheter innan värderingsskillnader		5 225	6 645	96
Värderingsskillnader		<u>864</u>	<u>1 601</u>	<u>737</u>
Fastigheter enligt TAT		6 089	8 246	833

Not 46. Viktiga uppskattningar och bedömningar

Viktiga bedömningar vid tillämpning av koncernens redovisningsprinciper

Försäkrings- respektive investeringsavtal

Enligt IFRS 4 ska avtal som överför betydande försäkringsrisk klassificeras som försäkring. Bolaget har gjort bedömningen att försäkringsrisk överstigande fem procent ska anses vara betydande och avtalet därmed klassas som försäkring. En generell beskrivning av KPA Pensionsförsäkring AB:s redovisningsprinciper för klassificering av avtal finns i not 1.

Klassificeringen styr dock inte om avtalen redovisas som försäkringsavtal eller delas upp i en försäkringsdel och en finansiell del. KPA Pensionsförsäkring AB redovisar all traditionell livförsäkring med garanti som försäkringsavtal då traditionell livförsäkring med garanti uppfyller villkoren för betydande andel diskretionära delar (återbäring). Gruppliv, sjuk och premiefrielseförsäkring, avgiven och mottagen återförsäkring samt övrig riskförsäkring redovisas också som försäkringsavtal. Avtal med villkorad återbäring och fondförsäkringsavtal delas i stället upp i enskilda komponenter, en försäkringsdel och en finansiell del, och redovisas som om de vore separata avtal (unbundlas).

Klassificering av finansiella tillgångar och skulder

KPA Pensionsförsäkring AB:s redovisningsprinciper definierar närmare hur tillgångar och skulder ska klassificeras i olika kategorier: Klassificering av finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel förutsätter att dessa motsvarar beskrivningen av finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel under redovisningsprinciper. Finansiella tillgångar och skulder som försäkringsföretaget initialt valt att värdera till verkligt värde via resultaträkningen förutsätter att kriterierna under redovisningsprinciper uppfyllts.

Viktiga källor till osäkerheter i uppskattningar

Försäkringstekniska avsättningar

KPA Pensionsförsäkring AB:s redovisningsprinciper för försäkringskontrakt beskrivs i not 1. Känsligheten i de antaganden som ligger till grund för värderingen av avsättningarna beskrivs i not 2. Nuvarande antaganden beskrivs i noterna till försäkringstekniska avsättningar not 31-33.

Fastställande av verkligt värde på finansiella instrument

För värderingen av finansiella tillgångar och skulder för vilka det inte finns något direkt observerbart marknadspris används värderingstekniker som beskrivs under redovisningsprinciper i not 1. För finansiella instrument med begränsad likviditet avspeglar inte alltid det observerade marknadspriset faktiskt genomförda transaktioner. För sådana instrument kan därför vissa ytterligare bedömningar krävas beroende på osäkerheten i marknadssituationen. Se även upplysningar i not 26.

Förvaltningsfastigheter

Värdering av fastigheter sker med hjälp av värderingstekniker som innebär att antaganden med olika parametrar exempelvis diskonteringsränta och vakansgrad används. För närmare beskrivning av värderingsprinciperna se not 1 samt not 13.

Pensioner och liknande förpliktelser

Redovisningsprinciper för förmånsbestämda pensioner och ej tryggade pensionsförpliktelser beskrivs i not 1. Till grund för värdering av pensionsförpliktelserna ligger aktuariella antaganden som beskrivs i not 34.

Avsättningar

En avsättning i balansräkningen redovisas när KPA Pensionsförsäkring AB har en befintlig juridisk eller informell förpliktelse som en följd av en inträffad händelse, och det är troligt att ett utflöde av ekonomiska resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen samt en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Not 47. Väsentliga händelser efter balansdagen

Som ett led i att renodla och tydliggöra KPA-koncernens olika verksamheter, delvis till följd av införandet av nytt IT-stöd som påverkar flöden och arbets sätt, upphör KPA AB under första halvåret 2017 att vara inköpsbolag för KPA-koncernen. Denna roll övertas av KPA Pensionsförsäkring AB.

Bolaget fortsätter att öka sin exponering mot infrastruktur i syfte att skapa en långsiktig och väldiversifierad portfölj. KPA Pensionsförsäkring AB har efter balansdagen investerat 400 miljoner kronor i Infranode, ett investeringsbolag i infrastrukturektorn i Norden och övriga Europa.

Årsredovisningens undertecknande

Styrelsen och verkställande direktören försäkrar att årsredovisningen är upprättad i överensstämmelse med god redovisningssed för försäkringsföretag, att lämnade uppgifter stämmer med de faktiska förhållandena och att ingenting av väsentlig betydelse

är utelämnat som skulle kunna påverka den bild av bolaget som skapats av årsredovisningen.

Stockholm den 20 mars 2017

Anders Knappe
Ordförande

Lenita Granlund

Sture Nordh

Anders Henriksson

Eva Fagerberg

Annika Wallenskog

Helene Odenjung

Lena Dahl

Karin George af Klercker

Patrik Schinzel

Britta Burreau
Verkställande Direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den

2017

Ernst & Young AB
Magnus Fagerstedt
Auktoriserad revisor

KPMG AB
Magnus Ripa
Auktoriserad revisor

Definitioner

Avkastningsränta

Den avkastning med vilken de försäkrades sparande (pensionskapitalet) ökar.

Direktavkastning

Ränteintäkter, utdelning på aktier och andelar.

Duration

Löptid.

Försäkringstekniska avsättningar

En skuldpost i balansräkningen i livförsäkringsbolagen som avser garanterade åtaganden gentemot försäkringstagarna.

Förvaltningskostnadsprocent

Driftskostnadernas andel (%) av förvaltad kapital. Visar hur stor del av det totala historiska sparandet som går till att täcka försäkringsbolagets kostnader.

Kollektiv konsolidering

Företagets tillgångar värderade till verkligt värde minskade med aktiekapital, finansiella skulder och företagets totala åtagande (garanterade och icke garanterade).

Kollektiv konsolideringsnivå

Förhållandet mellan tillgångsvärden och företagets totala åtagande.

Konsolideringskapital

Eget kapital inklusive över/undervärde

ORSA

”Own Risk Solvency Assessment” det vill säga egen risk- och solvensbedömning där bolagets risker och kapitalbehov bedöms.

SCR-kvot

Med SCR-kvot avses förhållandet mellan kapitalbas och solvenskapitalkrav.

Solvensgrad

Förhållandet mellan tillgångsvärden och företagets garanterade åtagande.

Solvenskvot

Förhållandet mellan kapitalbas och solvensmarginal.

Solvensmarginal

Den lägsta nivå, beräknad utifrån verksamhetens art och omfattning, som kapitalbasen ska uppgå till enligt Försäkringsrörelselagen.

Totalavkastning

Summan av direktavkastning (före avdrag för förvaltningskostnader) samt realiserade och orealiserade värdeförändringar på placeringstillgångarna.

Folksam

Folksam omfattar Folksam Liv-koncern och Folksam Sak-koncern. I begreppet koncern ingår konsoliderade och ej konsoliderade företag.

Folksam Liv-koncernen

I de finansiella rapporterna används begreppet koncern för att beskriva konsoliderade och ej konsoliderade företag. I koncernens balans- och resultaträkningar med tillhörande noter avses företag som konsolideras. Folksam Liv konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Intresseföretag konsolideras och är de företag i vilka koncernen har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande. Folksam Liv är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Folksam Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (Folksam Fondförsäkring), dels delägda

företag som bolagen inom KPA Pension, som ägs till 60 procent och Folksam LO Fondförsäkringsaktiebolag (publ) (Folksam LO Fondförsäkring), som ägs till 51 procent. KPA Pension omfattar KPA AB, KPA Livförsäkring AB (publ) (KPA Livförsäkring), KPA Pensionsförsäkring AB (publ) (KPA Pensionsförsäkring), KPA Pensionservice AB samt KPA Pensions-tjänst AB i likvidation.

Folksam Sak-koncernen

I de finansiella rapporterna används begreppet koncern för att beskriva konsoliderade och ej konsoliderade företag. I koncernens balans-och resultaträkningar med tillhörande noter avses företag som konsolideras. Folksam Sak konsoliderar dotterföretag som står under bestämmande inflytande. Intresseföretag konsolideras och är de företag i vilka koncernen har ett betydande inflytande, men inte ett bestämmande inflytande. Folksam Sak är moderföretag i en koncern som förutom moderföretaget omfattar dels helägda dotterföretag som Tre Kronor Försäkring AB, Förenade Liv Grupp-försäkring AB (publ) (Förenade Liv) samt SalusAnsvar AB, dels delägda bolag som det finska försäkringsbolaget Folksam Skadeförsäkring AB, som ägs till 75 procent. SalusAnsvar AB äger i sin tur 51 procent i Saco Folksam Försäkrings AB.

Folksam Liv-gruppen

Avser den försäkringsgrupp som rapporteras enligt SII-regelverket, för Folksam Liv motsvarar det företag som ingår i Folksam Liv-koncernen det vill säga företag som både konsolideras och ej konsolideras i de finansiella rapporterna.

Folksam Sak-gruppen

Avser den försäkringsgrupp som rapporteras enligt SII-regelverket, för Folksam Sak motsvarar det företag som ingår i Folksam Sak-koncernen det vill säga företag som både konsolideras och ej konsolideras i de finansiella rapporterna.

Besöksadress: Östgötagatan 90, 10685 Stockholm
Telefon: 08-665 04 00, Org: 556527-7182
Kundtjänst: 020-650 500 www.kpa.se

KPA
PENSION